

LJETOPIS

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

ZA GODINU 1928/29

SVEZAK 42

U ZAGREBU 1930
NADBISKUPSKA TISKARA ZAGREB

LJETOPIS
JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE
Znanosti i umjetnosti

ZA GODINU 1928/29

SVEZAK 42

U ZAGREBU 1930
NADBISKUPSKA TISKARA ZAGREB

1. januara 1930.

POKROVITELJ

Dr. Antun Bauer

nadbiskup nadbiskupije zagrebačke, pravi član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i t. d.

UPRAVA

Predsjednik:

Dr. Gavro Manojlović

Potpredsjednik:

Arh. Martin Pilar

Predstojnik historičko-filologičkog razreda:

Dr. August Musić

Predstojnik filozofičko-juridičkog razreda:

Dr. Đuro Arnold

Predstojnik matematičko-prirodoslovnog razreda:

Dr. Dragutin Gorjanović

Predstojnik umjetničkog razreda:

Arh. Martin Pilar

Književni tajnik:

Dr. Dragutin Boranić

Gospodarski tajnik:

Dr. Vale Vouk

Knjižničar i arhivar:

Dr. Stjepan Ivšić

Ravnatelj Strossmayerove galerije slika:

Dr. Artur Schneider

Akademijska kancelarija

Predstojnik: *Dr. Vale Vouk*

Tajnički pomoćnik: *Dr. Ivan Esih Poslovođa; Fran Barbačić*

Podvornici: *Marko Hećimović, August Hofman*

ODBORI

Nadzorni gospodarski odbor:

Pročelnik

*Dr. Vladimir Varićak**Dr. Stanko Hondl**Dr. Marko Kostrenčić*

Zamjenici

*Dr. Albert Bazala**Dr. Artur Gavazzi***Odbor za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih spomenika:***Dr. Ljudmil Hauptmann**Emilije Laszowski**Dr. Stjepan Ivešić**Dr. Ferdo Šišić**Dr. Marko Kostrenčić*

Izslanici juridickog fakulteta kr. sveučilišta u Zagrebu, kad se radi o dalmatinskim statutima:

*Dr. Ljudevit Andrássy**Dr. Mihajlo Lanović***Odbor za folkloru:***Dr. Dragutin Boranić**Dr. Tomislav Maretić**Dr. Stjepan Ivešić**Dr. August Musić**Dr. Gacro Manojlović**Dr. Stjepan Tropsch***Odbor za hrvatsko=srpske dijalekte:***Dr. Dragutin Boranić**Dr. Ivan Kasumović**Dr. Franjo Fancev**Dr. Tomislav Maretić**Dr. Stjepan Ivešić**Đuro Grubor***Odbor za istraživanje historičkih kolonizacija u našim zemljama:***Dr. Ljudmil Hauptmann**Dr. Gacro Manojlović**Dr. Stjepan Ivešić**Dr. Milovan Gavazzi***Odbor za istraživanje zemlje:***Dr. Artur Gavazzi**Dr. Stanko Hondl**Dr. Dragutin Gorjanović**Dr. Ivo Pečalek**Dr. Jovan Hadži**Dr. Vale Vouk***Odbor za osnivanje Biološko-okeanografskog instituta:***Dr. Artur Gavazzi**Dr. Vale Vouk*

Sa savjetodavnim glasom:

*Dr. Jovan Hadži**Dr. Boris Zarnik*

Odbor za izdavanje knjižnice za opće obrazovanje:

<i>Dr. Albert Bazala</i>	<i>Arh. Martin Pilar</i>
<i>Dr. Stjepan Ivšić</i>	<i>Dr. Vladimir Varičak</i>
<i>Dr. Marko Kostrenčić</i>	<i>Dr. Vale Vouk</i>

Odbor za Strossmayerovu galeriju slika:

<i>Dr. Albert Bazala</i>	<i>Dr. August Musić</i>
<i>Klement M. Crnčić</i>	<i>Dr. Vladimir Varičak</i>
<i>Robert Frangeš</i>	<i>Dr. Artur Schneider</i>

Odbor za knjižnicu:

Predsjednik i razredni predstojnici

Članovi nacionalnog komiteta u Međunarodnoj uniji akademijâ:

<i>Dr. Gavro Manojlović</i>	<i>Dr. Marko Kostrenčić</i>
-----------------------------	-----------------------------

Odbor za novo izdanje Du Cange-ova latinskog rječnika:

<i>Vladoje Dukat</i>	<i>Dr. Marko Kostrenčić</i>
<i>Dr. Franjo Fancec</i>	<i>Dr. Gavro Manojlović</i>
<i>Dr. Ljudmil Hauptmann</i>	<i>Dr. Ferdo Šišić</i>

UREDNICI

»Građa za povijest književnosti hrvatske«:

Dr. Franjo Fancec

»Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena«:

Dr. Dragutin Boranić

»Prirodoslovna istraživanja kraljevine Jugoslavije«:

Dr. Vale Vouk

»Bulletin international« o raspravama matematičko-prirodoslovnoga razreda:

Dr. Stanko Hondl

»Bulletin international« o raspravama historičko-filološkog, filozofičko-juridičkog i umjetničkog razreda:

Vladoje Dukat

Obrađivač »Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika«:

Dr. Tomislav Maretić

ČLANOVI

(Redom izbora)

Počasni članovi:

1. *Nikola Tesla*, elektrotehnik u New-Yorku. 1896. 17. XII.
2. *Dr. Don Frano Bulić*, umir. gimn. ravnatelj, umir. ravnatelj arheologičkoga muzeja u Splitu. 1898. 15. XII. (Od 8. VIII. 1926. izvanredni pravi član.)
3. *Ivan Meštrović*, kipar u Zagrebu. 1919. 24. IV.
4. *Pavle Jovanović*, slikar u Beogradu. 1919. 24. IV.
5. *Matej Hubad*, glazbenik, ravnatelj „Glazbene Matice“ u Ljubljani. 1919. 24. IV.
6. *Ljuba Babić Dalski*, književnik, veliki župan izv. sl. u Gredicama kod Zaboka. 1919. 24. IV.
7. *Dr. Teodor Wickerhauser*, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. 1928. 5. VII.

U razredu historičko-filologičkom

Redovni pravi:

1. *Dr. Tomislav Maretić*, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1886. 21. XII.)* 1890. 4. XII. Od 20. V. 1915. do 16. V. 1918. predsjednik akademije. Predstojnik razreda.
2. *Dr. August Musić*, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1892. 7. XII.) 1896. 7. XII. Od 11. XII. 1902. do 10. X. 1909. književni tajnik; od 10. X. 1909. do 13. V. 1916. gospodarski tajnik; od 16. XII. 1897. do 6. IV. 1922. knjižničar akademije.
3. *Dr. Gavro Manojlović*, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. 1908. 18. III. Od 10. X. 1909. do 24. IV. 1919. književni tajnik akademije. Predsjednik akademije.
4. *Dr. Ferdo pl. Šišić*, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1903. 10. XII.) 1910. 11. III.
5. *Dr. Ivan Kasumović*, načelnik prosvjetnog odjeljenja banske uprave u Zagrebu. (1910. 11. III.) 1915. 20. V. Od 24. IV. 1919. do 25. X. 1920. književni tajnik akademije.
6. *Dr. Milan vitez Rešetar*, umir. sveučilišni profesor u Firenci. (1896. 17. XII.) 1924. 14. VI.

* U zagradi brojevi znače datume, kad je koji redovni ili izvanredni član postao prije toga članom dopisnikom.

7. *Dr. Dragutin Boranić*, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1907. 14. III.; 1924. 14. VI.) 1929. 4. V. Književni tajnik akademije.
8. *Dr. Stjepan Ivešić*, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1920. 25. V.; 1925. 25. VI.) 1929. 4. V. Knjižničar i arhivar akademije.

Izvanredni pravi:

1. *Dr. Ljudmil Hauptmann*, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1926. 8. VII.) 1928. 5. VII.
2. *Vladoje Dukat*, umir. zemaljski nadzornik za srednje škole u Zagrebu. (1908. 18. III.) 1929. 4. V.
3. *Dr. Franjo Pancev*, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1925. 25. VI.) 1929. 4. V.

Dopisnici:

1. *Čedomil Mijatović*, umir. srpski kr. poslanik u Londonu. 1873. 24. XI.
2. *Marcel Kušar*, umir. gimnazijski profesor u Šibeniku. 1896. 7. XII.
3. *Dr. Ernst Muka*, studijski savjetnik, umir. profesor i gimnazijski konrektor u Budišynu (Bautzen) u Saskoj. 1896. 17. XII.
4. *Dr. Matija Murko*, sveučilišni profesor u Pragu. 1897. 16. XII.
5. *Dr. Ljubomir Miletić*, sveučilišni profesor u Sofiji. 1900. 13. XII.
6. *Rudolf Strohal*, umir. realno-gimnazijski ravnatelj u Zagrebu. 1901. 12. XII.
7. *Dr. Đuro Polićka*, sveučilišni profesor u Pragu. 1903. 10. XII.
8. *Emilije pl. Laszowski*, ravnatelj državnoga arhiva u Zagrebu. 1907. 14. III.
9. *Milorad Medini*, sekretar trgovačko-obrtničke komore u Dubrovniku. 1907. 14. III.
10. *Dr. Stjepan Tropsch*, predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu izv. sl., sveučilišni profesor u Zagrebu. 1908. 18. III.
11. *Dr. Jovan Radonić*, sveučilišni profesor u Beogradu. 1910. 11. III.
12. *Dr. Fran Ivešić*, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1911. 16. III.
13. *Dr. Josip Vajs*, sveučilišni profesor u Pragu. 1911. 16. III.
14. *Paule Popović*, sveučilišni profesor u Beogradu. 1921. 25. IV.
15. *Dr. Tomo Matić*, srednjoškolski ravnatelj u Osijeku. 1921. 25. IV.
16. *Ljuba Stojanović*, ministar izv. sl. u Beogradu. 1922. 6. IV.

17. *Dr. Aleksandar Belić*, sveučilišni profesor u Beogradu. 1922. 6. IV.
18. *Antoine Meillet*, profesor u „Collège de France“ u Parizu. 1924. 14. VI.
19. *Émile Haumant*, sveučilišni profesor u Parizu. 1924. 14. VI.
20. *Dr. Lubor Niederle*, sveučilišni profesor u Brnu. 1925. 25. VI.
21. *Dr. Nikola Radojčić*, sveučilišni profesor u Ljubljani. 1926. 8. VII.
22. *Dr. Fran Ramošč*, sveučilišni profesor u Ljubljani. 1926. 8. VII.
23. *Dr. Jan Rozwadowski*, sveučilišni profesor u Krakovu. 1928. 5. VII.
24. *Dr. Jaroslav Bidlo*, sveučilišni profesor u Pragu. 1928. 5. VII.
25. *Dr. Franc Babinger*, sveučilišni profesor u Berlinu. 1928. 5. VII.
26. *Dr. Vasil N. Zlatarski*, sveučilišni profesor u Sofiji. 1929. 4. V.

U razredu filozofičko-juridičkom

Redovni pravi:

1. *Dr. Antun Bauer*, nadbiskup u Zagrebu. (1896. 17. XII.) 1899. 14. XII. Pokrovitelj akademije.
2. *Dr. Đuro Arnold*, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1891. 27. XII.) 1899. 14. XII. Predstojnik razreda.
4. *Dr. Marko Kostrenčić*, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1920. 25. V.) 1921. 25. IV. Od 14. I. 1922. do 29. VI. 1924. gospodarski tajnik akademije.
5. *Dr. Stjepan Zimmermann*, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1921. 25. IV.
6. *Dr. Albert Bazala*, povjerenik za prosvjetu i vjere izv. sl., sveučilišni profesor u Zagrebu. (1910. 11. III.) 1922. 6. IV.

Dopisnici:

1. *Dr. Stefan S. Bobčev*, sveučilišni profesor u Sofiji. 1909. 18. III.
2. *Dr. Josip Šilović*, umir. sveučilišni profesor, ban savske banovine u Zagrebu. 1911. 16. III.
3. *Dr. Stjepan Matičević*, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1924. 14. V.
4. *Dr. Osvald Marijan Balzer*, sveučilišni profesor u Lavovu. 1925. 25. VI.
5. *Dr. Slobodan Jovanović*, sveučilišni profesor u Beogradu. 1927. 27. V.
6. *Dr. Metod Dolenc*, sveučilišni profesor u Ljubljani. 1928. 5. VII.

7. *Dr. Leonid Pitamie*, sveučilišni profesor u Ljubljani izv. sl., posl. kraljevine Jugoslavije u Washingtonu 1928. 5. VII.
8. *Dr. Aleš Ušeničnik*, sveučilišni profesor u Ljubljani. 1928. 5. VII.
9. *Dr. Milorad Stražnicki*, sveučilišni profesor u Zagrebu izv. sl., poslanik kraljevine Jugoslavije u Buenos-Aires. 1928. 5. VII.
10. *Dr. Pavao Vuk Pavlović*, srednjoškolski profesor u Zagrebu. 1928. 5. VII.
11. *Dr. Hugo Werk*, odvjetnik u Zagrebu. 1929. 4. V.

U razredu matematičko-prirodoslovnom

Redovni pravi:

1. *Dr. Andrija Mohorovičić*, umir. realno-gimnazijski profesor, sveuč. privatni docentat i naslovni izv. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1893. 12. XII.) 1898. 15. XII.
2. *Dr. Vladimír Varičak*, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1903. 10. XII.) 1904. 10. XII.
3. *Dr. Dragutin Gorjanović-Kramberger*, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1891. 22. XII.) 1909. 18. III. Predstojnik razreda.
4. *Dr. Artur Gavazzi*, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1911. 16. III.) 1917. 5. V.
5. *Dr. Stanko Hondl*, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1908. 18. III.) 1923. 19. VI.
6. *Dr. Vale Vouk*, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1920. 25. V.) 1924. 14. VI. Gospodarski tajnik akademije.

Dopisnici:

1. *Dr. Franjo Vejdovský*, sveučilišni profesor u Pragu. 1885. 16. XII.
2. *Jovan Žujović*, ministar izv. sl. i umir. sveučilišni profesor u Beogradu. 1886. 16. XII.
3. *Dr. C. Le Paige*, sveučilišni profesor u Liège. 1891. 7. XII.
4. *Sima Lozanić*, umir. sveučilišni profesor u Beogradu. 1894. 12. XII.
5. *Dr. Mihajlo Petrović*, sveučilišni profesor u Beogradu. 1897. 16. XII.
6. *Ferdinand Seidl*, umir. srednjoškolski profesor u Novom Mestu. 1903. 10. XII.
7. *Dr. Bogdan Gaćilović*, sveučilišni profesor u Beogradu. 1905. 14. XII.

8. *Petar S. Pavlović*, gimnazijski profesor i čuvar prirodopisnoga muzeju u Beogradu. 1905. 14. XII.
9. *Dr. Milorad Jovičić*, umir. profesor vojne akademije u Beogradu. 1905. 14. XII.
10. *Dr. Lajo Adamović*, priv. sveučilišni docent u Beču. 1907. 14. III.
11. *Dr. Stjepan Bohniček*, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1907. 14. III.
12. *Dr. Jan Sobotka*, sveučilišni profesor u Pragu. 1919. 26. IV.
13. *Dr. Jan de Vries*, sveučilišni profesor u Utrechtu u Nizozemskoj. 1920. 25. V.
14. *Dr. Milutin Milanković*, sveučilišni profesor u Beogradu. 1920. 25. V.
15. *Dr. Jovan Hadži*, sveučilišni profesor u Ljubljani. 1920. 25. V.
16. *Dr. Josip Plemelj*, sveučilišni profesor u Ljubljani. 1923. 19. VI.
17. *Comte Henri Napoléon Begouën*, sveučilišni profesor u Toulouse. 1925. 25. VI.
18. *Dr. Ivo Pečalek*, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1927. 27. V.
19. *Dr. Zeljko Marković*, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1928. 5. VII.
20. *Dr. Norbert Krebs*, sveučilišni profesor u Berlinu. 1928. 5. VII.
21. *Ljudevit Rossi*, umir. major u Karlovcu. 1928. 5. VII.

U razredu umjetničkom

Redovni pravi:

1. *Bela Csikos pl. Sessia*, profesor u akademiji za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1919. 24. IV.
2. *Klement M. Crnčić*, profesor u akademiji za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1919. 23. IV. Od 1. I. 1920. do 5. VII. 1928. ravnatelj galerije slika.
3. *Dr. Dragutin Domjanić*, vijećnik banskoga stola u Zagrebu. 1919. 24. IV.
4. *Arh. Martin Pilar*, umir. profesor u tehničkoj visokoj školi u Zagrebu. 1919. 24. IV. Potpredsjednik akademije, predstojućnik razreda.
5. *Franjo Dugan*, ravnatelj kr. zemaljskoga glazbenog zavoda u Zagrebu. (1919. 24. IV.) 1921. 25. IV.
6. *A. h. Ćiril Teeković*, sveučilišni profesor u Zagrebu. 1922. 6. IV.
7. *Robert Franješ Mihanović*, profesor u akademiji za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. (1919. 24. IV.) 1924. 14. VI.

Izvanredni pravi:

1. *Dr. Don Frano Bulić*, umir. gimn. ravnatelj, umir. ravnatelj arheologičkoga muzeja u Splitu. 1926. 8. VII.
2. *Dr. Božidar Širola*, srednjoškolski profesor u Zagrebu. (1922. 6. IV.) 1928. 5. VII.
3. *Dr. Milivoj Dežman*, liječnik u Zagrebu. 1928. 5. VII.

Dopisnici:

1. *Vladimir Nazor*, umir. profesor učiteljske škole u Zagrebu. 1919. 24. IV.
2. *Oton Iveković*, profesor u akademiji za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1919. 24. IV.
3. *Vjekoslav Rosenberg-Ružić*, ravnatelj hrv. konservatorija u Zagrebu izv. sl. 1919. 24. IV.
4. *Mirko Rački*, akademički slikar u Zagrebu. 1921. 25. IV.
5. *Janko Barle*, kanonik u Zagrebu. 1922. 6. IV.
6. *Dorđe Jovanović*, vajar u Beogradu. 1927. 27. V.
7. *Dr. Artur Schneider*, sveučilišni profesor u Zagrebu, ravnatelj Strossmayerove galerije slika. 1928. 5. VII.
8. *Tomislav Krizman*, profesor u akademiji za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1928. 5. VII.
9. *Ljuba Babić ml.*, profesor u akademiji za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1928. 5. VII.
10. *Oton Župančič*, upravnik narodnoga kazališta u Ljubljani. 1928. 5. VII.
11. *Ferdo Goglia*, srednjoškolski profesor u Zagrebu. 1928. 5. VII.
12. *Vladimir Bečić*, profesor u akademiji za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1929. 4. V.
13. *Maksimilijan Vanka*, profesor u akademiji za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. 1929. 4. V.
14. *Josip Vancaš Požeški*, arhitekt u Zagrebu. 1929. 4. V.

POKOJNICI**Pokrovitelj:**

Dr. Josip Juraj Strossmayer, biskup bosanski i srijemski itd.: pokrovitelj akademije od god. 1867.—1905. † 8. aprila 1905. u Dakovu.

Predsjednici:

1. *Dr. Franjo Rački*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke i opat: prvi član 12. III. (9. V.) 1866.; predstojnik histor.-filol. razreda 25. VII. 1866.; predsjednik akademije 26. VII. 1866.—1886. † 13. II. 1894. u Zagrebu.
2. *Dr. Parozi Mahić*, predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu izv. sl.: prvi član i predstojnik filozof.-jurid. razreda 13. XI. 1867.; predsjednik akademije 5. XII. 1887.—1890. † 17. X. 1897. u Zagrebu.

3. *Josip Torbar*, umir. ravnatelj realke: pravi član 12. III. 1866.; predsjednik akademije 17. XII. 1890.—1900. † 26. XII. 1900. u Zagrebu.
4. *Dr. Tade Smečklas*, umir. sveučilišni profesor: pravi član 21. XI. 1883.; predsjednik akademije 15. XII. 1900.—1914. † 8. VI. 1914. u Zagrebu.
5. *Dr. Vladimir Mažuranić*, umir. predsjednik banskoga stola: pravi član 11. III. 1910; predsjednik akademije 16. V. 1918.—25. IV. 1921. † 17. I. 1928. u Zagrebu.
6. *Dr. Gustav Jančček*, umir. sveučilišni profesor: pravi član 7. XII. 1887. predsjednik akademije 25. IV. 1921. do 14. VI. 1924. † 2. IX. 1929. u Zagrebu.

Počasni članovi:

1. *Dr. August Schleicher*, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 6. VII. 1868. u Jeni.
2. *Dr. Jan Emanuel Parkině*, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 28. VII. 1869. u Pragu.
3. *Karlo Jaromir Erben*, arhivar, 21. X. 1870. † 21. XI. 1870. u Pragu.
4. *Mihajlo Petrovič Pogodin*, e. ruski drz. savjetnik i sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 20. XII. 1875. u Moskvi.
5. *Dr. Franjo Palacký*, historiograf kraljevine Češke, 25. VII. 1867. † 26. V. 1876. u Pragu.
6. *Jovan Garrilorić*, bivši regent knezevine Srbije, 25. VII. 1867. † 10. VIII. 1877. u Beogradu.
7. *Roberto Visiani*, senator kraljevine Italije i sveučilišni profesor, 20. XI. 1876. † 4. V. 1878. u Padovi.
8. *Ismael Ivanović Sveznerski*, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 20. II. 1880. u Petrogradu.
9. *Dr. Ami Boué*, geolog, 24. X. 1870. † 22. XI. 1881. u Beču.
10. *Aleksandar Vaclav Maciejowski*, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 10. II. 1883. u Varšavi.
11. *Ivan Kukuljević Sakcinski*, umir. veliki zupan, (pravi član 9. V. 1866.): 21. XI. 1886. † 1. VIII. 1889. u Puhakovcu.
12. *Dr. Franjo Miklošić*, umir. sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 7. III. 1891. u Beču.
13. *Stjepan Schulzer Muggenbarski*, e. kr. umir. satnik, (član dop. 5. II. 1882.); 16. XII. 1885. † 5. II. 1892. u Vinkovcima.
14. *Jakub Karlovič Grot*, e. ruski tajni savjetnik i potpredsjednik carske akademije nauka, 21. XI. 1879. † 5. VI. 1893. u Petrogradu.
15. *Dr. Dionizije Stur*, ravnatelj e. kr. geološkoga zavoda, (član dop. 25. VII. 1867.); 16. XII. 1885. † 9. X. 1893. u Beču.
16. *Ivan K. Rossi*, commendatore, predstojnik vatikanskih muzeja, 4. XII. 1890. † 10. IX. 1894. u Rimu.
17. *Aristo Aristovič Kunik*, e. ruski tajni savjetnik i akademik, 24. X. 1870. † 30. I. 1899. u Petrogradu.
18. *Fra Grđa Martić*, „lector inbilatus“ bosanskih oo. Franjevaca, 11. XII. 1902. † 30. VIII. 1905. u Kreševu.
19. *Dmitrije Ivanovič Mendelejev*, e. ruski pravi državni savjetnik, umir. sveučilišni profesor, 5. XII. 1882. † 2. II. 1907. u Petrogradu.
20. *Ivan ritez Trnski*, umir. e. i kr. pukovnik i kr. veliki zupan, 14. XII. 1899. † 30. VI. 1910. u Zagrebu.

21. *Dr. Antonin Frič*, umir. sveuč. profesor, 12. XII. 1893. † 15. XI. 1913. u Pragu.
22. *Dr. Franjo Iveković*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke, 12. XII. 1901. † 2. III. 1914. u Zagrebu.
23. *Ivan pl. Zajc*, umir. ravnatelj hrv. zem. glazbenoga zavoda i opere kr. hrv. zem. kazališta, 18. IV. 1912. † 16. XII. 1914. u Zagrebu.
24. *Dr. Nikola pl. Tomasić*, c. i kr. pravi tajni savjetnik, ban kraljevinâ Hrvatske, Slavonije i Dalmacije izv. sl., 13. V. 1916. † 29. V. 1916. u Trešćerovu.
25. *Celestin Medorić*, slikar, 24. IV. 1919. † 27. I. 1920. u Sarajevu.
26. *Vlaho Bukovac*, slikar, profesor u slikarskoj akademiji, 24. IV. 1919. † 24. IV. 1922. u Pragu.
27. *Josip Stritar*, književnik, 24. IV. 1919. † 15. XI. 1923. u Rogatačkoj Slatini.
28. *Aleksa Šantić*, književnik, 24. IV. 1919. † 2. II. 1924. u Mostaru.

U razredu historičko-filologičkom

Pravi članovi:

1. *Ivan Bercić*, gimnaz. profesor, 25. VII. 1867. † 24. V. 1870. u Zadru.
2. *Fran Kurelac*, književnik, 25. VII. 1867. † 18. VI. 1874. u Zagrebu.
3. *Matija Mesić*, sveučilišni profesor, 1. I. 1867. † 5. XII. 1878. u Zagrebu.
4. *Dr. Đuro Daničić*, profesor Velike škole u Beogradu, 1. I. 1867. † 15. XI. 1882. u Zagrebu.
5. *Dr. Laroslav Givtler*, sveučilišni profesor u Zagrebu, 23. XI. 1874. † 2. VI. 1885. u Beču.
6. *Dr. Franjo Rački*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke i opat; pravi član 12. III. (9. V.) 1866.; predstojnik histor.-filol. razreda 25. VII. 1866.; predsjednik akademije 26. VII. 1866. do 1886. † 13. II. 1894. u Zagrebu.
7. *Šime Ljubić*, umir. ravnatelj arheolog. muzeja u Zagrebu, 29. XI. 1867. † 19. X. 1896. u Starom Gradu na Hvaru.
8. *Matija Valjavec*, umir. gimnazijski profesor, 20. XI. 1876. † 15. III. 1897. u Zagrebu.
9. *Dr. Petar Matković*, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu, 25. VII. 1867. † 26. III. 1898. u Beču.
10. *Dr. Franjo Mairner*, kr. zem. nadzornik za srednje škole, 5. XII. 1882. † 2. III. 1903. u Zagrebu.
11. *Dr. Milivoj Šrepel*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890. † 23. II. 1905. u Zagrebu.
12. *Ivan Tkalčić*, nadarbenik prvostolne crkve zagrebačke, 22. XI. 1875. † 11. V. 1905. u Zagrebu.
13. *Natko Nodilo*, umir. sveučilišni profesor; 21. XI. 1883. † 21. V. 1912. u Zagrebu.
14. *Armin Parić*, predstojnik odjela za bogostovlje i nastavu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade izv. sl., 23. XI. 1874. † 11. II. 1914. u Zagrebu.
15. *Dr. Tade Smičiklas*, umir. sveučilišni profesor; pravi član 21. XI. 1883.; predsjednik akademije 15. XII. 1900.—1914. † 8. VI. 1914. u Zagrebu.
16. *Pero Budmani*, umir. gimnazijski profesor u Zagrebu, 12. III. 1886. † 27. XII. 1914. u Castel-Ferrettiju.
17. *Dr. Vatroslav Jagić*, umir. sveuč. profesor, 12. III. 1866. † 5. VIII. 1923. u Beču; sahranjen 12. VIII. 1923. u Varazdinu.

18. *Dr. Dane Gruber*, umir. gimnazijski ravnatelj, sveuč. privatni docentat i naslovni izvanredni sveučilišni profesor, (12. XII. 1901.) izv. pravi član 14. VI. 1924. † 21. III. 1927. u Zagrebu.
19. *Dr. Đuro Körbler*, sveučilišni profesor, (18. III. 1908.), 20. V. 1915. † 4. XI. 1927. u Zagrebu.
20. *Dr. Vjekoslav Klaić*, umir. sveučilišni profesor, (12. XII. 1893.), 7. XII. 1896. † 1. VII. 1928. u Zagrebu.

Članovi dopisnici:

1. *Vinko Pacel*, tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 25. VII. 1867. † 1870. u Karlovcu.
2. *Ivan Erazmo Vocel*, sveučilišni profesor, 24. X. 1880. † 17. IX. 1871. u Pragu.
3. *Aleksandar F. Giljferding*, drz. podtajnik e. ru.-koga ministarstva, 25. VII. 1867. † 2. VII. 1872. u Petrogradu.
4. *Kapiton Necostrujer*, profesor duhovne akademije, 24. X. 1870. † 1873. u Moskvi.
5. *Dr. Janko Šafařík*, član srp. drzavnoga savjeta, 25. VII. 1867. † 20. VII. 1876. u Beogradu.
6. *August Bielowski*, poljski historiograf, 25. VII. 1867. † 10. XI. 1876. u Lavovu.
7. *Sergije Mihajlorič Solorjer*, e. ruski tajni savjetnik, sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 16. X. 1879. u Moskvi.
8. *A. A. Kotljarevski*, sveučilišni profesor, 24. X. 1870. † 11. X. 1881. u Kijevu.
9. *Nikola Ivanič Kostomarov*, član arheografske komisije, 24. X. 1870. † 19. IV. 1885. u Petrogradu.
10. *Aleksandar Vasiljerič Gorski*, rektor duhovne akademije, 24. X. 1870. † 23. X. 1885. u Moskvi.
11. *Petar Aleksejerič Lavrovski*, e. ruski ministar prosvjete, 24. X. 1870. † 19. II. 1886. u Petrogradu.
12. *Josip Jirček*, e. kr. austrijski ministar za bogoštovlje i nastavu izv. sl., predsjednik Češkoga učenoga društva, 25. VII. 1867. † 25. XI. 1888. u Pragu.
13. *Radoslav Lopasić*, umir. tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, 21. XI. 1883. † 25. IV. 1893. u Zagrebu.
14. *Dr. Ivan Broz*, gimnazijski profesor, 7. XII. 1892. † 25. XII. 1893. u Zagrebu.
15. *A. Parinski*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890. † 26. VIII. 1896. u Varšavi.
16. *Dr. Ivan Črnčić*, natpop. zavoda sv. Jeronima, 5. XII. 1882. † 7. I. 1897. u Rimu.
17. *O. Euzebije Vermendžin*, analist reda oo. Franjevacu, 4. XII. 1890. † 25. VI. 1897. u Našicama.
18. *Nikifor Dučić*, arhimandrit, 4. XII. 1890. † 6. III. 1900. u Beogradu.
19. *Dr. Ernst Dümmler*, umir. sveučilišni profesor u Berlinu, 25. VII. 1867. † 11. IX. 1902. u Friedrichsrodi.
20. *Pera P. Đorđević*, srp. drzavni savjetnik i senator, 25. VII. 1867. † 18. XI. 1902. u Beogradu.
21. *Jan Karłowicz*, bivši urednik „Wisła“, 15. XII. 1898. † 14. VI. 1903. u Varšavi.

22. *Martin Hattala*, umir. sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 11. XII. 1903. u Pragu.
23. *Dr. Vaclav V. ritez Tomek*, umir. sveučilišni profesor, 25. VII. 1867. † 12. VI. 1905. u Pragu.
24. *Dr. Grigor Kvek*, umir. sveučilišni profesor, 3. XII. 1888. † 2. VIII. 1905. u Grazu.
25. *Harion Rucarac*, arhimandrit, 3. XII. 1888. † 21. VIII. 1905. u Grgetegu.
26. *Marin Drinor*, sveučilišni profesor, 21. XI. 1879. † 14. III. 1906. u Harkovu.
27. *Aleksandar N. Veselorski*, sveučilišni profesor, 12. XII. 1893. † 23. X. 1906. u Petrogradu.
28. *Luka Zore*, upravitelj gimnazijski, 5. XII. 1882. † 9. XII. 1906. na Cetinju.
29. *Milan Đ. Miličević*, umir. srpski državni savjetnik, 21. XI. 1873. † 17. XI. 1908. u Beogradu.
30. *Dr. August Leskien*, sveučilišni profesor, 21. XII. 1883. † 20. IX. 1916. u Leipzigu.
31. *Dr. Konstantin Jivček*, c. k. dvorski savjetnik, sveučilišni profesor, 27. XI. 1889. † 10. I. 1918. u Beču.
32. *Ljubomir Koračević*, srp. ministar prosvjete izv. sl. tajnik Srpske kralj. akademije, 16. III. 1911. † 2. XII. 1918. u Vrnjačkoj Banji.
33. *Timofej D. Florinski*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890. † od ubilačke ruke 15. (2.) V. 1919. u Kijevu.
34. *Aleksej Aleksandrič Šahmatov*, pravi državni savjetnik, 16. III. 1911. † oko 15. VIII. 1920. u Petrogradu.
35. *Dr. Oskar Asboth*, sveučilišni profesor, 14. III. 1907. † 1920. u Budimpešti.
36. *Dr. Karlo pl. Horvat*, sveučilišni profesor, 16. III. 1911. † 24. IX. 1920. u Zagrebu.
37. *Dr. Tihomir Ostojić*, sveučilišni profesor u Skoplju, 25. V. 1920. † 18. X. 1922. u Beču.
38. *Ivan Miličević*, umir. gimnazijski profesor, 12. XII. 1893. † 26. X. 1921. u Varazdinu.
39. *Dr. Luka Jelić*, umir. profesor bogoslovije u Zadru, 11. XII. 1902. † 3. II. 1922. u Kaštelu Starom.
40. *Dr. Louis Leger*, profesor u „Collège de France“, 21. XI. 1870. † 30. IV. 1923. u Parizu.
41. *Makso Pleteršnik*, umir. gimn. profesor u Ljubljani, 14. X. 1899. † 13. X. 1923. u Pišecima kod Brezaca.
42. *Dr. Vilmos Erdőknői*, potpredsjednik Madzarske akademije znanosti i upravitelj Madzarskoga historijskog instituta u Rimu, 14. III. 1907. † 1923. u Pešti.
43. *Dr. Franjo Kos*, umirovljeni profesor ženske učiteljske škole, 16. III. 1911. † 14. III. 1924. u Ljubljani.
44. *Josip Gelečih*, umir. profesor pomorske akademije, 12. XII. 1893. † 4. II. 1925. u Trstu.
45. *Dr. Vaclav Vondrák*, sveučilišni profesor, 25. VI. 1925. † 13. VIII. 1925. u Pragu.
46. *Dr. Stanislav Šmolka*, sveučilišni profesor, 15. XII. 1898. † 1926. u Varšavi.
47. *Dr. Ivan Šišmanov*, sveučilišni profesor u Soliji, 15. XII. 1898. † 23. VI. 1928. u Oslo-u.

48. *Teodor I. Uspenski*, ravnatelj ruskoga arheološkog instituta u Carigradu, 4. XII. 1890. † 10. IX. 1928. u Leningradu.
49. *Dr. Ludovik Pastor*, ravnatelj austrijskog hist. instituta u Rimu, austrijski poslanik kod Vatikana, 14. III. 1907. † 1. X. 1928. u Rimu.
50. *Dr. Josip Brunšmid*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1899. Od 1902. do 1920. ravnatelj Stossmayerove galerije slika. † 29. X. 1929. u Zagrebu.
51. *Dr. Petar Aleksejevič Lavror*, sveučilišni profesor, 16. III. 1911. † 27. XI. 1929. u Leningradu.

U razredu filozofičko-juridičkom

Pravi članovi:

1. *Dr. Božidar Petranović*, c. kr. dvorski savjetnik i prisjednik prizivnoga suda u Zadru, 25. VII. 1867. † 12. IX. 1874. u Mlecima.
2. *Dr. Jovan Subotić*, odvjetnik, 12. III. 1866. † 28. I. 1886. u Zemunu.
3. *Janko Jurković*, odsječni savjetnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 25. VII. 1867. † 20. III. 1889. u Zagrebu.
4. *Adolfo Veber*, kanonik prvostolne crkve zagrebačke, 12. III. 1866. † 6. VIII. 1889. u Zagrebu.
5. *Dr. Mirko Suhaj*, vijećnik kr. stola sedmorice, 4. XII. 1866. † 30. XI. 1889. u Budimpešti.
6. *Dr. Blaž Lorković*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890. † 17. II. 1892. u Zagrebu.
7. *Mirko Bogorić*, umir. kr. ministarski savjetnik, 12. III. 1866. † 4. V. 1893. u Zagrebu.
8. *Dr. Parao Muhić*, predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade izv. sl.; predstojnik filozof.-jurid. razreda, 13. XI. 1867., predsjednik akademije 5. XII. 1887.—1890. † 17. X. 1897. u Zagrebu.
9. *Dr. Kosta Vojnović*, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu, 4. XII. 1890. † 20. V. 1903. u Dubrovniku.
10. *Dr. Valtazar Bogišić*, crnogorski ministar izv. sl., 25. VII. 1867. † 24. IV. 1908. na Rijeci.
11. *Dr. Fran Vrbanić*, sveuč. profesor, 21. XI. 1886. † 26. VIII. 1909. u Zagrebu.
12. *Dr. Jaromír Hancl*, c. kr. dvorski savjetnik i sveučilišni profesor u Pragu, 21. XI. 1874. † 20. IX. 1910. u Znojmu.
13. *Milovan Zoričić*, ravnatelj kr. statističkoga ureda, (22. XII. 1891.) 12. XII. 1893. † 30. X. 1912. u Zagrebu.
14. *Dr. Franjo pl. Marković*, sveučilišni profesor, (24. XI. 1873.) 20. XI. 1876. † 15. IX. 1914. u Zagrebu.
15. *Dr. Ivan Strohal*, vijećnik kralj. banskoga stola i sveučilišni priv. docent, 18. IV. 1912. † 8. XII. 1917. u Zagrebu.
16. *Dr. Milan Kresner*, zamjenik direktora državne statistike, 16. V. 1918. † 18. I. 1924. u Beogradu.
17. *Dr. Milivoj Maurović*, sveučilišni profesor, 20. V. 1915. † 1. II. 1926. u Zagrebu.
18. *Dr. Vladimír Mažuranić*, umir. predsjednik banskoga stola, pravi član 11. III. 1910.; predsjednik akademije 16. V. 1918.—25. IV. 1921. † 17. I. 1928. u Zagrebu.

Članovi dopisnici:

1. *Miloš Popović*, pisac. 25. VII. 1867. † 8. VIII. 1879. u Beogradu.
2. *Medo knez Pucić*, vlastelin. 25. VII. 1867. † 1. VII. 1882. u Dubrovniku.
3. *Dr. Romualdo Hube*, c. ruski pravi tajni savjetnik i senator. 22. XI. 1875. † 10. V. 1890. u Varšavi.
4. *Dr. Gustav Wenzel*, umir. sveučilišni profesor i član velikaške kuće ugarske. 25. VII. 1867. † 24. XI. 1891. u Budimpešti.
5. *Vaclar Brandl*, zem. arhivar. 24. X. 1870. † 5. XII. 1901. u Brnu.
6. *Marija Ban*, umir. činovnik u srp. ministarstvu spoljašnjih djela. 25. VII. 1867. † 14. III. 1903. u Beogradu.
7. *Luka Zima*, umir. gimnazijski profesor. 5. XII. 1882. † 16. III. 1906. u Varazdinu.
8. *Dr. Marijan Derenčin*, odjelni predstojnik kr. hrv.-slav. dalm. zem. vlade izv. sl. i odvjetnik. 27. XI. 1889. † 8. II. 1908. u Zagrebu.
9. *Dr. Hermenegild vit. Jireček*, odsječni predstojnik c. kr. austrijskoga ministarstva izv. sl., 27. VII. 1867. † 30. XII. 1909. u Vysokom Mytu.
10. *Dr. Alfred Jensen*, član Nobelova instituta Švedske akademije nauka u Stockholmu. 18. III. 1908. † 16. IX. 1920. u Beču.
11. *Dr. Ladislav Polić*, sveučilišni profesor. 25. VI. 1925. † 8. XI. 1927. u Zagrebu.
12. *Dr. Ernest Miller*, sveučilišni profesor. 27. V. 1927. † 9. X. 1928. u Zagrebu.
13. *Dr. Karel Kadlec*, sveučilišni profesor. 18. III. 1909. † 4. XII. 1928. u Pragu.

U razredu matematičko=prirodoslovnom

Pravi članovi

1. *Žirko Vukasović*, zemaljski školski nadzornik kod c. kr. glavnog vojnoga zapovjedništva kao vlade za hrvatsko-slavonsku vojnu krajinu. 9. V. 1866. † 10. VIII. 1874. u Zagrebu.
2. *Dr. Janez Bleivčič*, predsjednik Slovenske Matice. 9. V. 1866. † 22. XI. 1881. u Ljubljani.
3. *Dr. Josip Schlosser-Klekorski*, odsječni savjetnik kr. hrv.-slav. dalm. zem. vlade. 9. V. 1866. † 28. IV. 1882. u Zagrebu.
4. *Ljudevit Vukotinović*, umir. veliki župan. (4. XII. 1866.) 1. I. 1867. † 17. III. 1893. u Zagrebu.
5. *Dr. Đuro Pilar*, sveučilišni profesor. (24. XI. 1873.) 22. XI. 1875. † 19. V. 1893. u Zagrebu.
6. *Dr. Bogoslav Šutek*, književnik. 9. V. 1866. † 30. XI. 1895. u Zagrebu.
7. *Josip Torbar*, umir. ravnatelj realke. pravi član 12. III. 1866.; predsjednik akademije 17. XII. 1890.—1900. † 26. VII. 1900. u Zagrebu.
8. *Spiro Brusina*, umir. sveuč. profesor, (24. IX. 1870.) 28. XI. 1874. † 21. V. 1908. u Zagrebu.
9. *Dr. Karlo Zahradnik*, c. kr. dvorski savjetnik, profesor češke politehnike (21. XI. 1879.), 5. XII. 1882. † 23. IV. 1916. u Brnu.
10. *Dr. Vinko Droždik*, umir. sveuč. profesor, (31. XI. 1883.) 7. XII. 1887. † 7. V. 1922. u Zagrebu.

11. *Dr. Juraj Majcen*, sveučilišni profesor, (10. XII. 1903.), 18. III. 1909. † 1. II. 1924. u Zagrebu.
12. *Dr. Mijat Kišpalić*, sveučilišni profesor (21. XI. 1883.), 7. XII. 1893. † 17. V. 1926. u Zagrebu.
13. *Dr. Gustav Janeček*, sveučilišni profesor, (5. XII. 1882), 7. XII. 1887, Od 25. IV. 1921. do 14. VI. 1924. predsjednik akademije, † 8. IX. 1929. u Zagrebu.

Članovi dopisnici:

1. *Erjavec Franjo*, profesor realke, 22. XI. 1875. † 13. I. 1887. u Gorici.
2. *Dr. J. Pančić*, profesor Velike škole, 22. VII. 1867. † 7. III. 1888. u Beogradu.
3. *Dr. Emil Weyr*, sveučilišni profesor, 16. XII. 1885. † 4. XII. 1893. u Becu.
4. *Dr. Bogostar pl. Jirus*, sveučilišni profesor, 21. XI. 1883. † 16. XI. 1901. u Pragu.
5. *Dr. Franjo Studnička*, c. kr. dvorski savjetnik, sveučilišni profesor, 21. XI. 1883. † 21. II. 1903. u Pragu.
6. *Dr. Eduard Weyr*, c. kr. dvorski savjetnik, profesor češke politehnike, 4. XII. 1890. † 23. VII. 1903. u Pragu.
7. *Dr. Šimun Šubić*, umir. sveučilišni profesor, 5. VII. 1867. † 27. VII. 1903. u Štajerskom Graecu.
8. *Dimitrije Nešić*, umir. srp. državni savjetnik, 4. XII. 1890. † 9. V. 1904. u Beogradu.
9. *Martin Sekulić*, umir. profesor realke, 24. XI. 1873. † 14. IV. 1905. u Zagrebu.
10. *Nikolaj Aleksandrovič Menšatkin*, sveučilišni profesor, 16. XII. 1885. † 5. II. 1907. u Petrogradu.
11. *Đuro Zlatarski*, sveučilišni profesor, 4. XII. 1890. † 21. XI. 1909. u Sofiji.
12. *Dr. Joran Cvijić*, sveučilišni profesor i predsjednik Srpske kraljevske akademije, 10. XII. 1903. † 16. II. 1927. u Beogradu.
13. *Dr. David Segen*, umir. sveuč. profesor, 12. XII. 1894. † 29. XII. 1927. u Zagrebu.

U razredu umjetničkom

Pravi član :

1. *Rudolf Valdec*, profesor u akademiji za umjetnost i umjetni obrt. (1919. 24. IV.) 14. VI. 1924. † 1. II. 1929. u Zagrebu.

Član dopisnik:

1. *Ferdo Kovačević*, profesor u akademiji za umjetnost i umjetni obrt. 24. IV. 1919. † 1. IX. 1927. u Zagrebu.

IZVODI

iz razrednih, odborskih i skupnih sjednica

u godini 1928. i 1929. do glavne skupštine 4. maja 1929.

Historičko-filologički razred.

12. oktobra 1928.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann.

Sa zahvalom se prima poklon zagrebačkoga konzulata Čehoslovačke republike: 6 svezaka Lj. Kube »Slovanstvo ve svých zpěvech«, Bidlove »Dějiny Slovanstva« i 4 sveska sabranih djela Božene Nemcove.

Župni ured u Fužini poklanja akademijском arhivu »Izvjesciu« porodice pok. Franje Račkoga i dva popisa I. i II. razreda osnovne škole u Fužini, što ih je pelazio Franjo Rački.

Na osnovi referata dra. Ljudmila Hauptmanna prima se za »Rad« rasprava Antuna Stj. Dabinovića »Kada je Dalmacija pala pod jurisdikciju carigradskoga patrijarhata?«

Po prijedlogu dra. Dragutina Boranića prihvaćaju se za »Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena« radnje: a) Dr. Milovan Gavazzi »Svastika i njezin ornamentalni razvoj na uskršnjim jajima sa Balkana«; b) Dr. Marijan Stojković »Naoposun i naoposuno okretanje«, »Sito i rešeto u narodnom vjerovanju«, »Komoštre, Peć, Dimnjak, Čada«, »Tri manja priloga«; c) Franko Petrić i Držislav Švob »Zadruga Domaslovac«; d) Ante Šimčik »Je li feredža samo ženska haljina?«

Za zamjenike preminulim pravim članovima dru. Đuri Körbleru i dru. Vjekoslavu Klaiću i odsutnomu iz Zagreba pravomu članu dru. Milanu Rešetaru postavljaju se izv. pravj članovi dr. Dragutin Boranić, dr. Stjepan Ivšić i dr. Ljudmil Hauptmann.

Odlučeno je, da se u ediciji »Stari pisci hrvatski« štampa novo izdanje Marina Držića u redakciji dra. Milana Rešetara.

Redakcija »Starina« i »Saborskih spisa« povjerava se dru. Ferdi Šišiću.

Prima se na znanje izvještaj predsjednika dra. Gavre Manojlovića o daljem prikupljanju islamskih kodeksa u Bosni i Hercegovini, što ih za Akademiju izvršuje prof. dr. Franc Babinger.

16. oktobra 1928.

U javnoj sjednici, pred odličnim uzvanicima, pročitao je pravi član i razredni predstojnik dr. Tomislav Maretić »Govor u proslavu stogodišnjice rođenja Lava Nikolajevića Tolstoja«.

Govor se priopćuje u ovom svesku »Ljetopisa«.

10. decembra 1928.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann.

Klubu hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku poslat će se izvjestan prinos za spomen-ploču J. J. Strossmayera, što će je otkriti 4. februara 1929.

Odbor za spremanje I. kongresa slavenskih filologa u Pragu (6.—13. oktobra 1929.) poziva Akademiju na učestvovanje. Na kongres će se poslati tri člana ovoga razreda, ako stigne novčana pripomoć od Ministarstva prosvjete. Član dopisnik Vladoje Dukat napisat će za glavnu ediciju kongresa raspravu »Dobrovský i Hrvati«.

Kako je »Korespondencija Rački-Strossmayer« zasebno izdanje cijele Akademije, odlučeno je, da se poklanja samo onim članovima dopisnicima, za koje se može držati da će ih naročito zanimati i da će o njoj i pisati.

Za urednika »Bulletina« historičko-filologičkog, filozofičko-juridičkog i umjetničkog razreda izabran je član dopisnik Vladoje Dukat.

25. januara 1929.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann.

Sa zahvalom se primaju pokloni: a) g. Franje Mavra: glagolske matice krštenih iz Lindara (1592—1648) i iz Draguča (1589—1650, 1582—1649); — b) njemačkoga konzulata u Zagrebu djelo Franciska Agramontea »Friedrich der Grosse«.

Prima se na znanje izvještaj g. Jesipa Aranze o dosadašnjem njegovu radu oko sređivanja Strossmayerove korespondencije.

Na osnovi referata dra. Tomislava Maretića prihvaća se za »Rad« rasprava Vladoja Dukata »Dubrovačko izdanje Dellabellina Dizionarija«.

Po prijedlogu dra. Ljudmila Hauptmanna prima se za »Rad« rasprava dra. Josipa Bösendorfera »Kako je došlo do slavenskog urbara god. 1756.«

Za »Rad« se prima rasprava dra. Augusta Musića »Prilog negaciji u grčkom i latinskom jeziku«.

Prihvaćaju se prijedlozi, da se za člana dopisnika izabere Vasil N. Zlatarski, sveučilišni profesor u Sofiji; za izv. prave članove dosadašnji članovi dopisnici Vladoje Dukat i dr. Franjo Fancev; za redovne prave članove dosadašnji izv. pravi članovi dr. Dragutin Boranić i dr. Stjepan Ivšić.

Redakcija »Građe za povijest hrvatske književnosti« povjера se dru. Franji Fancevu.

7. marta 1929.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić.

Prima se na znanje poziv Međunarodne unije akademijâ, upravljen delegatima naših Akademija, na redovni sastanak, koji će se održati 14.—15. maja o. g. u Bruxellesu.

Na V. međunarodni kongres povijesti religija, koji će biti 27.—29. augusta 1929. u Lundu, odlučeno je, da pođe predsjednik dr. Gavro Manojlović, ako dobije potrebnu pripomoć od Ministarstva prosvjete.

Na osnovi referata dra. Ferde Šišića prima se za »Starine« radnja dra. Jurja Božitkovića »Popis rukopisa u arhivu franjevačkoga samostana sv. Lovre u Šibeniku«.

Odobrava se dru. Milanu Rešetaru potpora od 1500 dinara za traženje historičkih svjedočanstava o boravku Marina Držića u Sieni.

9. aprila 1929.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, dr. F. Fancev.

Na osnovi referata dra. Stjepana Ivšića prima se za »Rad« rasprava dra. Henrika Barića (Beograd) »Uporedne jezične studije. I. Jermenski refleksi ievr. o«.

Za »Lietopis« se prima obznana dra. Tomislava Maretića »Rečnik srpskohrvatsko-nemački« S. Ristića i J. Kangrge.

Usvajaju se prijedlozi dra. Franje Fanceva o štampanju Ustijeve historije osječke gimnazije u obradi člana dopisnika dra. Tome Maretića.

Odobravaју se naučne potpore: a) dru. Ljudmilu Hauptmannu 4000 dinara za prikupljanje skandinavske literature u Beču i Grazu i za obradu štajerskih katastralnih mapa radi utvrđivanja vezâ između germanskog i slavenskog agrarnog sistema; b) Jakovu Mikcu, slušaču etnografije u zagrebačkom sveučilištu, 1000 dinara za folkloristička istraživanja u Istri.

Usvaja se misao prof. Matla (Graz) o sistematskoj jugoslaven-skoj bibliografiji, naročito za noetičke nauke (literarna, kulturna, crkvena, socijalna, pravna i politička povijest, sa filozofijom). U odbor, koji će to pitanje proučiti, izabrani su dr. Ferdo Šišić, dr. Stjepan Ivšić, dr. Ljudmil Hauptmann, dr. Franjo Fancev i dr. Tentor.

Filozofičko-juridički razred.

20. oktobra 1928.

Prisutni: dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala.

Sa žalošću se saslušalo saopćenje, da je 9. oktobra o. g. preminuo član dopisnik dr. Ernest Miler, sveučilični profesor u Zagrebu. Na sahrani se u ime Akademije s njime oprostio dr. Albert Bazala.

U sjednici profesorskoga savjeta juridičkog fakulteta u Zagrebu 28. maja izabran je kao drugi izaslanik u odbor za izdavanje historičko-juridičkih spomenika prof. dr. Mihajlo Lanović.

Na osnovi referata dra. Stjepana Zimmermanna odlučeno je, da dr. Stjepan Matičević u svojoj raspravi »K problematiji funkcije uzgajanja i jedne nauke o uzgajanju« (koja je prihvaćena za »Rad«) prvomu, formalnomu dijelu doda još drugi, konstruktivni dio.

14. decembra 1928.

Prisutni: dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala.

Sa žaljenjem se uzima na znanje saopćenje Češke akademije nauka, da je 4. decembra 1928. preminuo naš član dopisnik dr. Karel Kadlec. Nekrolog će za »Ljetopis« napisati dr. Marko Kostrenčić.

Gospodin ministar trgovine i industrije dostavlja na mišljenje osnovu »zakona protiv nepoštene utakmice«. Izrada referata povjerala se dru. Marku Kostrenčiću.

26. januara 1929.

Prisutni: dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala.

Usvaja se prijedlog, da se za člana dopisnika izabere dr. Hugo Werk, odvjetnik u Zagrebu.

Na osnovi referata dra. Stjepana Matičevića prima se za »Rad« rasprava dra. Branimira Maleša (Beograd) »Prilog izučavanju utjecaja socijalnih prilika na osnovne intelektualne osobine«.

Po prijedlogu dra. Marka Kostrenčića prima se za »Rad« rasprava dra. Metoda Dclenca (Ljubljana) »Slovenska ljudska sodišča v dobi od 16. do 18. stoletja«.

8. marta 1929.

Prisutni: dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala.

Na osnovi referata dra. Marka Kostrenčića prima se za »Rad« rasprava dra. Đure Ljubčica »Lige i posobe u starom hrvatskom pravu i njihov odnos prema Poljičkom statutu«.

Odlučeno je, da se ove godine izda dalji svezak »Diplomatičkog zbornika«.

U galerijski je odbor izabran dr. Albert Bazala.

27. marta 1929.

Prisutni: dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala,

Na osnovi referata dra. Marka Kostrenčića prima se za »Rad« rasprava dra. Milka Kosa (Ljubljana) »Studija o Istarskom razvodu«.

U odbor za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih spomenika za godinu 1929. predložit će se skupnoj sjednici dosadašnji članovi dr. Marko Kostrenčić i Emilije Laszowski.

Matematičko=prirodoslovni razred.

25. oktobra 1928.

Prisutni: dr. V. Varićak, dr. D. Gorjanović, dr. A. Gavazzi, dr. St. Hondl, dr. V. Vouk.

Ministarstvo vojske i mornarice javlja, da je za Biološko-okeanografski institut na Jadranu u svoj budžet umijelo svotu od 50.000 dinara.

Prema čl. 2. Statuta za Biološko-okeanografski institut na Jadranu izabrani su od naše Akademije za članove izvršnog odbora dr. Vale Vouk i dr. Artur Gavazzi, a za članove odbora sa »savjetodavnim glasom« dr. Jovan Hadži i dr. Boris Zarnik.

Za »Rad« se prilivaća rasprava dra. Dragutina Gorjanovića »O vratnim kralješcima fosilnog čovjeka iz Krapine«.

Primaju se na znanje izvještaji: a) dra. Josipa Poljaka o geomorfološkim istraživanjima na otoku Dugom u septembru god. 1928.; b) dra. Ive Horvata o geobotaničkim i sociološkim istraživanjima u hrvatskim planinama u mjesecima juni-septembar 1928.

Odobrava se dru. Vladimiru Varićaku, da naučnu potporu, koju mu je Akademija odredila bila za proučavanje Rudžera Boškovića u Rimu, smije upotrebiti za isti studij u Dubrovniku.

Prilaže se 500 dinara za spomenik na grobu dra. Miše Kišpačića, koji podižu pokojnikovi prijatelji.

13. decembra 1928.

Prisutni: dr. V. Varićak, dr. D. Gorjanović, dr. A. Gavazzi, dr. St. Hondl i dr. V. Vouk.

Ministarstvo prosvjete javlja, da će se u vremenu od 1. marta do 15. jula 1929. u Sevilli prirediti međunarodna ibero-američka izložba instrumenata i metoda za okeanografska, hidrografska i hidrološka istraživanja, i održati međunarodni kongres okeanografije, pomorske hidrografije i kontinentalne hidrologije. Predložit će se Ministarstvu prosvjete, da u državnu delegaciju na te priredbe izašalje dra. Artura Gavazzija.

Na molbu Direkcije pomorskog saobraćaja u Splitu član dopisnik dr. Jovan Hadži podnio je referat o uzrocima propadanja klapunica ili daganja u Kotorskom zalivu.

Za »Rad« se prima rasprava dra. Vale Vouka »Stomatalni aparat mimoze«.

24. januara 1929.

Prisutni: dr. G. Janeček, dr. D. Gorjanović, dr. A. Gavazzi, dr. St. Hondl, dr. V. Vouk.

Na osnovi referata dra. Gustava Janečka i dra. Stanka Hondla prihvaća se za »Rad« rasprava dra. Milorada Z. Jovičića (Beograd) »Elektrosinteze. Rešenje problema deficita«.

Po prijedlogu dra. Vale Vouka primaju se za »Prirodoslovna istraživanja« radnje (pod zajedničkim natpisom »Prirodopisna istraživanja sjevernih dalmatinskih otoka Dugi i Kornati«): a) dra. Ive Pevaleka »Vaskularna flora«; b) dra. Frana Kušana »Lišajevi«; c) dra. Vale Vouka »Morske alge«.

2. marta 1929.

Prisutni: dr. G. Janeček, dr. V. Varićak, dr. D. Gorjanović, dr. St. Hondl, dr. V. Vouk.

Akademija nauka u Beču poziva na proslavu stogodišnjice rođenja Teodora Billrotha (9. i 10. aprila o. g.). Pozdravit će se naročito adresom.

Na osnovi referata dra. Gustava Janečka prima se za »Rad« rasprava dra. Gilberta Flumianija »O stalnosti nekih liofilnih sola«.

Po prijedlogu dra. Vale Vouka prihvaćaju se za »Prirodoslovna istraživanja« dalje radnje o otoku Dugom i Kornatima: a) dra. Karla grofa Attemsa »Myriapoda«; b) Ivana Hafnera »Lepidoptera«; c) dra. Géze Horvátha »Hemiptera«; d) dra. Jovana Hadžija »Scorpiones«; e) Edmunda Reimosa »Araneae«; f) dra. Jovana Hadžija »Opiliones«, »Pseudoscorpiones« i »Fauna jezera pri Mirnu«; g) dra. L. Kuščara »Mollusca«.

Na osnovi referata dra. Vale Vouka primaju se za »Prirodoslovna istraživanja« radnje: a) Ljudevita Rosija »Pregled flore hrvatskoga Primorja«; b) dra. Ive Horvata »Vegetacijske studije o hrvatskim planinama. Zadruga na planinskim goletima«.

28. marta 1929.

Prisutni: dr. G. Janeček, dr. V. Varićak, dr. D. Gorjanović, dr. A. Gavazzi, dr. St. Hondl, dr. V. Vouk.

Odlučeno je, da na kongres slavenskih matematika, koji će se održati mjeseca septembra 1929. u Varšavi, pode dr. Vladimir Varićak, ako mu Ministarstvo prosvjete, na molbu Akademije, podmiri putne troškove.

Po prijedlogu dra. Jovana Hadžija prima se za »Prirodoslovna istraživanja« radnja dra. Miroslava Hirtza »Pogled na faunu vertebrata otoka Dugog i Kornata«.

Na osnovi referata dra. Artura Gavazzija prihvaća se za »Rad« rasprava dra. Norberta Krebsa (Berlin) »Oblikovanje krajine u Hrvatskom kršu«.

Dr. Stjepanu Horvatiću, asistentu Botaničkoga zavoda, podjeljuje se naučna potpora od 2.000 dinara za botanička istraživanja na otoku Pagu.

8. aprila 1929.

Prisutni: dr. G. Janeček, dr. D. Gorjanović, dr. A. Gavazzi, dr. St. Hondl, dr. V. Vouk.

Prima se na znanje izvještaj dra. Vale Vouka o radovima oko podizanja Biološko-okeanografskog instituta na Jadranu.

Usvaja se nacrt zakona o Biološko-okeanografskom institutu na Jadranu, koji će se predložiti na prihvata našoj i Srpskoj kraljevskoj akademiji.

Umjetnički razred.

24. oktobra 1928.

Prisutni: dr. D. Domjanić, arh. M. Pilar, arh. Č. Iveković, R. Valdec, dr. B. Široša, dr. M. Dežman.

Akademija je pismeno pozdravila jubilarnu proslavu Jaroslava Čermáka, koja se održala 12. juna 1928. u Pragu.

Kod proslave 60-godišnjice od osnutka Društva sv. Jeronima (29. septembra o. g.), na kojoj se izvodio Širolin oratorij »Posljednja pričest sv. Jeronima«, Akademiju je zastupao dr. Dragutin Domjanić.

Ukrajinsko društvo Prosvjeta u Zagrebu moli mišljenje o autorskom pravu Kanič-Ketzlerovih crteža u izdanju »Smrti Smail-age Čengijića« od god. 1876. Predaje se na referat članu dopisniku dru. Miloradu Stražnickomu.

14. decembra 1928.

Prisutni: Kl. M. Crnčić, dr. D. Domjanić, arh. Č. Iveković, R. Frangeš, R. Valdec, dr. M. Dežman.

Sreski poglavar u Novom Vinodolskom saopćuje, da je općinsko zastupstvo u Bribiru u svojoj sjednici 12. novembra o. g. zaključilo akademijskoj galeriji predati »na čuvanje« sliku Palme Giovinne »Pranje nogu Isusovih«, ako: a) Akademija za bibrirsku župnu crkvu da izradi vjernu kopiju rečene slike; b) zagrebačka oblast isplati Higijenskome zavodu u Zagrebu 35.000 dinara za vodovodne cijevi u Bribiru. Odlučeno je, da će se zapitati zagrebačku oblast, je li voljna pristati na ponudu.

Dr. Milorad Stražnicki podnosi stručno mišljenje o autorskom pravu ilustracijâ u izdanju »Smrti Smail-age Čengijića« za ukrajinsko društvo Prosvjetu.

Prima se prijedlog Kl. M. Crnčića, da se na sjednice umjetničkoga razreda ubuduće poziva ravnatelj galerije dr. Artur Schneider, jer je njegova nazočnost često potrebna.

19. decembra 1928.

Prisutni: dr. D. Domjanić, arh. M. Pilar, R. Valdec, R. Frangeš, dr. B. Širola, dr. A. Schneider; od odbora za proslavu 100-godišnjice Franje Račkoga: dr. G. Manojlović, dr. D. Boranić.

U povodu izložbe Rudolfa Valdeca, koja je udešena u XII. dvorani galerije slika i u kojoj se naročito ističe osnova spomenika Franji Račkomu, pokrenuta je misao o podizanju spomenika prvome predsjedniku Akademije.

Odlučeno je: 1. Brigu oko podizanja spomenika preuzima Jugoslavenka akademija i s time samo nastavlja svoju davnu zamisao, da se i spoljašnjim načinom dostojno oduži svome najzaslužnijem predsjedniku. Za tu svrhu opstoji u Akademiji osobiti fond, koji danas, poslije devalvacije, iznosi nešto preko 3000 dinara. — 2. Akademija će od grada Zagreba zamoliti, da joj za spomenik odstupi mjesto ispred akademijske palate te joj odredi što obilniju novčanu pomoć za pripravne radove (u prvi mah naročito za izradu sadrena modela u natprirodnoj veličini). — 3. Kako je akademik R. Valdec već izradio potpunu osnovu za spomenik Račkomu, koga je još za života modelirao, a misao o tom spomeniku godinama je u njemu sazrijevala i dobila današnji oblik, posve je prirodno i za uspjeh umjetnine odlučno, da se izrada spomenika povjeri R. Valdecu. — 4. Skupnoj se sjednici predlaže, da izabere osobiti odbor, koji će voditi dalju brigu o spomeniku i koji prema potrebi može u svoju sredinu pozvati i lica izvan Akademije. — 5. Kod te se zgrade neka gradsko poglavarstvo podsjetiti na to, da produži svoju staru i lijepu osnovu; postavljanje bistâ hrvatskih kulturnih velikana na Trgu Zrinskoga.

1. februara 1929.

Prisutni: dr. D. Domjanić, arh. M. Pilar, arh. Č. Iveković, R. Frangeš, dr. B. Širola, dr. M. Dežman.

Kod svečanog osvećenja umjetničkog paviljona »Cvijeta Zuzorić« 21. decembra i kod otvaranja izložbe 30. decembra 1928. u Beogradu Akademiju je zastupao član dopisnik Đorđe Jovanović.

Prilivačaju se prijedlozi, da se za članove dopisnike izabere Vladimir Becić i Maksimilijan Vanka, profesor umjetničke akademije u Zagrebu, i Josip pl. Vancaš Požeški, arhitekt u Zagrebu.

2. marta 1929.

Prisutni: Kl. M. Crnčić, dr. D. Domjanić, arh. M. Pilar, Fr. Dugan, arh. Č. Iveković, R. Frangeš, dr. B. Širola, dr. M. Dežman.

dr. A. Schneider, predsjednik dr. G. Manojlović, gospodarski tajnik dr. V. Vouk.

Na pogrebu pravoga člana Rudolfa Valdeca, koji je preminuo 1. februara 1929., izrekao je dr. V. Vouk ovo pomen-slovo predsjednika dra. Gavre Manojlovića:

Premili družo!

U snježnoj bjelini zaodjela se zemljica crna, koja će u mirno svoje krilo primiti zemske ostatke bića Tvoga. Ali ono, i na zemlji, što je bilo vječno u Tebi, ono već daleko nad ovim sjajnim zimskim suncem i nad bistrinom nebeskoga svoda lebdi na tim prolaznim ostacima i dobitnički, zko nama i nečujno, pjeva veličanstvenu himnu vječnosti i u njoj vječnoj ljubavi. Ondje je sada blažena nastamba duši Tvojoj, koja je i ovdje na zemlji živjela za istančalu svemirsku ljubav u njezinu zemaljskom odsjevu, u umjetnosti.

Za ovu si, od prvih dječaćkih još nejasnih treptaja, uvijek živio: okružen njome Ti si se s nama rastao.

Stvarao si za nju likove simbola rada, likove borbe za ideale i likove ljudi, koji su usred našega naroda radili i borili se za njegove ideale: Dositeja Obradovića, Velikog Petra Oslobođioca, velebnog Strossmayera, proslavljenoga Jagića i uzornog Račkoga.

A što si ovdje stvarao, zamišljao i toplinom svoga umjetničkoga srca grijao, to nam ostaje trajno. I to hoćemo mi — mi svi, što nas je god Hrvata, Srba i Slovenaca, i daleko još preko cijeloga ostaloga Slavenstva — da čuvamo tu biranu Tvoju ostavinu.

Ostat će ona dragim amanetom Jugoslavenskoj akademiji, koja Te mačičinski primila u krilo svoje i koja sada zahvalno blagosivlje svetu uspomenu Tvoju i ime Ti slavno.

Tebi, naša điko, slava!

Ravnatelj galerije dr. Artur Schneider podnosi izvještaj o ponudi Georga viteza Klarwillla (Beč), da Akademija kupi iz njegove zbirke šest nizozemsko-flamskih slika XVI. vijeka, koje cjeni 357.350 dinara. Iako je autentičnost i vrijednost tih slika neosporna, opet je zamoljen poznati stručnjak prof. Friedländer u Berlinu, da Akademiji priopći svoj sud o njima. — Predsjednik dr. Gavro Manojlović saopćuje, da je pokrovitelj Akademije nadbiskup dr. Antun Bauer za tu svrhu poklonio 50.000 dinara, a Društvo prijatelja Strossmayerove galerije votiralo isto toliku svotu. Odlučeno je savjetovati skupnoj sjednici, da se jedan dio od raspoloživih 100.000 dinara upotrebi za nabavu nizozemsko-flamskih slika, a drugi dio za kupovanje djela domaćih umjetnika, podnesnih za galeriju.

Usvaja se prijedlog Roberta Frangeša, da se u novi budžet unese svota od 20.000 dinara za nabavu slika i kipova naših domaćih umjetnika.

Prima se rasprava dra. Božidara Širole »Problemi našega muzičkog folklor«, koju će pisac čitati na ljetosnjoj svečanoj sjed-

nici, a štampat će se u »Zborniku za narodni život i običaje južnih Slavena«.

22. marta 1929.

Prisutni: Kl. M. Crnčić, dr. D. Domjanić, arh. M. Pilar, arh. Č. Iveković, dr. B. Širola.

Udruženju likovnih umjetnika u Zagrebu, koje je zamolilo, da se pri nabavljanju slika uzme što veći obzir na domaće umjetnike, odgovara se, da je razred već predložio u idućem budžetu znatniju svotu za nabavu umjetnina domaćih umjetnika, koje bi mogle pristati u galeriju, a voljan je preporučiti i Društvu prijatelja Strossmayerove galerije slika, da pri kupovanju slika ne zaboravi ni naših slikara.

Prihvaća se rasprava Ćirila M. Ivekovića »Crkva i samostan sv. Krševana u Zadru, hrvatske zadužbine u X. vijeku«.

Odlučeno je, da se iz ovoga razreda u galerijski odbor biraju po dva člana, od kojih jedan treba da je likovni umjetnik.

Ravnatelj galerije dr. Artur Schneider poslat će se u Vrbosku (Dalmacija), da ogleda stari poliptihon i istraži, ne bi li se on mogao nabaviti za našu galeriju.

Galerijski odbor.

1. februara 1929.

Prisutni: dr. A. Musić, dr. V. Varićak, dr. G. Manojlović, arh. M. Pilar, dr. A. Schneider.

U svrhu identificiranja i daljega studija fotografski je snimljeno 11 komada dragocjenog misnog ruha, koje se čuva u Strossmayerovoj galeriji. Tako su isto izradene fotografije dalje serije galerijskih slika, koja nadopunjuje dosadašnje Hanfstaengelove snimke.

Georg vitez Klarwill u Beču nudi na prodaju šest slika stare nizozemsko-flamske škole. Odlučeno je, da se o tome obavijesti Društvo prijatelja Strossmayerove galerije slika.

Prima se pogodba sa knjižarom Vasić u Zagrebu za rasprodavanje razglednica galerijskih slika.

Roerich Museum u New Yorku javlja, da će 24. marta o. g. položiti temeljni kamen palate, posvećene velikome ruskom slikaru Roerichu. Poslat će se pismena čestitka.

2. marta 1929.

Prisutni: dr. A. Musić, dr. V. Varićak, dr. G. Manojlović, R. Frangeš, dr. V. Vouk, dr. A. Schneider, F. Goglia.

Pošto su članovi galerijskog odbora već u sjednici umjetničkog razreda, koja se danas održala, saslušali raspravu o kupu nizozemsko-flamskih slika, primaju prijedlog Roberta Frangeša: 1. da se od raspoloživih 100.000 dinara kupi kao najdragocjenija slika P. Brilla

»Pozvanje Petrovo u pejzažu« za cijenu od 40—50.000 dinara, ili — ako bi ta slika međutim bila već prodana — G. Dughet-Poussina »Bura u albanskim gorama«; — 2. da se za novac, koji će ostati iza kupa nizozemske slike, nabave 2—3 slike domaćih umjetnika, koje će biti podesne za galeriju. — Predsjednik dr. Gavro Manojlović izjavljuje, da će skupnoj sjednici predložiti, da se svih 100.000 dinara upotrebi za nabavu nizozemskih slika.

Prihvaća se ponuda tvrtke P. Nikolić u Zagrebu za reprodukciju Bukovčeve slike »Gundulićev san«. Kopiju slike ima načiniti jedan hrvatski umjetnik.

Mjeseca aprila pristupit će se parketiranju daljih osam slika na drvu.

14. aprila 1929.

Prisutni: dr. A. Musić, dr. V. Varićak, dr. A. Schneider, dr. G. Manojlović, arh. M. Pilar, dr. V. Vouk, dr. D. Boranić.

Pozvat će se prof. Ferdo Goglia, da pregleda još neopravljene Mašičeve skice i predloži troškovnik za njihov opravak.

Dopušta se Josipu Bužanu, da dâ fotografski snimiti svoju sliku »Stari seljački par« (br. 210) uz uvjet, da upravi galerije ustupi dva primjerka te snimke.

Folklorski odbor.

6. novembra 1928.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić.

Skupnoj će se sjednici predložiti, da zaključi novo izdanje Antuna Radića »Osnova za sabiranje grade o narodnom životu i običajima južnih Slavena«, koja je već davno rasprodana. Iz nje će se izostaviti poglavlje o pravu, što ga je napose obradio dr. Ivan Strohal i nalazi se u zasebnim otiscima.

Kako Akademija za to izdanje nema raspoloživih sredstava, zamolit će oblasni odbor zagrebačke oblasti za pripomoć.

Dijalektološki odbor.

6. novembra 1928.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić.

Dr. Stjepan Ivšić izvješćuje, da stoji u dogovoru s nekim istraživačima: pored drugih jedan čakavac obrađuje detaljno svoj govor, jedan žumberčanin žumberački, a jedan se bavi utvrđivanjem granica štokavskog i kajkavskog dijalekta.

Kako za neke čakavske govore nije lako odrediti intonaciju, to će biti korisno, da se ogledi takvih čakavskih govora i fonografski

uhvate, da se s pomoću ploča olakša mirno istraživanje. To će se meći učiniti i u zajednici s ovdašnjim Etnografskim muzejem.

Kako i istraživanje jezika naših kolonista može u štočem rasvijetliti historiju naših dijalekata, i kako se u posljednje vrijeme dr. Václav Vážný bavi potanjim proučavanjem jezika naših emigranata u Čehoslovačkoj, to bi bilo poželjno, da tko od naših stručnjaka i ta istraživanja kontrolira s obzirom na akcent.

Odbor za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih spomenika.

7. novembra 1928.

Prisutni: dr. M. Kostrenčić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, E. Laszowski, dr. L. Andrassy, dr. M. Lanović, dr. G. Manojlović, dr. D. Boranić.

Predložiti će se skupnoj sjednici, da se iduće godine izda XV. knjiga »Diplomatičkoga zbornika«, kojoj je dr. Marko Kostrenčić spremio za štampu rukopis.

Prima se na znanje izvještaj dra. Stjepana Ivšića o dosadašnjem njegovu radu oko priredbe novoga izdanja hrvatskih glagolskih spomenika (Acta croatica).

Dr. Marko Kostrenčić izradit će Index rerum za II.—XII. knjige »Diplomatičkog zbornika« prema načelima, kojih se držao u Indexu za XIII. i XIV. knjigu.

Prilivaća se ponuda Emilija Laszowskoga, da za sve dosad izašle knjige »Diplomatičkoga zbornika« sastavi pouzdani i potpuni Index locorum.

Odbor za istraživanje historičkih kolonizacija u našim zemljama.

7. novembra 1928.

Prisutni: dr. G. Manojlović, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann.

Prema zaključku posljednje sjednice ovoga odbora pristupilo se pripremama za izradivanje historičke karte o teritorijalnoj podjeli Hrvatske. Kao prvo pitanje istražuje se odnos između župnih granica i političkih.

Za sakupljanja građe i pouku suradnicima izradit će se naročita uputstva.

Odbor za izdavanje knjižnice za opće obrazovanje.

18. novembra 1928.

Prisutni: dr. V. Varićak, dr. G. Manojlović, arh. M. Pilar, dr. V. Vouk.

Pretrjesena su ova tri pitanja: 1. Za sistematsko izdavanje djela za opće obrazovanje u obliku jedne enciklopedijske biblioteke treba naći trajnu materijalnu osnovu u prihodima Akademije. — 2. Treba izraditi općeni program za izdavanje djela za opće obrazovanje s obzirom na sadržaj, oblik i smjer, a naročito treba naći valjan izbor prvih deset knjiga. — 3. Treba utvrditi formalni odnosno pravni odnos odbora za izdavanje djela za opće obrazovanje prema Akademiji. Pri tome će se naročito uzeti u obzir na autonomno djelovanje odbora, ali i na punu kontrolu njegova rada sa strane Akademije.

Prvu će tačku obraditi dr. Vale Vouk, drugu dr. Albert Bazala, treću dr. Marko Kostrenčić.

17. decembra 1928.

Prisutni: dr. V. Varićak, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala, dr. V. Vouk, dr. D. Boranić.

Usvajaju se i predložit će se skupnoj sjednici:

1. izvještaj dra. Vale Vouka o finansijskoj strani pothvata, koji se na osnovi predviđenih prihoda i rashoda može uvesti u život;

2. nacrt Pravilnika odbora za izdavanje djela za opće obrazovanje, u kojemu se utvrđuje odnos odbora prema Akademiji;

3. izvještaj dra. Alberta Bazala o programu knjižnice, koji glasi:

Svrha knjižnice, koju bi izdavao posebni odbor prema određenom statutu i koja bi se eventualno mogla zvati »knjižnica znanja i umijeća« (poput Njemačke Wissenschaft und Bildung), bila bi davati popularne prikaze nauka i njihove praktične primjene u zao-kruženim svescima ograničena opsega. Njezin cilj mora uvijek i u svakom slučaju biti samo naučan, a u načinu prikazivanja sveden na dohvat obrazovana čovjeka, čime će se razlikovati od pučkih djela, ali će ujedno u izboru grade morati voditi računa o interesu toga čovjeka. Kao najbliži princip za takov izbor može se uzeti potreba općih pogleda o osnovima nauka i prikaza o onim granama znanja i umijeća, koje u nas nisu nikako zastupane djelima ove ruke, prikaza o aktuelnim pitanjima nauke i života, a tek kasnije može se pristupiti detaljnom izvođenju sustavnoga plana i obradivanju specijalnih problema.

No već u početku potrebno je, da se sav rad bar u nekom općem nacrtu predvidi, pa se napose radi što jednomjernijega uvažavanja različitih interesa preporučuje sve nauke svrstati u tri grupe, da broj grupa ne bude prevelik. Te bi grupe bile:

1. Grupa matematičkih i prirodnih nauka i njihove primjene u tehnici, gospodarstvu i medicini.

2. Grupa t. zv. nauka o duhu, kamo pripada opća historija, povijest kulture (književnosti i umjetnosti), nauka o jeziku, filozofija i religija.

3. Grupa t. zv. socijalnih nauka: sociologija, državne i pravne nauke, nacionalna ekonomija i statistika, odgoja i školstvo, socijalna politika i higijena (ekonomija čovjeka).

U svakoj grupi bi pored sustavnih teorijskih osnova, historijskoga razvitka i primjene našle mjesta i monografije velikih ljudi.

Bit će posao odbora, kojemu se namjenjuje rad oko izdavanja takve knjižnice, da učini što zgodniju razdiobu i izbor grade u te tri grupe. Samo primjera radi može se navesti nekoliko tema, koje bi trebalo obraditi u pojedinim svescima. Tako iz prve grupe:

Matematički osnovi prirodnih nauka. (Obradivanje matematičkih nauka po granama i njihovoj važnosti bio bi predmet kasnijih izdanja.)

Osnovi moderne fizike. Sastav tvari. Prostor i gibanje: teorija relativiteta. Nakon toga s vremenom posebni prikazi nauke o gibanju, toplini, elektriciteti, svjetlu i t. d.

Uvod u kemiju. Nauk o elementima. Kasnije tek obradivanje pojedinih grana, prema potrebi.

Opća geologija, a poslije toga geologija naše zemlje, pa onda paleontologija, geografija, napose istraživanja i otkrića.

Opća biologija. Teorija o postanku i razvoju živih bića.

Uopće treba reći, da obrazovan čovjek više traži opće preglede i poglede (teorije) nego nabranjanje samih činjenica. Na sličan način trebat će onda provesti izbor i u drugim granama prirodnih nauka, uzimajući svagda u obzir interes i aktuelnu potrebu.

Iz područja nauke o duhu ne bi na pr. bilo uputno odmah u početku izdavati historijske prikaze, kojih i o općoj i o kulturnoj historiji ima već priličan broj. Važnije bi na pr. bilo podati sliku savremenoga stanja na pr. moderne umjetnosti od ekspresionizma ovamo, prikaz savremenih literatura, problema savremene kulture (na pr. »istok i zapad«), a onda tek od sadašnjosti ići prema prošlosti. Potreban bi bio prikaz modernih filozofijskih struja, osnovnih problema filozofije i uvod u estetiku.

Iz područja socijalnih nauka u prvom je redu potrebna opća sociologija, u kojoj bi bile prikazane teorije, kao što je na pr. djelo Wardovo, pa onda prikaz savremenih socijalnih pokreta (radničkoga, seljačkoga, ženskoga), opća nauka o državi, prikaz o političkim strankama, opća nauka o pravu, pregled nacionalne ekonomije i financijske nauke, agrarni pokreti i njihovo rješavanje, problem industrijalizacije, savremeni odgojni problemi, ekonomija ljudskoga kapitala i sl.

Najvažnije je, da prvih desetak knjiga — pretpostavljajući valjanu obradu — bude tako izabrano, da nađu na odziv i dobru prođu; tada je izdavanje knjižnice osigurano.

U tu svrhu potrebno je, da Akademija odboru da direktive prema izloženom izvještaju, ali svakako da usvoji i princip, da se djela u ovoj knjižnici izdaju samo po narudžbi, jer će inače teško biti

izvesti plan, koji je za uspjeh knjižnice bezuvjetno potreban. Bude li s vremenom knjižnica osigurana, te će se izdavanje moći odnositi i na specijalne odjeljke, bit će možda moguće i prema ponudi određivati izbor djela. U početku treba da izdavanje upravlja interes knjižnice, a ne slučajni interes pisca za neki predmet.

Naposljetku treba istaknuti i to, da upravo s tega razloga, kad ne bi bilo i drugih, koji za to govore, djela u ovoj knjižnici ne će morati sva biti samostalni radovi. Mogu biti i prerade i prijevodi, ako odgovaraju potrebi. Prema tome određivat će se i honorar.

Odbor, kojemu će biti povjereno izdavanje, mora u izboru djela imati slobodne ruke, a samo se od sebe razumije, da je on moralno odgovoran za ugled, kojim Akademija pokriva svoj rad. U toj odgovornosti leži i savjesnost njegova izbora.

Skupne sjednice.

4. novembra 1928.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Hauptmann, dr. A. Bauer, dr. D. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala, dr. G. Janeček, dr. V. Varičak, dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl, dr. V. Veuk, arh. M. Pilar, R. Valdec, R. Frangeš, dr. B. Širola.

Predsjednik spominje naučne zasluge onih članova dopisnika, koji su posljednjih mjeseci preminuli: Ivana Šišranova u Sofiji, Ludviga Pastora u Rimu i Ernesta Milera u Zagrebu.

Kod otkrivanja spomenika Franji Račkomu u Fužini 29. jula o. g. Akademiju je zastupao predsjednik dr. Gavro Manojlović sa književnim tajnikom dr. Dragutinom Boranićem. Proslavu, koja će dostojno izvršena pod pokroviteljstvom Akademije, otvorio je predsjednik ovim govorom:

Stojimo ovdje ganuto sakupljeni pred zaslonom, koji krije neživu jednu tvar. Ali ta opora tvar stekla je pod umjetničkom rukom lik čovjeka, lik zemaljskoga živa bića, kojemu je svemirski Otac na nebesima udalno toplu dušu i s njome bistri um.

Tako će taj lik evo pred nama stajati živo i u nama buditi nebrojene svete uspomene... velike svete uspomene na Franju Račkoga.

U djetinstvu i ranoj mladosti udisao je Franjo Rački ovaj ovdje krepki planinski zrak i čisti dah planinskoga hrvatskoga svoga naroda, na Jadranskome dolje moru, u hrvatskoj Rijeci; mlađičem plantio je oduševljenjem novomu mladom danu probudenog svog naroda: u Senju, Beču, Rimu ronio je u dubine nauke bogoslovne, filozofijske, historijske, da po njima služi Bogu, istini i narodu svome.

I toj službi ostaje On vjeran cijeloga svojega života, životom svojim cijelim: u Crkvi, na visoku položaju školstva, u saboru, u Akademiji, na divanu i na peru, u tihoj učenjačkoj sobi u krepkoj borbi novinstva, na

predsjedničkoj akademskoj stolici. Uvijek isti, prepun misli i zato naoko miran, dalekovid i zato opsežnih mnogih bližnjih i dalekih ciljeva.

Sam historijski rad Račkoga golem je. Već za bečkih studija usjekla mu se u pamet uzvišena slika velikih Slavenkih Apostola, njihova rada i borbe njihove. U Senju, gdje je postao svećenikom, proučavao je glagoliceu, tražio slavenske isprave, u crkvi sv. Lucije kod Baške na Krku starohrvatski glagolski natpis. Na tlu kršćanskoga Rima zametnula su se mnoga tadašnja i kasnija njegova djela: o Slavenkim Apostolima, o životu slavenskog bogoslužja. Iznalazeći mnoge stare rukopise, važne za Slavenstvo, proučava on crkvenu hrvatsku povijest, upire okom u vijek velikoga bosanskog vojvode Hrvoja, zalazi u povijest Bogomila, opaža velike pokrete u prošlosti slavenskoga juga, mami ga prončavanje kronike barskog Popa Dukljanina i vijesti cara Porfirogeneta o Hrvatima i Srbima. U isti mah, znajući, da je bilo i našega naroda u cvjetanju evropske renesanse i njezinih spomenika, osobito na našem primorju, konstatira i to, »koliko (kaže on sam) i mi zauzemo neko mjesto u civilizaciji čovječanstva«.

Uto maja mjeseca 1859. dolazi u Rim Strossmayer, mlado sunce na hrvatskom obzorju. I ono k sebi privuče mladu zvijezdu Račkoga, koja je stala sjati, privuče je k sebi za uvijek. Stvori se harmonija dvojice velikih ljudi, početak blagoslovljenog zajedničkog rada. Tu zajednički sastaviše i spomenicu vrhovnoj glavi Crkve za slavensku službu božju i za novo izdanje slavenskih liturgijskih knjiga, a mnoge i mnoge velike misli i blagotvorne osnove rodiše se u njihovim glavama.

Odonda su obojica nerazdruživi: U Zagrebu izrađuje Rački prva pravila Akademije, koja hrvatski sabor prihvati. Strossmayer predlaže u saboru osnutak sveučilišta, a 13 godina kasnije godine 1874. Rački sa sadorske izvjestilačke stolice zastupa zakonsku osnovu bana Mažuranića o tom najvišem rasadniku nauke. Strossmayer požuruje stvaranje Jugoslavenske akademije i snabdijeva je svojom zlatnom darovnicom rukom, Rački Akademiju u život privodi, budući duša njena i njoj kroz punih 27 godina do smrti svoje oštroidnim organizatorskim i neumornim nastojanjem na sve strane udara tako čvrst i svestran temelj naučnoga rada, da sve druge akademije, i slavenske i strane, s punim poštovanjem primaju tu svoju najnoviju družicu u svoje kolo, tako da nju kroz ovo 60 godina ni najteži časovi ne mogoše poljuljati. Strossmayer uzima oštar stav protiv neprijateljskih nasrtaja na integritet i položaj hrvatske kraljevine. Rački je već od svojih temeljitih rasprava o pripadnosti grada Rieke i o hrvatskom državnom pravu stupio u prvi red političkih boraca. Rački i Strossmayer gledaju daleko u budućnost svojega naroda i šire mu vidik na ista i srodnu krv, čak do Crnog i Egejskog mora, do čeških Krkonoša i preko Karpata na Vislu, Dnjeper, Don i Volgu. Rački, koji je već za mladih dana naučio češki, poljski i ruski, putuje i po Rusiji i sklapa ili nadovezuje lična poznanstva s istaknutim ljudima ruske nauke i ruskoga narodnog života. Strossmayer, koji je po širokom svojem narodnom pogledu neustrašivo imao tijesnih i tadašnjoj državnoj vlasti zazornih veza s prvim državnim

ljudima onkraj Save i Dunava, a u svojoj koncepciji o pomirbi obiju kršćanskih pravovjerskih Crkava stoji veličanstven u svjetskoj historiji, pa je mirno u Bjelovaru primio na se munju vladarskoga gnjeva, jer je čestitao 900. obljetnicu krštenja velikoga ruskoga naroda. Rački, historik, istražuje uzroke i posljedice onoga glavnoga crkvenoga rasejeka i hvata kolo učeničkih Rusa u tom znanstvenom radu. Biskup Strossmayer, jedan od najviđenijih crkvenih glavara uopće, nije se smio popeti na metropolitisku stolicu hrvatsku kao ni Rački ponijeti biskupsku mitru — jer bijahu nepokolebljivi duševni vođi našega naroda.

I takvi ostadoše za one dane, za danas i sve dalje i dalje, uvijek veliki. Zato je Rački nadovezivao svoj naučni rad na prve svoje namisli i širio ih u tišini Jugoslavenske akademije i doma svoga. Uz mnoge manje i veće radnje, uza svečane godišnje akademijske besjede, često duboka sadržaja i velikih vidika, teku knjige ili rasprave: najstarijih spomenika hrvatske prošlosti; crtanje velikih napora za drevnom nezavisnošću na slavenskom jugu; dokumentima prikazana tragika kosovskoga boja; a nadalje rasprave s cjelokupnim pregledom o hrvatskoj državi prije 12. stoljeća i o zemljišnom njezinom opsegu, o narodu i društvenom uređenju u njoj, o crkvi hrvatskoj, o državnoj vlasti i državnom uređenju, o gospodarskim odnosima u njoj, o obuci i pismenosti, o umjetnosti i umjetnom obrtu u njoj — u 9 knjiga akademijskoga »Rada« prva rasprava od godine 1881., a posljednja od 1893., nešto prije negoli je prerano klonula blagoslovljena njegova ruka.

Blagoslovljen budi čas, kada se rodila majci ta ruka! Blagoslovljena ona zemlja, koja je ponijela našega besmrtnika! Jer će prolaziti vremena i ljeta, i ne će se širom cijeloga našeg naroda, od jednoga kraja do drugoga, i preko njega daleko, zaboraviti svijetlo ime Franje Račkoga. Plođovi njegova života i rada tu su, u nauci i u narodu. Njima se uzgajaju najbolji mladi naraštaji, njegovim mislima i uzornim njegovim životom oplemenjuje se život sadašnjice i posvećivat će se život budućnosti.

I evo zato, dičeći se svojim najboljim sinom i ljubeći njegovu svetu uspomenu, evo je rodno njegovo mjesto podiglo ovdje za sva vremena lik njegov, zamišljen i raden umjetničkom rukom njegova od rane svoje mladosti zahvalnoga poštovaoca.

I zato, a u ime Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, gojenčeta slavnoga joj prvoga predsjednika, skidam zaslon s toga spomenika i predajem ga na trajno pobožno čuvanje rodoljubnom poglavarstvu, zastupstvu i cijelom narodu milovidne Fužine, da od sada mogu matere pokazivati ga sinovima svojim, da gledajući u njega pamte mu crte plemenitoga zemaljskoga lica i da ga u životu vjerno nasljeduju, najljepše mu time pronoseći slavu po hrvatskom narodu, po cijelom Slavenstvu i širom velikog svijeta.

U ime Akademije prisustvovao je dr. Stjepan Ivšić kod otkrivanja spomen-ploče na rodnoj kući Tade Smičiklase u Rašici (Žumberak), koje su izvršila »Braća Hrvatskoga Zmaja« 5. augusta o. g.

Predsjednik saopćuje, da se nastojanjem berlinskoga profesora, našega člana dopisnika dra. Franca Babingera sakupilo dosad po Bosni i Hercegovini oko 450 muslimanskih kodeksa, među njima i nekoliko osobito dragocjenih unika. Po njegovoj uputi izvršuje katalogizaciju tih rukopisa bivši tajnik carskoga ruskoga poslanstva carigradskoga g. Aleksej Olesnicki.

Na molbu odbora za proslavu 60. obljetnice umjetničkoga rada Ivana Rendića određuje se 2000 dinara za pripomoć sijedomu umjetniku.

Prima se na znanje izvještaj Vejsila Čurčića, kustosa Zemaljskog muzeja u Sarajevu izv. sl., o dosad izvršenim radovima i dostavljenim odljevcima bosanskih stećaka.

Primaju se na znanje i odobravaju zaključci razrednih i odorskih sjednica, koje su se održale poslije posljednje skupne sjednice.

Ministarstvo prosvjete odredilo je 60.000 dinara za proslavu stogodišnjice rođenja Franje Račkoga, koja će se održati u zajednici sa Srpskom kraljevskom akademijom na proljeće 1929.

Prilvačen je prijedlog dra. Vale Vouka o izdavanju djela za opće obrazovanje i izabran odbor (dr. V. Varićak, arh. Pilar, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala, dr. V. Vouk i dr. D. Boranić), koji će to pitanje proučiti i skupnoj sjednici donijeti definitivne prijedloge.

20. decembra 1928.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlević, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala, dr. G. Janeček, dr. V. Varićak, dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk, arh. M. Pilar, R. Valdec.

Sa velikim se žaljenjem prima saopćenje, da je 4. o. m. u Pragu preminuo vrlo zaslužan član dopisnik dr. Karel Kadlec.

Predsjednik čestita najstarijemu članu Akademije i bivšem tjezinu predsjedniku dru. Gustavu Janečku 80. rođendan.

Kod svečanog otkrića spomen-ploče, koje su izvršila »Braća Hrvatskoga Zmaja«, na kući Kaptol br. 13., u kojoj je živio i umro Franjo Rački, Akademiju je zastupao i izrekao pozdravni govor književni tajnik dr. Dragutin Boranić.

Prima se na znanje izvještaj predsjednika o preduzetoj akciji, da se za gradnju akademjskih kuća na Trgu kralja Petra namakne državni beskatni zajam.

Primaju se na znanje i odobravaju zaključci razrednih i odbor-skih sjednica, koje su se održale poslije posljednje skupne sjednice.

Usvaja se Pravilnik odbora za izdavanje knjižnice za opće obrazovanje.

3. februara 1929.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, dr. D. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala, dr. V. Varičak, dr. I. Hondl, dr. V. Vouk, dr. B. Široka.

Predsjednik se toplim riječima sjeća pravoga člana Rudolfa Valdeca, koji je preminuo 1. februara o. g.

Ša zahvalom se prima na znanje, da je Odbor zagrebačke oblasti, odijeljenje za prosvjetu, podijelio Akademiji znatnu pripomenu za novo izdanje dra. Antuna Radića »Osnove za sabiranje i proučavanje narodnoga života«.

U izvršni odbor za izdavanje knjižnice za opće obrazovanje izabrani su: dr. V. Varičak, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala, arh. M. Pilar, dr. V. Vouk i dr. S. Ivšić.

O obujmu članaka u Biltenima donesene su ove odluke: 1. Izvod (rezime) od svake radnje štampane u »Radu« i u »Prirodoslovnim istraživanjima« smije u Biltenu iznositi najviše $\frac{1}{16}$. — 2. Obujam svih izvoda neke knjige »Rada« i »Prirodosl. istraživanja« ne smije iznositi više od $\frac{1}{16}$. Samo po naročitim zaključku razredne sjednice može se nekome članku u Biltenu dati i više prostora. — 3. Za posebna djela stvara razred, u kojega područja ona idu, zasebnu odluku, u kojemu će se obujmu ona prikazati u Biltenu. — 4. Izvodi u Biltenima nagrađuju se polovinom nagrade, koju je pisac primio za članak u »Radu«, »Prirodoslovnim istraživanjima« ili u posebnim djelima. — 5. I od izvoda pisac dobiva 50 separata. — 6. Slike i erteži mogu se samo izuzetno, po zaključku razredne sjednice, uvrstiti u Bilten.

O načinu primanja radnja za štampanje u akademskim publikacijama stvoreni su ovi zaključci: 1. Radnja, koju prikaže pravi član Akademije, prima se bez naročitog referata. Razred prema potrebi može donijeti odluku o obujmu, u kojem će se takva radnja štampati. — 2. Radnja člana dopisnika daje se po zaključku razreda na referat jednomu ili dvojici pravih članova. — 3. Radnje, koje su Akademiji podnesene od nečlanova, pa budu ma s kojega razloga otklonjene, ili su podnesene samo na mišljenje, ili ih je pisac sam povukao, ne će se navoditi u »Ljetopisu« u izvodima iz razrednih sjednica. — 4. Predstojnik razreda može radnju, podnesenu Akademiji, i prije zaključka razredne sjednice predati na referat kojemu akademiku-stručnjaku.

10. marta 1929.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. D. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala, dr. I. Janeček, dr. V. Varičak, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk, arh. M. Pilar, arh. Č. Iveković, R. Franješ, dr. B. Široka.

Odobrava se ugovor, sklopljen sa knjižarom Vasić u Zagrebu za rasprodaju dopisnica sa slikama iz galerije.

Sa zahvalom se uzima na znanje, da je pokrovitelj Akademije, preuzv. gosp. nadbiskup dr. Antun Bauer poklonio 50.000 dinara za nabavu nizozemsko-flamskih slika.

Primaju se na znanje i odobravaju zaključci razrednih i odborskih sjednica, koje su se održale poslije posljednje skupne sjednice.

O kupu nizozemsko-flamskih slika za Strossmayerovu galeriju prihvaćene su ove odluke: 1. Kupit će se slike za 100.000 dinara (50.000 od Pokroviteljeva poklona i 50.000 od Društva prijatelja Strossmayerove galerije slika). — 2. Koje će se slike kupiti, o tom će odlučiti galerijski odbor. — 3. Prije njegove odluke zatražit će se od vlasnika slika, da ih pošalje u Zagreb na ogled. — 4. U novi akademjski budžet uvrstit će se 20.000 dinara za nabavu umjetnina savremenih naših umjetnika. — 5. Preporučit će se Društvu prijatelja Strossmayerove galerije slika, da kod nabavljanja slika za galeriju uzima u obzir i naše domaće umjetnike. — 6. Umjetnički razred sa galerijskim odborom sastavit će program, po kojemu će se ubuduće galerija upotpunjavati i raširivati.

Bez primjedbe se primaju na znanje prijedlozi pojedinih razreda o novim članovima.

Po zaključku sjednice galerijskog odbora od 1. februara poslat će predsjednik Akademije Roerichovu muzeju u New-Yorku o svečanosti otvaranja palate (24. marta o. g.) ovu adresu:

I regret that, owing to the great distance, I cannot follow your kind invitation of the 16th January to attend, as the representative of the Jugoslav Academy of Arts and Science of Zagreb, the ceremony of the laying of the cornerstone and the dedication of the Master Building to Art and Culture inaugurated by your Museum.

In the name of our Jugoslav Academy of Arts and Sciences please accept my hearty congratulations upon this occasion of laying the foundation stone of a building dedicated to serve as the centre of a lofty aim: universal peace based on culture.

At the same time I cannot help greeting in spirit the mastermind whose name your Museum bears. Nicholas Roerich is specially near and dear to us Southern Slavs owing to his early work, the motives for which he sought to find in the mythical prehistoric seats of all Slavs. He sought to penetrate the innermost soul and frame of mind of that ancient race, striving to show, with the means of his art, how the surroundings in which they lived moulded them. In this endeavour he succeeded, giving us a certain synthesis of the all-pervading melancholy of the primeval beginnings of the Slavonic race, with a severe liturgical basal accord, in which man as well as his surroundings and architecture bear a certain

hieratic expression, imbued with an indomitable self-reliance and the everlasting principle of authority as well.

4. maja 1929.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. A. Bauer, dr. Đ. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala, dr. G. Janeček, dr. A. Gavazzi, dr. S. Hondl, dr. V. Vouk, dr. D. Domjanić, arh. M. Pilar, F. Dugan, arh. Č. Iveković, R. Frangeš, dr. B. Širola.

Predsjednik saopćuje, da je pravi član dr. Đuro Arnold ovih dana skromno proslavio 75. godišnjicu svoga života, te mu u ime Akademije čestita.

Po zaključku sjednice matematičko-prirodoslovnog razreda 2. marta 1929. poslana je Akademiji nauka u Beču o stogodišnjici rođenja Teodora Billrotha ova adresa:

Zur hehren Gedenkfeier aus Anlass des hundertsten Geburtstages des tieführenden Menschenfreundes, des Meisters in der ärztlichen Kunst, des kühnen Bahnbrechers auf den Pfaden der Wissenschaft, Theodor Billroth's, beehrt sich auch die Südslavische Akademie der Wissenschaften und Künste den innigsten Ausdruck ihrer Dankbarkeit für die ausgezeichneten Dienste auszudrücken, die der grosse Genius des Unsterblichen, in undwandelbarem Fortschritt der menschlichen Wissenschaft, allen Teilen der gesitteten Menschheit und insbesondere seinen aufstrebenden Jüngern aus unserer Nation auch über sein Hinscheiden hinaus geleistet.

Unvergängliche Ehre seinem Andenken!

Z a g r e b, den 5. April 1929.

Na mišljenje razredjima dat će se odluka »Jadranske straže« u Splitu za pokretanje specijalne naučne publikacije o našem Jadranu, u kojoj bi se prikupljali radovi sa svih područja, koja se tiču mora.

Poglavarstvo slob. i kr. glavnoga grada Zagreba dopušta, da se spomenik Franji Račkomu postavi na Trgu Zrinjskoga u polukrugu nasuprot palati Akademije.

Ministarstvo prosvjete žali, što radi budžetne ograničenosti ne može poslati delegata, od Akademije predloženoga, na okeanografski kongres u Sevilli.

Primaju se na znanje i odobravaju zaključci razrednih i odbor-skih sjednica, koje su održane od posljednje skupne sjednice.

U povodu jednoga slučaja u filozofičko-juridičkom razredu donosi se načelna odluka, da se radnja, koju je Akademija jednom primila za štampanje u svojim edicijama, ne može štampati izvan Akademije, pa makar i u donekle izmijenjenom obliku.

Prihvaća se nacrt zakona o Biološko-oceanografskom institutu na Jadranu, koji će se dostaviti Ministarstvu prosvjete.

U Pravilnik galerije slika unosi se odredba, da se u galerijski odbor biraju dva člana umjetničkoga razreda, od kojih jedan treba da je likovni umjetnik.

Za iduću godinu izabrani su: 1. u odbor za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih spomenika: dr. Lj. Hauptmann, dr. F. Šišić, dr. Stj. Ivšić, dr. M. Kostrenčić, E. Laszowski; — 2. u folklor-ski odbor: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. D. Boranić, dr. Stj. Ivšić, dr. Stj. Tropsch; — 3. u odbor za hrvatsko-srpske dijalekte: dr. T. Maretić, dr. I. Kasumović, dr. D. Boranić, dr. Stj. Ivšić, dr. F. Fancev, D. Grubor; — 4. u odbor za istraživanje historičkih kolonizacija u našim zemljama: dr. G. Manojlović, dr. Stj. Ivšić, dr. Lj. Hauptmann, dr. M. Gavazzi; — 5. u odbor za istraživanje zemlje: dr. D. Gorjanović, dr. A. Gavazzi, dr. V. Vouk, dr. St. Hondl, dr. J. Hadži, dr. I. Pevalek; — 6. u odbor za osnivanje Biološko-oceanografskog instituta na Jadranu: dr. A. Gavazzi, dr. V. Vouk; — 7. u odbor za Strossmayerovu galeriju slika: dr. A. Musić, dr. A. Bazala, dr. V. Varićak, R. Frangeš, Kl. M. Crnčić; — 8. u odbor za novo izdanje Du Cange-ova latinskog rječnika: dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. M. Kostrenčić, dr. Lj. Hauptmann, Vl. Dukat, dr. F. Fancev.

Prihvaćaju se izvještaji gospodarskoga tajnika i nadzornoga gospodarskog odbora o blagajničkom poslovanju i o zaključnim računima u proračunskoj godini 1928/29.

Po prijedlogu nadzornoga gospodarskog odbora podjeljuje se gospodarskemu tajniku dr. Valj Vouku apsolutorij.

Usvaja se od nadzornoga gospodarskog odbora predložena osnova proračuna za godinu 1929/30.

GLAVNA SKUPŠTINA.

4. maja 1929.

Prisutni: dr. T. Maretić, dr. A. Musić, dr. G. Manojlović, dr. F. Šišić, dr. D. Boranić, dr. S. Ivšić, dr. A. Bauer, dr. D. Arnold, dr. M. Kostrenčić, dr. A. Bazala, dr. G. Janeček, dr. A. Gavazzi, dr. St. Hondl, dr. V. Vouk, dr. D. Domjanić, arh. M. Pilar, F. Dugan, arh. Č. Iveković, R. Frangeš, dr. B. Širola.

Usvaja se zaključak skupne sjednice od 4. maja 1929., te se odobrava izvještaj gospodarskoga tajnika dra. Vale Vouka i izvještaj gospodarskog odbora o blagajničkom poslovanju i o zaključnim računima u proračunskoj godini 1928/29.

Prilivaća se osnova proračuna za godinu 1929/30., kako je primljen u rečenoj skupnoj sjednici.

Izabrani su: a) za redovne prave članove u historičko-filološkiom razredu dosadašnji izvanredni pravi članovi dr. Dragutin Boranić i dr. Stjepan Ivšić; — b) za izvanredne prave članove u historičko-filološkiom razredu dosadašnji članovi dopisnici Vladoje Dukat i dr. Franjo Fancev; — c) za članove dopisnike: u historičko-filološkiom razredu dr. Vasil N. Zlatarski, sveučilišni profesor u Sofiji; u filozofičko-juridičkiom razredu dr. Hugo Werk, odvjetnik u Zagrebu; u umjetničkiom razredu Vladimir Becić, profesor umjetničke akademije u Zagrebu, Maksimilijan Vanka, profesor umjetničke akademije u Zagrebu, Josip pl. Vancaš Požeški, arhitekt u Zagrebu.

Književnim tajnikom za god. 1929—1932. izabran je ponovo dr. Dragutin Boranić.

U gospodarski nadzorni odbor za god. 1929/30. izabrani su dr. Vladimir Varićak, dr. Marko Kostrenčić, dr. Stanko Hondl i njihovi zamjenici dr. Albert Bazala, dr. Artur Gavazzi.

Izvještaj gospodarskoga tajnika

o obračunu prihoda i rashoda za godinu 1928. 1929.

Čast mi je u smislu čl. 25. Pravila predložiti:

1. Obračun prihoda i rashoda u proračunskoj godini 1928./29.;
2. Izvještaj o stanju akademijskih zaklada i rezervnog fonda do konca godine 1928.

I. Obračun prihoda i rashoda.

U prilogu I. vidi se, da su u godini 1928./29. iznosili ukupni

prihodi	D 1,334.475·98
rashodi	D 1,127.877·27
s ostatkom	D 206.598·71

U ovoj su svoti sadržani:

1. Dar Ministarstva prosvjete za proslavu 100-godišnjice Franje Račkoga D 60.000·—
2. Dar preuzv. g. pokrovitelja nadbiskupa dra. A. Bauera za nabavu slika za Strossmayerovu galeriju D 50.000·—
3. Angažovana svota za štampanje:
 - a) Prirodoslovnih istraživanja D 40.000·—
 - b) Bulletin Rada 1. i 2. razreda D 20.000·—
 - c) Bulletin Rada 3. razreda, sv. 23. D 10.000·—
 - d) Za izgradnju spremišta knjiga D 29.000·—

Prema tome ukazuje se faktično računski manjak sa D 2.401·29

I tako ostaje za prenos u iduću budžetsku godinu 1929./30. ukupni iznos od D 206 598·71 ali se iz ove svote ima napose izlučiti:

1. dar Ministarstva prosvjete za proslavu 100-godišnjice Franje Račkoga, koja će se ove godine održati, s iznosom D 60.000·—
2. dar g. nadbiskupa dra. A. Bauera za nabavu slika za Strossmayerovu galeriju s iznosom D 50 000·—

dakle ukupno D 110.000·—

koje se svote moraju izvan redovnog budžeta zasebno obračunati.

Time de facto ostaje za prenos u budžetsku godinu 1929./30. iznos od D 96.598·71.

U prilogu pod II. vidi se, koliko je proračun održan u pojedinim stavkama. Veće se razlike obrazlažu ovako:

I. Prihodi.

I.—VII. U svim stavkama više ili manje održano je potpuno ravnotežje.

VIII. Prihodi od galerijskih ulaznica zajedno sa prodajom razglednica podbacili su za D 2.831·75. Trebat će tražiti način, da se ovaj prihod poveća. Uzme li se u obzir i prihod od prodanih dosad albuma u iznosu od D 11.000·—, to je prihod na ovoj stavci iznosio D 13.831·75. Prihod od D 11.000·— umesen je pod točkom X.

IX. U ovoj se stavci nalazi znatno povišenje, koje se tumači ovako:
Tu su uneseni napose darovi:

1. Za nabavu muslimanskih ru-		
kopisa g. P. Teslić	D	20.000—
Importno i eksportno d. d.	D	1.000—
Prva hrv. štedionica	D	5.000—
Jugoslavenska banka	D	10.000—
	D	36.000—
2. Dar Ministarstva prosvjete (Fr. Rački)	D	60.000—
3. Dar g. nadbiskupa dra. Bauera	D	50.000—
	Ukupno	D 146.000—
Preostatak prihoda u iznosu	D	21.534.59
	Ukupno	D 167.534.59

odnosi se faktično na kamate pričuve i tekućih računa i eventualnih darova.

Od darova Akademiji bez posebne namjene stigao je samo prinos od Jugosl. eskompt. banke D 2.000—

X. Pod ovom točkom bila je predviđena u proračunu svota od D 100.000—, koju je Ministarstvo prosvjete rješenjem od 27. februara 1928. odobrilo iz Naklade školskih knjiga. Međutim je naklada školskih knjiga prešla u upravu »Oblasne samouprave zagrebačke«, koja nam je javila, da je g. ministar prosvjete povukao gornje rješenje. Ali je Oblasna samouprava zagrebačka ipak naknadno odobrila

1. za štampanje Radićeve »Osnove«	D	25.000—
2. za pomoć Akademiji	D	20.000—
	Ukupno	D 45.000—

U ovoj su stavci sadržani još iznosi

3. Prodaja dvaju albuma galerije	D	11.000—
4. Naplata štete od osiguranja	D	11.205—
	Ukupno	D 67.205—

II. Rashodi.

I. 7. Na ovoj je stavci utrošeno D 4.075— više nego je u proračunu. Razlika potječe otud, što je naročito utrošeno u svrhu putovanja predsjednika (potpredsjednika i gospodarskog tajnika) u Beograd radi osiguranja velikog državnog zajma za gradnju nove palače.

9. Razlika je nastala otud, što je iz ove stavke isplaćena privremeno suma od D 4.600— za nagrade iz Bubanovićeve zaklade, koju je svotu ta zaklada povratila. Osim toga je ove

- godine isplaćeno i D 4.200.— za slagare, što nije bilo predviđeno.
- II. 5. Preostatak je nastao otud, što spremišta na tavanu nisu bila dogotovljena, te će taj predviđeni izdatak pasti na teret ovogodišnjeg budžeta.
- III. 9. Akeija predsjednika Akademije, da se nabave stari islamski rukopisi, uspjela je toliko, što je u darovima sakupljeno ove godine D 36.000.—, a s ostatkom od prošle godine u istu svrhu prema posebnom obračunu bilo je raspoloživo D 4.300.—, ukupno u tu svrhu D 40.300.—. Utroušeno je D 45.477.37 za nabavu rukopisa i za literaturu potrebnu katalogizaciji. Prema tome ostaje preizdatak u tu svrhu od D 5.177.37, koja je svota (a i više) kao dar stavljena u izgled.
- IV. 8. Za nabavu albuma slika Strossmayerove galerije uložena je čitava suma pod ovom stavkom, te je ona u iznosu od D 11.000.—, čak i već u trećini vraćena. Preostaje prodajna vrijednost 9 albuma u iznosu od D 45.000.—, pa će prema tome, kada se albumi prodadu, biti polučćen suficit u korist galerije od D 23.000.—.
- V. Proračun za štampa je u glavnom ostao u ravnotežju. Nije doštampan svezak Prirodoslovnih istraživanja kao ni Bulletin Rada 1. i 2. razreda, te su ove svote prenesene u novi budžet.
- Pod točkom 12. predviđenom u budžetu za štampanie Monumenta hist.-juridica i Starine štampan je I. dio Starih pisaca hrvatskih (drugo izdanje djela Marina Držića) i Radićeva »Osnova«, za koje je djelo stigla i posebna potpora zagrebačke oblasne samouprave.
- VII. Kod uzdržavanja nekretnina manji je izdatak od kojih D 23.000 samo prividan, jer je preostalo nešto zaostatka za porez, koji se zaostatak prenesao u iduću godinu.
- U prilogu pod III. prikazano je stanje svih akademijskih zaklada 31. decembra 1928., t. j. sa danom zaključka kalendarijske godine, kako se zaklade i vode. Stanje glavnica i raspoloživih eventualnih kamata jasno se vidi i bez posebnog objašnjenja.

Ukupni manjak u rashodima pokazao se sa
 sumom od D 60.333.73
 dok je višak u prihodima iznosio D 146.264.98

što čini ukupno D 206.598.71

U Zagrebu, 16. aprila 1929.

Dr. V. Vouk, s. r.
 gospodarski tajnik.

Izveštaj nadzornoga gospodarskog odbora

o reviziji zaključnih računa Akademije prema članu 23. i 25. Pravila.

Potpisancem nadzornom gospodarskom odboru čast je podnijeti izvještaj o svome radu u smislu čl. 23. i 25. Pravila i 39. Poslovnika u god. 1928./29.

1. Prvo pregledanje blagajničkog poslovanja za budžetsku godinu 1928./29. bilo je 6. juna 1928., kad je blagajnički dnevnik s priložima ispitan od br. 1.—229. i naden u redu.

2. Dne 10. novembra 1928. pregledali su potpisani blagajnički dnevnik i isporučili ga s priložima od broja 230. na str. 141. blagajničkog dnevnika do broja 703. inkl. na str. 160.

Istog je dana odbor još sumarno pregledao dnevnik zaklada, izvodeći djelomično kontrolu. Pripadne štedioničke knjižice bile su pohranjene u blagajni.

3. Dne 13. februara 1929. pregledali su potpisani članovi odbora blagajnički dnevnik i isporučili ga s priložima od broja 704. od 12. XI. 1928. do broja 1033. od 12. II. 1929. Iza toga je utvrđeno stanje blagajne sa D 381.006'44 (gotovina, tekući račun kod Praštedione, kod Poštanske štedionice i u bonovima). Kontrolnim zbrajanjem u blagajničkom dnevniku, odbivši izdatke od primitaka, utvrđeno je, da je stanje blagajne ispravno.

Istog je dana odbor još potanko pregledao dnevnik zaklada. Pripadne štedioničke knjižice nalazile su se u blagajni.

4. Dne 19. aprila 1929. pregledali su potpisani članovi nadzornoga gospodarskog odbora blagajnički dnevnik i isporučili ga s priložima od broja 1034. (1928./29.) do 1193. iz 1928./29. i od broja 1. iz 1929./30. do inkl. 72 iz 1929./30. sa datumom 18. IV. 1929.

Iza toga je utvrđeno stanje blagajne i konstatovano, da gotovina iznosi:

a) u gotovom novcu	D 56.338'50
b) u bonovima	D 2'000—
c) konto Poštanske štedionice	D 9.960'08
d) tek. račun Praštedione	D 121'056'03

Ukupna gotovina D 189'354'61

Kontrolnim zbrajanjem blagajničkog dnevnika do tek. broja 72 iz 1929. nadeno je, da iznose:

primitci	D 245.939'90
izdaci	D 56.586'09

Odbivši izdatke od primitka ostaje D 189.353'81

te je prema tome bio suvišak u blagajni od 80 para, koji je nastao rukovanjem sa sitnim novcem.

Zatim je gospodarski tajnik predložio odboru glavnu knjigu razdijeljenu u osam zasebnih svezaka prema budžetskim glavama prihoda i rashoda. Time je uvedeno preglednije i zgodnije razvrstavanje pojedinih stavaka prihoda i rashoda, to više što će se pojedine glave u istim knjigama nastavno iz godine u godinu računski voditi.

Iza toga je gospodarski tajnik predložio potpisanomu odboru obračun prihoda i rashoda za god. 1928./29.

Prelazeći od stavke do stavke odbor je od gospodarskog tajnika dobio potrebna obavještenja o utrošku po utvrđenom budžetu, a kod prekoračenih stavaka dao je opravdanja, s kojima se je odbor saglasio.

Konstatovani su u obračunu ukupni

primici sa	D 1,334.475-98
izdaci sa	D 1,127.877-27

tako da ostaje razlika od	D 206.598-71
-------------------------------------	--------------

Ali je utvrđeno, da ova svota ne predstavlja budžetski suvišak, jer je u njoj sadržano:

1. dar Ministarstva prosvjete za proslavu 100-gošnjice Račkoga od D 60.000—
2. dar pokrovitelja g. nadbiskupa dra. Bauera od D 50.000—
3. angažovane svote za štampu izdanja, koje se nalaze pred isplatom D 70.000—
4. angažovana svota za izgradena spremišta knjiga i slika od D 29.000—

u svemu	D 209.000—
-------------------	------------

prema čemu se ukazuje stvarni manjak od D 2.401-29

Nakon toga je gospodarski tajnik (čl. 41. al. 2. Poslovnika) predložio odboru nacrt predloga za budžet g. 1929/30., koji je bio prihvaćen u budžetskoj konferenciji od 19. aprila 1929. (čl. 41. al. 1. Poslovnika).

Prihodi su preliminirani sa	D 1,198.359-29
k tome prenos iz prošle budžetske godine sa	D 146.598-71

Ukupno	D 1,344.958—
------------------	--------------

Prenos iz prošle godine uzet je samo sa	D 146.598-71
a ne kako proizlazi iz obračuna sa	D 206.598-71

jer je izuzeta iz nje za proslavu Račkoga svota od D 60.000—

Izdaci su preliminirani sa	D 1,344.958,—
--------------------------------------	---------------

tako da se budžet ukazuje stvarno uravnoteženim.

Odbor je redom prošao sve stavke nacrta u primicima i izdacima, tražio i dobio od tajnika sva potrebna obavještenja, te se na osnovu obrazloženja njegovih saglasio sa predloženim nacrtom.

Na kraju su pregledane i u redu nadene stvari, koje se čuvaju u blagajni, tako album poštanskih maraka sa 37 listova i neke druge vrijednosti iz ostavštine pok. T. Smičiklase.

Za sve ovo vrijeme nadzorni gospodarski je odbor konstatovao, da je poslovanje gospodarskog tajnika i s ekonomske i s računске strane uredno, pa zato predlaže, da se zaključni računi o gospodarskom poslovanju uzmu na znanje, te da se gospodarskom tajniku i upravi dâ apsolutorij za godinu 1928./29.

U Zagrebu, 19. aprila 1929.

Pročelnik:

Dr. Vladimir Varićak, s. r.

Dr. Stanko Hondl, s. r.

Dr. Marko Kostrenčić, s. r.

PRIHOD

I. Obračun prihoda i rashoda

	D	p	D	p
I. Kamati temeljne zaklade			8.987	04
II. Državna pomoć za izdavanje edicija . .			225.000	—
III. Državna pomoć za izdržavanje galerije .			50.000	—
IV. Državna pomoć za restauriranje Stross- mayerove galerije (3. rata)			120.000	—
V. Prinos Arheološkoga muzeja za izdržavanje palače			60.000	—
VI. Prodaja edicija			77.066	45
VII. Prihod od nekretnina:				
a) Tomislavov trg br. 8.	148.604	60		
b) Šenoina ul. 4.	63.924	60		
c) Šenoina ul. 6.	78.294	90		
d) Nadbiskupski trg 11.	48.813	20		
e) Petrinjska ul. 46.	69.183	30	408.820	60
VIII. Prihod od galerijskih ulaznica			22.168	25
IX. Kamati pričuve, tek. računa, event. darovi			167.534	59
X. Izvanredna pomoć iz Naklade šk. knjiga .			67.388	—
XI. Prenos za angažovane, a neisplaćene račune iz g. 1927/28. (stampa)			127.511	05
Ukupni prihod . . .			1,334.475	98
Odbiv izdatak . . .			1,127.877	27
Ostatak . . .			206.598	71

U Zagrebu, 16. aprila 1928.

Dr. V. Vouk, s. r.
gospodarski tajnik.

za godinu 1928./1929.

RASHOD

	D	p	D	p
I. Uprava:				
1. Počasna nagrada predsjedniku	24.000	—		
2. Nagrada tajnicima	48.000	—		
3. Nagrada upravitelju kuća	9.000	—		
4. Podvornik (s odjelom i osig.)	16.566	55		
5. Troškovi pisarne (pošta, telefon, pis. potrebe)	13.987	81		
6. Razne tiskanice	9.159	50		
7. Službena putovanja i reprezentacija	19.075	—		
8. Potpora udovi podvor. Firšta	3.600	—		
9. Razne nagrade (reviz. odbor, o-oblje)	25.020	—	168.399	86
II. Palača:				
1. Redovito uzdržavanje i popravci	4.969	—		
2. Vodovod i čišćenje	1.543	—		
3. Ogrjev i rasvjeta	12.208	—		
4. Osiguranje od požara	3.164	—		
5. Vanredne investicije (tav. spremište)	3.900	42	25.779	42
III. Biblioteka i arhiv:				
1. Nagrada bibliotekaru	12.000	—		
2. Nagrada arhivaru	6.000	—		
3. Nagrada pomoćniku biblioteke	4.800	—		
4. Podvornik	2.760	—		
5. Vežanje knjiga	19.948	—		
6. Nabava i zamjena knjiga	5.596	39		
7. Osiguranje od požara	1.823	—		
8. Čišćenje i sitni troškovi	456	10		
9. Vanredno (nabava musl. rukopisa i dr.)	45.477	37	98.860	86
IV. Galerija slika:				
1. Nagrada ravnatelju	12.000	—		
2. Nagrada čuvarima	4.989	—		
3. Podvorniku (s odijelom)	12.200	—		
4. Otplata glavnice (s kamatima) Tuškanovoj zakladi (3. rata)	120.000	—		
5. Osiguranje od požara	1.828	—		
6. Sitni troškovi, čišćenje i manji popravci	1.971	20		
7. Popravci i restauracija slika	20.424	—		
8. Razno	33.043	03	206.446	23
V. Izdavanje publikacija:				
1. Rječnik hrv. ili srp. jezika sv. 43	60.006	75		
2. Rad 1. i 2. razreda sv. 235	42.162	—		
3. Rad 3. razreda sv. 236	37.473	50		
4. Zbornik za nar. život i običaje sv. 27a.	24.650	—		
5. Ljetopis sv. 41.	17.903	—		
6. Bulletin Rada 3. razr. sv. 22.	9.816	—		
7. Rječnik zool. naziva (Hirtz)	32.280	—		
8. Otplata Zbornika kralja Tomislava	30.000	—		
9. Korespondencija Rački-Strossmayer	65.055	—		
10. Vanredno (Stari pisci i Osnova)	54.144	—	377.490	25
VI. Honorari:				
1. Redaktorima i korektorima	22.100	—		
2. Književni honorari autorima	60.519	—		
3. Ocjena radnja	3.000	—	85.619	—
VII. Potpore za naučna putovanja i istraživanja:				
1. Istraživanja zemlje	15.772	14		
2. Istraživanja naroda	21.500	—	37.272	14
VIII. Uzdržavanje nekretnina:				
1. Tomislavov trg br. 8.	20.882	30		
2. Šencina ulica br. 4	12.971	—		
3. Šencina ulica br. 6.	14.451	58		
4. Petrinjska ulica br. 46.	27.304	25		
5. Nadbiskupski trg br. 11.	13.328	30		
6. Vanredne investicije	39.071	58	128.009	51
Ukupno	D		1.127.877	27

PRIHOD

II. Pregled prihoda i rashoda

	Prihod u 1928./29.		Prihod prema proračunu		Razlika	
	D	p	D	p	D	p
I. Kamati temeljne zaklade . .	8.987	04	10.000	—	1.012	96
II. Državna pomoć za štampanje ediceja	225.000	—	225.000	—	—	—
III. Državna pomoć za izdržav. Strossmayerove galerije slika	50.000	—	50.000	—	—	—
VI. Državna pomoć za restau- raciju galerije	120.000	—	120.000	—	—	—
V. Prinos Arheološkog muzeja za izdržavanje palače	60.000	—	60.000	—	—	—
VI. Prođaja knjiga	77.066	45	50.000	—	27.066	45
VII. Prihod od nekretnina	408.820	60	405.700	—	3.120	60
VIII. Prihod od ulaznica	22.168	24	25.000	—	2.831	75
IX. Kamati pričuve, tek. računa i event. darovi	167.534	59	15.000	—	152.534	59
X. Izvanredna pomoć iz Naklade školskih knjiga	67.388	—	100.000	—	32.612	—
XI. Prenos iz god. 1928. 29. za neisplaćene račune	127.511	05	127.511	05	—	—
	1,334.47	98	1,188.211	05		

Višak prihoda D 146.264'98

Manjak rashoda D 60.333'73

D 206.598'71

U Zagrebu, 16. aprila 1929.

Dr. V. Vouk, s. r.
gospodarski tajnik.

prema proračunu za god. 1928./29.

RASHOD

	Rashod 1928. 29.		Proračun		Razlika	
	D	p	D	p	D	p
I. Uprava:						
1. Počasna nagrada predsjedniku	24.000	—	24.000	—		
2. Nagrada tajnicima	48.000	—	48.000	—		
3. Nagrada upravitelju kuća	9.000	—	9.000	—		
4. Podvornik (s odijelom)	16.566	55	18.100	—	+ 1.933	45
5. Trčskovi kancelarije	13.987	81	10.000	—	+ 3.987	81
6. Razne tiskanice	9.150	50	10.000	—	+ 849	50
7. Služb. putovanja i reprezentacija	19.075	—	15.000	—	+ 4.075	—
8. Potpora udovi Firšta	3.600	—	3.600	—		
9. Razne nagrade (rev. odb., osobije)	25.020	—	18.000	—	+ 7.020	—
II. Palača:						
1. Uzdržavanje i popravci	4.969	—	6.000	—	+ 1.031	—
2. Vodovod, dimnjakar i čišćenje	1.543	—	1.750	—	+ 207	—
3. Ogrjev i rasvjeta	12.203	—	12.000	—	+ 103	—
4. Osiguranje	3.164	—	2.215	—	+ 949	—
5. Vanredne investicije	3.900	42	30.000	—	+ 26.099	58
III. Biblioteka i arhiv:						
1. Nagrada bibliotekaru	12.000	—	12.000	—		
2. Nagrada arhivaru	6.000	—	6.000	—		
3. Nagrada pomoćniku biblioteke	4.800	—	4.800	—		
4. Podvornik	2.760	—	2.400	—	+ 360	—
5. Vežanje knjiga	19.948	—	20.000	—	+ 52	—
6. Nabava i zamjene knjiga	5.596	39	7.000	—	+ 1.403	61
7. Osiguranje	1.823	—	1.820	—	+ 3	—
8. Čišćenje i sitni troškovi	456	10	600	—	+ 143	90
9. Vanredno	45.477	37	2.926	—	+ 42.551	37
IV. Galerija slika:						
1. Nagrada ravnatelju	12.000	—	12.000	—		
2. Nagrada čuvarima	4.980	—	7.000	—	+ 3.980	—
3. Podvornik	12.200	—	15.000	—	+ 2.800	—
4. Otplata glavnice (3. rata)	120.000	—	120.000	—		
5. Osiguranje od požara	1.828	—	2.850	—	+ 1.022	—
6. Sitni troškovi	1.971	20	4.150	—	+ 2.178	80
7. Popravci i restauracija slika	29.424	—	40.000	—	+ 19.576	—
8. Razno	33.043	03	—	—	+ 33.043	03
V. Izdavanja publikacija:						
1. Rječnik hrv. ili srp. jezika	60.006	75	60.600	—	+ 598	25
2. Rad 1. i 2. razreda	42.162	—	40.000	—	+ 2.162	—
3. Rad 3. razreda	37.473	50	40.000	—	+ 2.526	50
4. Zbornik za nar. život i običaje	28.650	—	28.000	—	+ 650	—
5. Ljetopis sv. 41.	17.993	—	20.000	—	+ 2.097	—
6. Bulletin Rada 3. razr.	9.816	—	20.000	—	+ 10.184	—
7. Prirodoslovna istraživanja	—	—	40.000	—	+ 40.000	—
8. Rječnik zool. naziva	52.280	—	30.000	—	+ 2.280	—
9. Otplata Zbornika kr. Tomislava	30.000	—	30.000	—		
10. Koresp. Racki-Strossmayer	65.035	—	62.000	—	+ 3.035	—
11. Bulletin Rada 1. i 2. razr.	—	—	20.000	—	+ 20.000	—
12. Vanredno (Stari pisci i Osnova)	54.144	—	40.000	—	+ 14.144	—
VI. Honorari:						
1. Redaktorima i korektorima	22.100	—	20.000	—	+ 2.100	—
2. Književni honorari autorima	60.519	—	65.000	—	+ 4.481	—
3. Ocjena radnja	3.000	—	5.000	—	+ 2.000	—
VII. Potpore za nauč. istraž.:						
1. Istraživanja zemlje	15.772	14	25.000	—	+ 9.227	86
2. Istraživanje naroda	21.500	—	25.000	—	+ 3.500	—
VIII. Kuće:						
1. Tomislavov trg br. 8.	20.882	30	40.000	—	+ 19.117	70
2. Senoina ul. br. 4.	12.971	—	20.000	—	+ 7.029	—
3. Senoina ul. br. 6.	14.451	58	21.000	—	+ 6.548	42
4. Petrinjska ul. br. 46.	27.304	25	35.000	—	+ 7.695	75
5. Nadbiskupski trg 11.	13.328	80	15.000	—	+ 1.671	20
6. Vanredne investicije popravka	39.071	58	2.000	—	+ 19.071	58
	1,127,877	27	1,188,211	—		

III. Zaklade Jugoslavenske akademije.

A.

Zaklade, kojima upravlja računovodstvo Delegacije ministarstva financija za zagrebačku oblast.

O stanju ovih zaklada za godinu 1928. nije moguće podnijeti izvještaj s ovih razloga:

Rješenjem ministarstva prosvjete Z. Br. 3936. od 6. decembra 1928. dostavljenog Akademiji i putem Delegacije ministarstva financija u Zagrebu br. 28.723. od 14. decembra 1928. odobreno je na zahtjev same Akademije, »da se imovina Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu preda na upravu Akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu s tim, da je ova čužna svake godine podnositi zadužbinskom odjeljenju izvještaj o svom radu, za koji ona nosi odgovornost«.

Povodom ovoga akta Akademija je zatražila od računovodstva Delegacije ministarstva svojim dopisom od 21. decembra 1928., da se rješenje ministarstva prosvjete o predaji zakladne imovine izvrši. Pošto je računovodstvo Delegacije ministarstva financija aktom od 1. februara 1929. br. 2.162. izjavilo, da je likvidacioni operat za primopredaju priredilo, izdala je Akademija pod br. 155. od 21. februara 1929. nalog Drž. blagajni za primopredaju, no Državna blagajna zatražila je potpuno imovinsko stanje i kontra-signaturu računovodstva.

Akademija je u vezi sa gornjim aktom 1. marta 1929. br. 182. ponovo zatražila od računovodstva Delegacije ministarstva financija cijeli likvidacioni operat za primopredaju kao i obračun za 1928., no rješenje nije još stiglo, i ako ga je Akademija lično po tajničkom pomoćniku kod računovodstva urgirala.

B.

Zaklade, kojima upravlja Jugoslavenska akademija.

(Stanje zaklada prikazano je danom 31. decembra 1928.)

1. Opća glavnica za izdavanje znanstvenih djela za opće obrazovanje.

Osnovana godine 1924. Prema čl. 4. zakladnice ima se prihod (najviše $\frac{1}{3}$) upotrebiti tako, da će se po zaključku skupne sjednice, a na prijedlog dotičnog razreda pomoći koje djelo za opće obrazovanje.

Stanje glavnice 31. XII. 1928.:

a) u vrijednosnim papirima:

1. 1 dionica Hrv. sl. zem. hipot. banke	D	50.—
2. 4½% založnice Prve hrv. štedionice	D	12.750.—
3. 4% obvez. zaj. rente nom. K 20.000.—	D	—.—
4. 4% ug. rasteretnice nom. K 2.600.—	D	—.—
Ukupno	D	12.800.—

b) u gotovini (uložnice Prve hrv. štedionice):

5. Dar braće Duboković (1/5 kam.)	D	2.773:80
6. Legat Matije Penića (1/5 kam.)	D	1.377:90
7. Kamati glavnice	D	2.886:69
8. Vučene založnice Prve hrv. štedionice	D	850.—
Ukupno	D	20.688:39

<i>Kamati do 31. XII. 1928.</i>	D	1.813:05
---	---	----------

Raspoloživo 1/5 kamata u svrhu zaklade:

1. Od temeljne glavnice	D	11.442:79
2. Od dara Duboković	D	1.095:15
3. Od dara Penić	D	511:58
Ukupno	D	13.049:52

2. Glavnica Franje Račkoga.

Zaklada je osnovana zaključkom skupne sjednice Jugoslavenske akademije od 29. juna 1913. Prema čl. 3. zakladnice »svrha je zakladi da se njezinim prihodom podupiru oni, koji spremaju za Jugoslavensku akademiju radnje historičko-filološke, a naročito valja da se uzme u obzir na one, koji spremajući za Jugoslavensku akademiju radnje rečenoga smjera valja da putuju«.

Stanje zaklade 31. XII. 1928.

u vrijednosnim papirima:

1. 4½% založnice Hrv. eskomptne banke	D	1.250.—
2. 4½% zadužnice grada Zagreba	D	625.—
3. 4½% založnice Prve hrv. štedionice	D	6.500.—
4. Vučena zal. Prve hrv. šted. u gotovom	D	125.—
Ukupno	D	8.500.—

Stanje raspoloživih kamata:

1. Prenos kamata od 31. XII. 1927.	D	1.747:93
2. Kamati do 31. XII. 1928.	D	509:72
Ukupno	D	2.257:65

Stanje uložnice u korist spomenika Franji Račkomu:

1. Prenos od 31. XII. 1927.	D	3.575:44
2. Kamati do 31. XII. 1928.	D	236:33
Ukupno	D	3.811:77

3. Glavnica Tadije Smičićklesa.

Osnovana oporukom bivšeg predsjednika Jugoslavenske akademije Tadije Smičićklesa, odnosno zaključkom skupne sjednice od 21. januara 1921. Prema čl. 3. Pravilnika ima ovaj fond svrhu, »da se njegovim prihodom podupiru oni, koji spremaju za Jugoslavensku akademiju radnje historičko-filologičke, naročito valja da se uzme u obzir na one, koji spremajući za Jugoslavensku akademiju radnje rečenoga smjera treba da putuju«.

Stanje glavnice 31. XII. 1928.:

1. Dionice Hrv. poljodjelske banke	D	500:—
2. Dionice Prve hrv. štedionice	D	6.000:—
3. 4½% založnice Hrv. slav. hipot. banke	D	3.000:—
Ukupno	D	9.500:—

Stanje raspoloživih kamata do 31. XII. 1928.:

1. Prenos od 31. XII. 1927.	D	4.593:35
2. Kamati do 31. XII. 1928.	D	1.367:38
Ukupno	D	5.960:73
Vraćeno blagajni Akademije za izdane naučne potpore	D	5.000:—
Ostaje za prenos u god. 1929.	D	960:73

4. Glavnica Julija Bubanovića.

Osnovana oporukom Julija Bubanovića, velikog župana, danom 5. februara 1903. Godišnji prihod ima se upotrebiti za nagrade slušačima sveučilišta, koji dobro nauče ruski jezik.

Stanje 31. XII. 1928. u vrijednosnim papirima:

1. Dionice Prve hrvatske štedionice	D	6.000:—
2. U gotovom	D	2.799:—
Ukupno	D	8.799:—

Kamati glavnice:

U gotovini uložnica Prve hrv. štedionice prenos od		
31. XII. 1927. D	4.999—
Kamati do 31. XII. 1928.	, , , , D	1.317·71
	<u>Ukupno D</u>	<u>6.316·71</u>
Utrošeno u svrhu zaklade D		2.200—
	<u>Ostaje D</u>	<u>4.116·71</u>
Od toga raspoloživo za svrhu zaklade D		1.317·71
	<u>Ostatak ima se pripisati glavnici D</u>	<u>2.799—</u>

5. Zaklada generala M. pl. Crljena.

Osnovao general Marko pl. Crljen 10. decembra 1910 u svrhu osnutka Jugoslavenskog enciklopedijskog rječnika odnosno Hrvatskoga biografičkog rječnika.

Stanje glavnice 31. XII. 1928.:

a) u vrijednosnim papirima:		
1. 4½% založ. Prve hrv. štedionice D		6.500—
2. 4½% založ. Hrv. eskomptne banke D		5.525—
3. Zadužnice grada Zagreba D		250—
b) 4. 6½% ug. ratni zajam nom. K 8.000— D		—
5. 4½% zajam grada Sofije Fr. 42.000— D		—
c) U gotovom ukupno do 31. XII. 1927. D		36.677·78
d) Kamati i vučene zał. ukupno do 31. XII. 1928. D		5.071·95
	<u>Ukupno Fr. 42.000— D</u>	<u>54.024·73</u>

6. Zaklada dra. Nikole Tomašića.

Osnovana oporukem dra. Nikole pl. Tomašića, bana Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, 10. decembra 1917. u svrhu izučavanja hrvatskoga jezika i povijesti.

Stanje glavnice do 31. XII. 1927.:

Dionice Hrv. slav. zem. hipot. banke u nom. D		46.250—
---	--	---------

Stanje kamata do 31. XII. 1927.:

Prenos od 31. XII. 1927. D		7.968·91
Kamati do 31. XII. 1928. D		6.170·39
	<u>Ukupno D</u>	<u>14.139·30</u>
Utrošeno za potporu naučnih istraživanja D		7.500—
	<u>Ostatak raspoloživih kamata D</u>	<u>6.639·30</u>

7. Zapis Andrije Bakarčića.

Oporukom dra. Andrije Bakarčića 28. decembra 1919. naslijedila je Jugoslavenska akademija Kruna 200.000—. Po zaključku skupne sjednice od 14. juna 1924. tom će se glavnicom pomagati izdavanje opće korisnih naučnih djela izvornih i prevedenih.

Stanje glavnice 31. XII. 1928.:

Prenos stanja glavnice 31. XII. 1928.	D	84.363:36
7% kamati do 31. VI. 1928.	D	1.485:57
7% kamati do 31. XII. 1928.	D	454:02
Kamatj uložnice	D	1.906:01
		<hr/>
Ukupno	D	88.208:96

Glavnica je pokrivena:

1. Gotovinom u uložnici	D	73.824:38
2. Preostalim zajmom za Zbornik kralja Tomislava s kamatima do 31. XII. 1928.	D	14.384:58
		<hr/>
Ukupno	D	88.208:96

8. Glavnica dra. Grge Tuškana.

Zaklada je osnovana oporukom dra. Grge Tuškana od 18. januara 1921. Zaključkom skupne sjednice od 14. juna 1924. ima se prihod ove zaklade upotrebiti tako, da će se po zaključku skupne sjednice, a na prijedlog stručnog razreda pomoći koje djelo za šire obrazovanje.

Stanje glavnice 31. XII. 1928.:

1. Prenos stanja od 31. XII. 1927.	D	427.472:85
2. 7% kamati zajma Zbornika kralja Tomislava do 30. VI. 1928.	D	3.061:58
3. 7% kamati zajma Zbornika kralja Tomislava do 31. XII. 1928.	D	3.169:06
4. 7% kamati zajma za restauraciju galerije do 30. VI. 1928.	D	6.928:71
5. 7% kamati zajma za restauraciju galerije do 31. XII. 1928.	D	4.139:73
6. Kamati uložaka do 31. XII. 1928.	D	12.194:92
7. Dionice Hrv. poljodjelske banke	D	625:—
		<hr/>
Ukupno	D	456.691:85

Ova je glavnica pokrivena:

1. Zajmom za Zbornik kralja Tomislava (s kamatima)	D	90.760:29
2. Zajmom za restauraciju galerije (s kamatima)	D	125.999:57
3. Gotovinom u uložnicama	D	239.306:99
4. Dionicama Hrv. poljodjelske banke	D	625:—
		<hr/>
Ukupno	D	456.691:85

Dugovina za restauraciju galerije iznosi faktično D 125.999:57, no ta se dugovina umanjuje s isplaćenim obrokom iz drž. budžeta u martu o. g. sa Din 60.000— te prema tome ostaje faktična dugovina za proračunsku godinu 1929./30. samo D 65.999:57. Za ovu je isplatu u budžetu predviđena suma od D 40.000—.

9. Glavnica u spomen Petra Turkovića.

Osnovao dr. Vladimir barun Turković i braća god. 1916. s namjerom, da se iz kamata glavnice svake treće godine nagradi najbolje izvorno djelo ili rasprava struke financijske ili političko-ekonomske.

Stanje glavnice 31. XII. 1928.:

1. 7½% drž. investicioni zajam	D 10.000—
2. Prenos kamata do 31. XII. 1927.	D 7.736:55
3. Kamati do 31. XII. 1928.	D 1.231:98
Ukupno	D 18.968:53

10. Zapis župnika J. Stojanovića.

Osnovana glavnica oporukom župnika J. Stojanovića u Vinkovcima od 26. marta 1919. s iznosom K 5.000—. Glavnica se ima upotrebiti za izdanje najboljeg djela o službi Božjoj u Hrvata.

Stanje glavnice 31. XII. 1928. u gotovini:

Prenos iz godine 1927.	D 2.641:99
Kamati do 31. XII. 1928.	D 175:13
Ukupno	D 2.817:12

11. Glavnica dobrotvora M. M.

Osnovana 15. IX. 1915. darovnicom.

Stanje glavnice 31. XII. 1928.:

Obveznice 4% ugarske rente	K 20.000—
--------------------------------------	-----------

Budući da pitanje ovih vrijednosnih papira nije riješeno, to glavnica nema sada nikakvih prihoda.

Dobrotvor M. M. nije želio, da mu se prije smrti zna za ime. Kako je dobrotvor M. M. 15. februara 1928. preminuo, to pripočujemo njegovo potpuno ime: Mate Meršić, župnik u Gradišću (Burgenland).

12. Stipendijska zaklada dra. Dragutina Neumanna Valpovčanina.

Osnovao Rudolf grof Norman-Ehrenfelski 11. augusta 1911. Godišnji prihod ove zaklade imao bi se upotrebiti kao stipendij slušaču sveučilišta u Zagrebu. Vrijednost je glavnice nakon rata devalvirana.

Stanje zaklade 31. XII. 1928.:

Obveznice 4% ugarske krunske rente od 7. augusta
 1911. u nominalnoj vrijednosti K 30.000—
 Ne nosi nikakve kamate.

13. Stipendijska zaklada Pavla grofa Pejačevića Virovitičkog iz Podgorača.

Osnovao Rudolf grof Norman god. 1916. u svrhu stipendije za slušače sveučilišta.

Ova je glavnica osnovana pologom u vrijednosnim papirima *Schuldverschreiben Anleihen der k. k. Reichhauptstadt Wien* u nominalnoj vrijednosti K 30.000—.

Dopisom Prve hrv. štedionice, gdje su papiri bili u pologu od 5. III. 1923. odnosno od 8. IV. 1924., obaviještena je Akademija, da su gornji efekti izriješani i to u protuvrijednosti od D 35'60.

14. Stipendijska zaklada Alvine grofice Pejačević.

Osnovana kao i zaklada pod 13. u istoj vrijednosti, koja nakon devalvacije 31. XII. 1927. iznosi D 49'22.

Rezervni fond.

Izvan redovnog budžeta i zakladne imovine ima Akademija i rezervni fond, koji prema faktičnom stanju 31. XII. 1928. iznosi:

1. U vrijednosnim papirima (4½% založnice i dionice Prve hrvatske štedionice i 7% drž. zaimom)	D 44.000—
2. Gotovina u uložnici Jugosl. udruž. banke	D 4.257—
	<hr/>
Ukupno	D 48.257—

IV. Prijedlog budžeta za god. 1929/30.

A. Prihodi.

	D	p	D	p
I. Državna pomoć:				
1. za štampanje redovnih edicija	250.000	—		
2. za „ Rječnika	60.000	—		
3. za uzdržavanje galerije slika	100.000	—		
4. za periodičke publikacije	50.000	—		
5. za biblioteku	50.000	—		
6. za izgradnju arh. tresora	40.000	—		
7. za preuđenje galerije (3. rata)	40 000	—	590.000	—
II. Prinos arheol. muzeja za uzdržavanje palače			60.000	—
III. Prodaja edicija			70.000	—
IV. Prihodi galerije (ulaznice i razglednice) . .			20.000	—
V. Razni kamati (temeljna zaklada, pričuva i tekući računi)			20.000	—
VI. Prihodi nekretnina:				
1. Kuća Tomislavov trg 8.	152.000	—		
2. „ Šenoina ulica 4.	65 500	—		
3. „ Šenoina ulica 6.	78.000	—		
4. „ Petrinjska ulica 46.	69 200	—		
5. „ Nadbiskupski trg 11.	47 659	29	413 359	29
VII. Vanredni prihodi (potpore, prinosi, darovi) .			25.000	—
Ukupno			1.198.359	29
Prenos iz proračunske godine 1928/29.:				
1. Dar pokrovitelja nadbiskupa A. Bauera . .	50.000	—		
2. Za angažovane sume štampe nedovr. edicija	96.598	71	146.598	71
Ukupno			1.344.958	—

B. Rashodi.

	D	p	D	p
I. Uprava.				
1. Počasna nagrada predsjedniku	24.000	—		
2. Nagrade tajnicima	48.000	—		
3. Nagrada upravitelju kuća	9.000	—		
4. Podvorniku (s odjelom i okr. blag.)	18.000	—		
5. Troškovi kancelarije (pcšta, tel., pis. potreb.)	13.000	—		
6. Tiskanice	10.000	—		
7. Služb. putovanja i reprezentacija	18.000	—		
8. Potpora udovi podv. Firšta	3.600	—		
9. Razne nagrade i nepredvidljivo	14.000	—	157.600	—
Prenos			157.600	—

	D	p	D	p
			157.600	—
II. Palaca.				
Prenos				
1. Redovno uzdržavanje	6.000	—		
2. Vodovod i čišćenje	1.750	—		
3. Ogrjev i rasvjeta	12.500	—		
4. Osiguranje od požara	3.160	—		
5. Izgradnja spremišta	30.000	—		
6. Vanredne potrebe (invest. i event. nezg.)	20.000	—	73.410	—
III. Biblioteka i arhiv.				
1. Nagrada bibliotekaru	12.000	—		
2. " arhivaru	6.000	—		
3. " pomoćniku biblioteke	4.800	—		
4. " podvorniku	2.400	—		
5. Vežanje knjiga	20.000	—		
6. Nabava i zamjena knjiga	7.000	—		
7. Osiguranje od požara	1.820	—		
8. Čišćenje i sitni troškovi	600	—		
9. Uređenje arhiv. tresora	40.000	—		
10. Vanredne potrebe	10.000	—	104.620	—
IV. Galerija slika.				
1. Nagrada ravnatelju	12.000	—		
2. " čuvarima	7.000	—		
3. " podvorniku	15.000	—		
4. Konzerviranje slika	25.000	—		
5. Nabava slika	70.000	—		
6. " biblioteke	5.000	—		
7. Osiguranje	1.828	—		
8. Sitni troškovi	4.000	—		
9. Otplata duga Tuškanovoj zakladi	40.000	—	179.828	—
V. Štampanje publikacija.				
1. Rječnik hrv. ili srp. jezika, sv. 44.	60.000	—		
2. Rad 1. i 2. razr. sv. 237. (20 ar.)	42.000	—		
3. Rad 3. razr. sv. 238. (15 ar.)	40.000	—		
4. Zbornik za nar. živ. i običaje sv. 27. (2. dio)	28.500	—		
5. Ljetopis sv. 42.	20.000	—		
6. Korespondencija Rački-Strossmayer (II. sv.)	65.000	—		
7. Bulletin 3. razr. (5 araka)	15.000	—		
8. Bulletin 1. i 2. razr.	20.000	—		
9. Prirodoslovna istraživanja sv. 16. i 17.	60.000	—		
10. Stari pisci (M. Držić II. dio)	42.000	—		
11. Codex diplomaticus (35 araka)	95.000	—		
12. Otplata za Zbornik kralja Tomislava	30.000	—	517.500	—
Prenos			1,032.958	—

	D	p	D	p
Prenos			1,032 958	—
VI. Honorari.				
1. Redaktorima i korektorima	22.000	—		
2. Književni honorari autorima	90.000	—		
3. Ocjene radnjâ	4 000	—	116.000	—
VII. Potpore za istraživanja.				
1. Istraživanja zemlje	25.000	—		
2. Istraživanja naroda	25.000	—	50.000	—
VIII. Udržavanje nekretnina (sa porezom i drugim daćama).				
1. Kuća Tomislavov trg 8.	35.000	—		
2. „ Senoina ulica 4.	20.000	—		
3. „ Senoina ulica 6.	21 000	—		
4. „ Petrinjska ulica 46.	35.000	—		
5. „ Nadbiskupski trg 11.	15 000	—		
6. Vanredne investicije	20.000	—	146 000	—
Ukupno			1.344.958	—

Primici D 1,344.958.—

Izdaci „ 1,344.958.—

U Zagrebu, 20. aprila 1929.

Dr. V. Vouk, s. r.
gospodarski tajnik.

SVEČANA SJEDNICA

4. maja 1929.

Govor pokrovitelja, nadbiskupa dra. Antuna Bauera.

Slavna akademijska skupštino!

Visoko učena gospodo akademici!

Otvarajući ovu svečanu godišnju skupštinu naše Akademije najsrdačnije vas pozdravljam; i vas, visoko učena gospodo akademici, i vas, ugledne gospode i gospodo, koji ste se ljubazno odazvali našem pozivu, te nas počastili svojom prisutnošću.

Iz izvještaja gospode tajnika saznat će slavna skupština, kako je minule godine tekao i umni i gospodarski život Jugoslavenske akademije, i nadam se, da će ovo saznanje zadovoljiti želje, što ih gođite prema ovomu najvišem u znanstvenom zavodu našem.

Meni pak dopustite, da u ovaj svečani čas iznesem samo nekoliko zbitih misli, koje mi je istisla iz duše ljubav za napredak i sreću domovine naše i naroda našeg.

Tri su ideala, na koja po naravi svojoj teži duša naša: istina, ljepota i dobrota. Ideali su to, kojima se čovjek može tek približavati, i treba da im se približuje, premda ih i uz najnaporniji rad i nastojanje ne može u smrtnom životu nigda potpuno i savršeno postići.

Spoznaja, znanost, s kako velikim je duševnim naporom, s kolikim žrtvama krčila sebi putove, da se što više približi svome idealu: istini! Kolike su se stvarale hipoteze, koliko mijenjali metodi, da se odgonetnu tajne prirode, koja nas okružuje, a koje smo dijelak i mi sami! Napredak na tom polju, a osobito u tehnici i kemiji, tolik je i tako očit, da ga mora priznati i diviti mu se svatko. Čovjek plovi uzduhom i svladava oba zemaljska pola, a misli i govor njegov probija kroz eter neslućenim dosad, a kamoli vidljivim, njegovim valovima. Čovjek je već davno otkrio i utvrdio mnoge zakone, koji vladaju u svemiru, i eto, osokoljen i neslućenim napretkom znanosti, on ispituje i traži načine i sprema se, da i sam prodre zemaljsku atmosferu i dopre do drugih nebeskih tjelesa: tako čovjeka goni i tjera želja za spoznajom, za istinom. No kad bi čovjek mogao obači i proučiti upravo sva nebeska tjelesa, sve planetarne sustave, bi li tim ugasio svoju žeđu za istinom? Bi li dostigao njezin ideal? Ne bi, jer sve to znanje možda bi ga

uzoholilo, ne bi mu ipak otkrilo svu istinu; jer nad svim tim ima biće, čiji je bitak neograničen, dakle i neograničena istina: Bog, prazvor svake istine. Ograničiti težnju za spoznajom samo na ograničeni, ili još gore, samo na tvarni svijet, a ne pitati za najvišu istinu, znači osakatiti narav našu, znači koračati stazom, koja vodi u propast za pojedinca i za društvo ljudsko.

Drugi je ideal, na koji čovjek teži po naravi svojoj, ljepota i stvaranje ljepote u ritmici i harmoniji crta, boja, likova, valova zvuka i misli. Ljepota, kako kažu filozofi, nije drugo negoli sjaj istine, i što je taj sjaj veći i očitiji, to je i ljepota veća. Pak kao što istina ima svoj prazvor u neograničenom bitku i svoje objektivne zakone, tako i ljepota. Ljepota rada u čovjeka osobito čuvstvo milja, te je za čovjeka izvor najčistijeg uživanja; ona ga uznosi, ona ga začarava, ona ga oplemenjuje. Sve pak ovo nalazi čovjek u svoj punoći i čistoći u neograničenu bitku Božjem. Zato su samo bogoduhli umjetnici stvorili remek-djela, kojima će se diviti svijet, doklegod ga bude.

Treći i najviši ideal za čovjeka je dobrota. Dobrota je predmet volje i jedini formalni razlog htijenja; jer štogod hoćemo, hoćemo zato, što je dobro, ili nam se bar čini dobro. Sve pak što jest, koliko jest i koliko je u sebi savršeno, toliko je i u sebi dobro, ali nije uvijek i dobro drugomu; ako naime nije njemu primjereno, ako ne usavršuje njegove težnje. Zato je formalni razlog i relativno počelo dobrote primjerenost težnji. Za čovjeka je dakle dobro sve ono, što kojingod načinom odgovara njegovoj težnji i što ga dosljedno može usavršiti.

I dobrota dakle seže tako daleko, kako daleko seže i sam bitak sve do neograničenog bitka, koji je izvor svake dobrote. Ograničeno biće samo je toliko dobro, koliko ima bitka, dakle je samo donekle dobro, a jedino neograničeno biće je neograničena, apsolutna dobrota. Kako neizmjereno je dakle mnoštvo predmeta za volju našu, za htijenje naše! Stegnuti volju na bilo koje ograničeno dobro znači također osakatiti narav našu, i to toliko osjetljivije i pogubnije, što jedino u neograničenom dobru stoji naša konačna sreća. Zato je volja naša u htijenju svome, koje ide na ograničena dobra, vezana tako, da ne smije ništa htjeti, što bi je sprječilo, da poluči konačni svoj cilj. U tom je bit moralnoga zakona, koji veže čovjeka u cijelom životu i djelovanju njegovu.

Stanje, u kojem se koji narod nalazi s obzirom na sva ova tri ideala, čini njegovu kulturu. Ako se sad ovi ideali otkinu od svake sveze s neograničenim bićem — s izvorom istine, dobrote i ljepote, — te se težnja na njih stegne u granice ovog materijalnog svijeta, onda prijeti propast kulturi i narodima. Historija nam pripovijeda zastrašne primjere. Velike kulture starih Babilonaca, Asiraca, Feničana propale su, a ubio ih nemoral. A Rim, koji je u sebi sjedinio sve tekovine starih kultura, čije su legije prolazile

svim zemljama a brodovi vladali svim morima, u kojem se stjecalo zlato i znanje i snaga svega civiliziranog svijeta, ali i sve opasne i nada sve raskalašenost i patenost, došao je dotle, da je Plinije mogao napisati: »Nema bjednijega i oholijega stvora, negoli su ljudi. Najbolje, što je u velikim mukama života dano čovjeku, to je, da si sam može zadati smrt«. A da je toj teoriji odgovarala i praksa, dokazuju samoubijstva, koja su se umnožavala do bezbrojnosti. I rimsko je carstvo sa svom svojom kulturom propalo, jer nije više moglo nositi svojih vlastitih opasina.

I danas kao da smo na mišeni vremenâ. Materijalistički duh posljednjih decenija porušio je u premnogim sljedbenicima svojima uzvišene ideale istine, ljepote i dobrote i sve teženje ljudsko skućio u okove oćutne prirode, a time razulario u čovjeka životinjske instinkte i dao im pravo, da oni upravljaju čovjekom. I upravo orijaški materijalni napredak, do koga su nas dovela duboka istraživanja znanosti, taj duh izrabljuje na zator društva. Kako se taj materijalni napredak postizava neprekidno prenapetim živcima ljudi, tako rada trzavom i nezasićnom pohlepom za bogatim njegovim plodovima i njihovim rasipnim uživanjima — što se cijeni kao jedino dobro i jedina svrha. Tomu služi i umjetnost, kad gubi smisao za ideale. Jagma za dnevnim surovim efektom njezin je cilj. U tu svrhu neprirodno se iskrivljuju linije i denaturiraju boje; aptruzni akordi divljačkih grla hoće da mjesto prirodnih pitomih narodnih manifestacija muzike budu gradom neboderne velike tvorevine tonova; zalutala i neprirodna čuvstva i bolesne misli hoće da u vagantnim izražajnim oblicima uklone divne dojmove najsvjetlijih velikana poezije; sve to zato, jer ne trpe ideala i hoće da služe samo ćutljivoj strani čovjeka.

I još gore: materijalna sredstva te kulture okreću se zatorno i protiv nje same. Pod vodom i nad zemljom širi se podmukli rat, te njegova odsada poglavito otrovna, a ne samo ubojita oružja prijete, da će donijeti zagušnu smrt i milijunima neboraca, materama i nejakoj djeci, nadi budućega postojanja roda ljudskoga, Zagušljivi suri plašt strašnoga umiranja pokrivat će cvjetne velike gradove, žarišta i rasadnike te kulture; uništiti će polja i šume, spržiti će umne plodove najplemenitijih dosadašnjih vremena — i od procvale naše Evrope bit će nepregledna fizička i duševna Sahara.

A kao unutrašnja priprava tome, rastvorna atmosfera i za sadašnjega međunarodnoga mira probija kroz živote porodica, društvenih redova i institucija, kroz cijele socijalne i državne organizme, pak samoživa zavist mrko gleda na sve od sebe više, imućnije i bolje.

Hoće li današnja Evropa moći zapriječiti taj kataklizam, kojim joj prijete materijalistička tendencija posljednjih decenija? Ne smijemo oćajavati, jer kako je lijepo naš pokojni drug Nodilo u rektorskom svom govoru pokazao: kršćanski narodi ne propadaju.

Kršćanstvo krije u sebi božansku snagu, kojom narode prepodra i diže. Već se i u naše dane opaža, kako i u najnaprednijih naroda najumniji njihovi ljudi, učenjaci i državnici, sve jače nastoje, da društvo ljudsko povedu putem vječnih ideala, putem pravednosti i ljubavi, koje nam je putove pokazalo, prokrčilo i uravnalo kršćanstvo. Što prije ovi najbolji — *ἀριστοι* — u svakom pogledu, a osobito moralnom, dodu na kormilo, da vodi narode i države, to će se prije u svijetu nastaniti mir: unutrašnji mir i harmonija srea, i mir među narodima i državama.

Veliki duh osnivača i prvog pokrovitelja naše Akademije dobro je vidio ovu veliku istinu. Zato je otvorio našu Akademiju s propelom u ruci i u sjajnom i velebnom govoru pokazao, što sve znanosti i život duguju ljubavi propetoga Sina Božjega. »Vjerujte mi.« veli među inim, »sve, što se je na ovom svijetu dosada uzvišenoga učinilo, učinilo se je složnim radom svete vjere i znanosti, a ljudi učeni, koji su znali umom i srcem svojim jedno i drugo prigrliti, najslavniji su ljudi, a djela njihova vječite vrijednosti i koristi.« I opet: »Istina je, da je vjera sa znanošću u najužem savezu; istina je stoput u životu narodnjem posvjedočena, da gdje propelo moć svoju gubi, da skvarenost srea i potištenost uma slijedom slijedi.« A u testamentarnom govoru, što ga je izrekao, kad se blagoslovila ova naša palača i otvorila galerija, kako je divnom riečitošću pokazao utjecaj vjere na razvitak umjetnosti! Glavnu misao izrazio je riječima: »da je Bog i vjera vječito vrelo idealnosti i uzoritosti, pak da se je čovjeku tomu idealu svih ideala često puta približavati i na tom svetom ognjištu sree razgrijevati; da ne samo na religioznom, nego i na civilnom polju umjetnosti proizvada spomenike, koje samo Bog svojom slavom i svojom neumrlosti označiti može.«

Težimo dakle za vječnim idealima čitavim bićem svojim! Ne sakatimo naravi svoje u najuzvišenijem i najplemenitijem djelovanju uma i volje svoje, već budimo potpuni ljudi! —

Čemu sam ja danas na ovome mjestu iznosio ove misli? Zar poradi vas, veleučena gospodo akademici? Ne doista, jer vi sve to dobro znate, i bolje od mene; već sam ih iznio zbog toga, što sam cijenio, da ne će biti naodmet, ako se u današnje dane vrenja i trzavica upravo s ovoga uzvišenog mjesta i pred tako učenim svjedocima, kao što ste Vi, gospodo akademici, koji tako požrtvovnim radom promičete idealni napredak naroda našega, čuim ove riječi, a smjeraju na dobro i sreću naroda.

Izvjestaj književnoga tajnika dra. Dragutina Boranića.

Od posljednje svečane sjednice, koja se održala 5. jula 1928. i na kojoj je akademik dr. Stanko Hondl čitao svoju raspravu »Pogledi suvremene fizike.« pa do danas Jugoslavenska je akademija svoje zadatke, koje joj nalažu Pravila, ozarena svijetlom tradicije, izvršavala ovako:

U razrednim su sjednicama prihvaćene za štampanje radnje:

1. U »Radu« historičko-filološkog razreda: dr. August Musić, Prilog negaciji u grčkom i latinskom jeziku; Vladoje Dukat, Dubrovačko izdanje Dellabellina Dizionarija.

2. U »Radu« filozofičko-juridičkog razreda: dr. Branimir Maleš, Prilog izučavanju uticaja socijalnih prilika na osnovne intelektualne osobine; dr. Metod Dolene, Slovenska ljudska sodišča v dobi od 16. do 18. stoeletja.

3. U »Radu« matematičko-prirodoslovnog razreda: dr. Dragutin Gorjanović, O vratnim kralješcima fosilnog čovjeka iz Krapine; dr. Vale Vouk, Stomatalni aparat mimoze; dr. Gilbert Flumiani, O stalnosti nekih liofilnih sola; dr. Norbert Krebs, Oblikovanje krajine u hrvatskom kršu; dr. M. Ž. Jovičić, Elektrosinteze, Rešavanje problema deficita.

4. Među posebnim djelima umjetničkog razreda: arh. Ćiril M. Iveković, Crkva i samostan sv. Kreševana u Zadru, hrvatske zadužbine u X. vijeku.

5. U »Starinama«: dr. Juraj Božitković, Popis rukopisa u arhivu franjevačkog samostana sv. Lovre u Šibeniku.

6. U »Zborniku za narodni život i običaje južnih Slavena«: dr. Milovan Gavazzi, Svastika i njezin ornamentalni razvoj na uskršnim jajima sa Balkana; dr. Marijan Stojković, Naoposun i naoposuno okretanje; Sito i rešetio u narodnom vjerovanju; Četiri manja folkloristička priloga; Franko Petrić i Držislav Švob, Zadruga Domladovac; Ante Šimčik, Je li feredža samo ženska haljina?

7. U »Prirodoslovnim istraživanjima«: Sjeverni dalmatinski otoci Dugi i Kornati, prilazi iz područja zoologije: Karlo grof Attems (Beč) »Myriapoda«, Ivan Hafner (Ljubljana) »Lepidoptera«, Geza Horvath (Budimpešta) »Hemiptera«, Jovan Fačži (Ljubljana) »Scorpiones«, »Opiliones«, »Pseudoscorpiones«, »Fauna jezera pri Miru«, Eduard Reimoser (Beč) »Araneae«, L. Kušćar (Ljubljana) »Mollusca«, Miroslav Hirtz »Vertebrata«; iz područja botanike: dr. Vale Vouk »Morske alge«, Ivo Pevalek »Vascularna flora«, Fran Kušan »Lišajevi«; zatim dr. Ivo Horvat »Vegetacijske studije o hrvatskim planinama, Zadruga na planinskim goletima«; Ljudevit Rossi »Pregled flore hrvatskog Primorja«.

8. Na molbu Direkcije pomorskog saobraćaja u Splitu akademik dr. Jovan Hadži podnio je svoje stručno mišljenje o uzrocima propadanja klapunice ili daganja u Kotorskom zalivu.

Minule je godine Akademija izdala devet knjiga, i to: 43. svezak »Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika« u obradi Tome Maretića (planda-podirak); zatim 325. knjigu »Rada« historičko-filološkog i filozofičko-juridičkog razreda sa raspravama VI. Dukata, N. Radojčića, P. Vuka Pavlovića, A. Musića, Ks. Atanasijevićeve VI. Klaića, N. Katičića, i Ć. M. Ivekovića; 236. knjigu »Rada« matematičko-prirodoslovnog razreda sa raspravama S. Škreba, St. Hondla.

D. Gorjanovića, V. Vouka, Vl. Varićaka, G. Flumianija, N. Krebsa i M. Z. Jovičića; i k tome 23. svezak »Izvjješća« (Bulletin) matematičko-prirodoslovnog razreda u redakciji dra. Stanka Hondla; prvi svezak 27. knjige »Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena« sa priložima M. Gavazzija, M. Stojkovića, M. Medića, Stj. Banovića, A. Šimčika, M. Švoba—Fr. Petrića, P. Bogdan-Bijelićeve, R. Strohala, I. Zovka, J. Jedvaia, I. Klarića, V. Vukovića, N. Štuka, I. Krmpotića, A. Linardića i F. Cetinića; 41. knjigu »Ljetopisa«, u kojemu su osim izvoda iz sjedničkih zapisnika i glavne godišnje skupštine priopćeni izvještaji: Fr. Fanceva o naučnom putu u Dalmaciju, Vl. Varićaka o istraživanju o Boškoviću u Beču i A. Gavazzija o okeanografskoj konferenciji u Beču, i otisnuti Statuti: odbora za Biološko-okeanografski institut na Jadranu, odbora za Medunarodnu uniju akademija Kraljevine SHS, i nacionalnoga komiteta matematičara za Kraljevinu SHS. — Među posebnim djelima Akademije objelodanjena je prva knjiga »Korespondencije Rački-Strossmayer« u obradi dra. Ferde Šišića, obuhvatajući pisma od 6. oktobra 1860. do 28. decembra 1875. S potporom oblasne samouprave zagrebačke štampano je drugo izdanje Ante Radića »Osnove za sabiranje i proučavanje grade o narodnom životu«. Od drugoga izdanja »Djela Marina Držića« (u ediciji Stari pisci hrvatski), što ga je za štampu priredio dr. Milan Rešetar, mogla se zasad svršiti samo polovina.

Ove će godine Akademija izdati: 44. svezak »Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika«; 237. knjigu »Rada« historičko-filološkog i filozofičko-juridičkog razreda sa 1. sveskom »Bulletina«; 238. knjigu »Rada« matematičko-prirodoslovnoga razreda sa 24. sveskom »Bulletina«; drugi svezak 27. knjige »Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena«; 16. i 17. svezak »Prirodoslovnih istraživanja«; 42. knjigu »Ljetopisa«; cjelokupna »Djela Marina Držića« (Stari pisci hrvatski); drugu knjigu »Korespondencije Rački-Strossmayer«; i poslije pauze od 13 godina XV. svezak zbornika »Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae« u obradi dra. Marka Kostrenčića.

Redakcija »Grade za povijest književnosti hrvatske« povjerena je dru. Franji Fancevu, a redakcija nove edicije »Bulletin« historičko-filološkog, filozofičko-juridičkog i umjetničkoga razreda Vladoju Dukatu.

Akademija je, prema svojim raspoloživim sredstvima, podijelila veće ili manje novčane pomoći: Vejsilu Čurčiću, umir. kustosu zemaljskog muzeja u Sarajevu, za reproduciranje u sadrenim odljevcima starih sredovjekovnih (bogomilskih) nadgrobnih spomenika (stećaka) u Bosni, Hercegovini i srednjoj Dalmaciji; dru. Milanu Rešetaru za istraživanje svedočanstava o boravku Marina Držića u Sieni; dru. Ljudmilu Hauptmannu za sabiranje grade o vezama između germanskog i slavenskog agrarnog sistema; studentu etno-

grafije Jakovu Mikcu za folkloristički rad u srednjoj Istri (Čičariji); dru. Josipu Poljaku i dru. Miroslavu Hirtzu za geomorfološka i zoološka istraživanja na otoku Dugom; dru. Ivi Horvatu za geobotaničke i sociološke studije u hrvatskim planinama; dru. Stjepanu Horvatiću za proučavanje proljetne i jesenske flore i vegetacije na otoku Pagu.

U odbor za Biologijsko-oceanografski institut na Jadranu ušli su: kao predsjednik član Srpske kraljevske akademije dr. Živojin Đorđević, kao izvršni članovi dr. Vale Vouk i dr. Artur Gavazzi, kao članovi sa savjetodavnim glasom dr. Jovan Hadži i dr. Boris Zarnik. Odbor je pristupio najtežem radu u razvoju ove zajedničke ustanove Jugoslavenske i Srpske kraljevske akademije: izradi plana za institutsku zgradu kraj Splita, te će se za njenu gradnju u najkraće vrijeme raspisati uži natječaj. Sastavio je i nacrt zakona, koji će se predložiti g. ministru prosvjete na dalji postupak. — Odbor za istraživanje historičkih kolonizacija u našim zemljama bavi se pripremama oko izradivanja karte o teritorijalnoj podjeli Hrvatske; kao prvo pitanje istražuje odnos između župskih i političkih granica; za skupljanje grade i pouku suradnicima objelodanit će se naročiti naputak. — Ove je godine (prema čl. 19. Pravila i § 34. Poslovnika) sastavljen nov odbor za izdavanje knjižnice za opće obrazovanje. Zadatak mu je, da u ime Akademije u toj ediciji, koja se stalno nastavlja, izdaje niz jednolikih knjižica, u kojima će se obrađivati pitanja općeg interesa iz svih naučnih struka, teoretskih i primijenjenih. Po svome sadržaju i načinu obrade knjižnica će (pod natpisom »Nauka i život«) u svojim publikacijama gajiti popularnu pouku. Kako se odbor, u koji su ušli akademici dr. Varićak, arh. Pilar, dr. Bazala, dr. Kostrenčić, dr. Vouk i dr. Ivšić, svojski prihvatio posla, ima nađe, da će prva serija izaći ove jeseni.

U suradnji naše nauke u Medunarodnoj uniji akademija sa sjedištem u Bruxellesu za ona četiri pothvata (Zbornik starinskih vaza počevši od prethistorijskih kao spomenika kulture, Arheologijska karta rimskog imperija, provedena do u prva stoljeća srednjega vijeka, dakle i u prvi period slavenskih naroda na jugu, Zbornik grčkih i latinskih natpisa, novo izdanje Du Cangeova rječnika latinskoga jezika srednjega vijeka), na koja se naša država preko svojih akademija obavezala, napredovalo se u prošloj godini samo toliko, koliko su naši arheologijski muzeji kraj svojih oskudnih sredstava mogli spremati građu za naše publikacije. Izviješteni smo ovih dana, da je zagrebački arheološki muzej (prof. Hoffiller) naskoro gotov s jednim od dvaju svojih svezaka Zbornika vaza i uvelike je spremio građu za jedan odsječak Arheologijske karte; treba samo da mu se odobri prilična novčana pomoć za svršavanje i štampu. Pošto je nastojanje obiju akademija, Jugoslavenske i Srpske, napokon usjelo, da kraljevska vlada uvrsti u državni proračun stalnu sumu za naše radnje u krilu i pod patronažom Medunarodne unije

akademijâ, to očekujemo, da će s odobrenom dotacijom od 200.000 dinara za 1929./1930. godinu naši stručnjaci u XI. redovnom zasjedanju Medunarodne unije akademijâ 1930. godine moći da pokažu gotovih rezultata i iz naše otadžbine.

O stogodišnjici rođenja svoga prvog predsjednika Franje Račkoga Akademija je u dostojnoj opremi izdala prvu knjigu »Korespondencije Rački-Strossmayer«. Pod njenim pokroviteljstvom otkriven je u Fužinama 29. jula 1928. uz svečani govor predsjednika Akademije spomenik Račkomu, odlično djelo akademika Rudolfa Valdeca. Izaslanstvo Akademije prisustvovalo je i otkrivanjima spomen-ploča, što su ih Braća Hrvatskoga Zmaja postavila na kućama, u kojima se Rački rodio (u Fužini) i umro (u Zagrebu na Kaptolu). Na sam dan rođenja Račkoga (25. novembra 1928.) naš član Rudolf Valdec je u jednoj dvorani Strossmayerove galerije slika otvorio izložbu poprsjâ i model spomenika Franje Račkoga, koji bi se imao smjestiti pred akademijskom palatom. Na početku mjeseca juna Akademija će u zajednici sa Srpskom kraljevskom akademijom (na način, kojim je proslavljena bila 100-godišnjica Daničićeva) manifestacije harnosti i pijeteta završiti vanrednom svečanom sjednicom, u kojoj će u nazočnosti zastupnika svih slavenskih akademija članovi Jugoslavenske i Srpske kraljevske akademije prikazati zasluge Franje Račkoga za našu nauku i prosvjetu. Akademija je osobito sretna istaknuti, da je Njegovo Veličanstvo kralj blagoizvolio preuzeti pokroviteljstvo te proslave.

Akademija je po svome izaslaniku počastila uspomenu svoga četvrtoga predsjednika, Tadije Smičiklase, kad su mu Braća Hrvatskog Zmaja 5. augusta 1928. otkrila spomen-ploču na rodnoj kući u Reštovu (Žumberak). Ona je o stogodišnjici rođenja Lava Nikolajevića Tolsteja 16. oktobra 1928. održala javnu sjednicu, u kojoj je akademik dr. Tomislav Maretić izložio najkrupnije ideje velikoga mislioca iz Jasne Poljane. Naročite adrese upravela je Akademija Bečkoj akademiji nauka povodom proslave stote obljetnice rođenja Teodora Billrotha (9. i 10. aprila 1928.); Američkoj akademiji nauka i umjetnosti o 25. godini njena osnutka (23. i 24. aprila 1929.); Roerichovu muzeju u New Yorku o svečanom polaganju kamena temeljca za palatu, posvećenu čuvenomu ruskom slikaru Nikoli Roerichu (24. marta 1929.).

Akademija je prošavše godine smrću izgubila svoja četiri člana: člana dopisnika u historičko-filologičkom razredu Teodora Ā. Uspenskoga, ravnatelja ruskog arheološkog muzeja u Carigradu; članove dopisnike u filozofičko-juridičkom razredu dra. Ernesta Milera, rektora zagrebačkog sveučilišta, i dra. Karla Kadleca, profesora praškoga sveučilišta; pravoga člana u umjetničkom razredu Rudolfa Valdeca, profesora Umjetničke akademije u Zagrebu. Neka im je slava i među nama trajan spomen!

U današnjoj glavnoj godišnjoj skupštini izabrani su: u razredu historičko-filologičkom dosadašnji izvanredni pravi članovi dr. Dragutin Boranić i dr. Stjepan Ivšić redovnim pravim članovima, a dosadašnji dopisnici Vladoje Dukat i dr. Franjo Fancev izvanrednim pravim članovima; članovima dopisnicima izabrani su: profesor sofijskog sveučilišta Vasil N. Zlatarski u historičko-filologičkom razredu, dr. Hugo Werk, advokat u Zagrebu, u filozofičko-juridičkom razredu; Vladimir Becić i Maksimilijan Vanka, profesori Umjetničke akademije u Zagrebu, pa Josip Vancaš, arhitekt u Zagrebu, u umjetničkom razredu. U istoj glavnoj skupštini izabran je ponovo za god. 1929.—1932. književnim tajnikom dr. Dragutin Boranić.

Biblioteka se u g. 1928. i 1929. nastavila umnožavati novim zamjenama. Evo imena društava i zavoda i redakcija časopisa, s kojima je zamjena odobrena: Ungarisches Institut der Universität u Berlinu, Učená společnost Šafaříkova u Bratislavi, Societatea Româna de Matematica u Bukareštu, Società Italiana per il progresso delle scienze u Rimu, Redakcija novina »Naša Sloga« na Sušaku, Redakcija časopisa »Književni život« u Zagrebu, Etnografski muzej u Moskvi. Od poklona biblioteci pominjemo poklon Njemačkog konzulata u Zagrebu »Die diplomatischen Akten des deutschen Auswärtigen Amtes 1871—1914. Gesamtkommentare«. Kako su sadašnje bibliotečne prostorije pretijesne, to se na tavanu palate Akademije izgrađuje posebno spremište, u koje će se prenijeti manje tražene starije publikacije.

Arhiv. Nadovezujući na lanjsko izvještavanje o iznalaženju, proučavanju i prikupljanju pisanih spomenika islamske kulture u našem narodu (Ljetopis 41., str. 81.) jezikom arapskim, perzijskim i osobito turskim, ističemo naročito to, da se pokazala apsolutna potreba, što skorije i što opsežnije okupiti poglavito rukom pisane takve knjige (kodekse), dakle ponajviše iz starijih vremena i stoga dragocjenije, koji propadaju, jer im vlasnici ne poznaju literarne i historijske vrijednosti, ili se rasturuju i u bescijenje prodavaju. Po savjetu našega člana dopisnika, profesora Franca Babingera, Akademija je odlučila pribirati ih darom ili kupnjom kao poseban odio svojega i onako dragocjenog arhiva. Ne imajući pak Akademija nikakvih novčanih sredstava za tu svrhu, obraćala se ona uglednim ličnostima za prinose. Do dana lanjske redovne glavne akademijske skupštine sabrano je u tu svrhu 63.500 dinara, a imena patriotskih darovatelja iskazana su u izvještaju gospodarskoga tajnika (u Ljetopisu sv. 41. na str. 81. i 82.). Godine 1928. unišlo je tim načinom još 36.000 dinara; u svemu dakle 99.500 dinara. Kako je prof. Babinger sam izvršivao izbor tih rukopisa a i rijetkih knjiga, orijentalna naša zbirka ima nesumnjivu vrijednost; rukopisi potječu već i od prvog stoljeća Islama u našim krajevima. Dosad je nabavljeno 530 rukopisnih kodeksa (knjiga), među njima ima i preko 50 unika,

ponajviše domaćih autora, i 340 tiskanih knjiga. Od tih rukopisnih kodeksa poklonio je Mahmud Alija Hadžić, trgovac u Konjicu, jedan važan rukopis od god. 1763, i obećao poslati cijelu jednu zbirku, a profesor Rudolf Sieber u Mostaru sabrao je oveći broj takvih rukopisa. Da je bilo toliko sredstava, koliko u našoj zemlji ima dragocjenih spomenika, naša bi zbirka islamskih rukopisa bila peta u Evropi (Louvre, British Museum, Berlin, Beč). Ne bude li skoro pritjecalo brojnijih prinosa, bojimo se, da će nam to kulturno blago u narodu propasti ili možda dospjeti u strane muzeje i arhive. (Tako je jedna osobito brojna i dragocjena sarajevska zbirka nešto prije dolaska prof. Babingera u Sarajevo prenesena izvan zemlje.) Našu zbirku sada po uputi prof. Babingera katalogizira vješt poznavalac orijentalnih jezika, Aleksej Olesnicki, koji je sam rođen usred turskoga elementa na Krimu, svršio orijentalističku visoku školu u Moskvi i bio činovnik u ruskoj diplomatskoj službi. Sam pak prof. Babinger iznosit će naučne rezultate u stranoj stručnoj literaturi. Akademija će, čim sredstva dopuste, izdati štampani svoj katalog. Tako to čine slične zbirke, od kojih je dosad za veoma sniženu cijenu ili za uzvrat nekih svojih publikacija primila primjerke osobito vrijednih štampanih kataloga od Britisch Museuma, Egipatske biblioteke u Kairu, Pruske državne biblioteke u Berlinu, antikvarijata H. Kerler u Ulmu, a po uputi Narodne biblioteke u Beču Gotha katalog. Tako je omogućeno korektno stvaranje našega kataloga, osigurana i naučna naša upotreba i međusobna evidencija svih znatnih zbiraka svijeta. Akademija je dakle stala i u tom pogledu izvršivati svoju dužnost prema kulturnoj prošlosti našega naroda, a osobita naša zahvalnost svim pomagačima u tom radu!

Od sredovječnih natpisa na bosansko-hercegovačkim stećcima, što ih za Akademiju prikuplja g. Vejsil Čurčić, stigla je prva pošiljka: 6 u sadri u prirodnoj veličini izlivenih snimaka i kolekcija od 27 otisaka natpisa i figuralnih ornamentika. — Sa zahvalnošću bilježimo poklon g. Franje Mavra: glagolske matice krštenih iz Lindara (1592—1648) i Draguča (1589—1650, 1581—1649).

Galerija slika. O centralnom grijanju galerije, koje je već prošle godine potaknuto, raspravljalo se i ove godine, pa su zatražena mišljenja najznatnijih evropskih galerija o tom pitanju. Kako je, međutim, tehnički teško izvesti centralno grijanje samo u drugom katu akademijske zgrade, odlučeno je, da se pozove stručnjak, koji bi proučio stvar u tome smjeru, da se centralno grijanje uvede u sve katove akademijine palate. Posao oko restauriranja galerijskih slika nastavljen je i ove godine. Opravljena je i uređena 61 slika i studija Nikole Mašića i pristupljeno predradnjama za naumljenu priredbu kolektivne izložbe njegovih slika i studija. Uređena je i lijepa Madona Raffaelina del Garbo i pripravljeno sve što je nužno, da se osam galerijskih slika slikanih na drvu zasada parketira i tako

uščuva od daljega stradavanja, kojemu je zapravo ta vrsta slika i u drugim galerijama naročito za stroge zime tako često izložena. Uza sva nastojanja nije pošlo za rukom da se galeriji privede slika Palme Mladega »Pranje nogu« iz crkve u Bribiru. Ali nastojanje će se u tom pogledu nastaviti. Čuvenom talijanskom historiku umjetnosti com. Adolfu Venturi-u poslano je pedeset fotografija talijanskih slika naše galerije. Gospodin je Venturi obećao, da će ove godine doći u Zagreb, da prouči našu galeriju. Naročito je živ bio ove godine interes stranih stručnjaka za našu galeriju. Tako je, među ostalima, dr. Richard Offner, profesor povijesti umjetnosti na sveučilištu u New Yorku, nabavio i dao fotografski snimiti za svoj »Corpus slika talijanske rane renesanse« sve slike toga razdoblja u našoj galeriji. U svrhu identificiranja i daljeg studija fotografirana je dragocjena zbirka starog misnog ruha. Prodana su prošle godine i četiri velika albuma sa fotografijama galerijskih slika. Raspačavanje galerijskih razglednica povjerenio je u napredak knjižari Vasićevoj. Za galerijsku biblioteku nabavljene su prošle godine pored nekih djela i najznatnije revije, koje se bave galerijskim pitanjima, tako: Pantheon, Connoisseur, Musaion, L' arte i Burlington Magazine.

Sa izložbe britanske umjetnosti, koja je bila u Zagrebu, otkupljena je za galeriju slika modernog engleskog slikara W. Nicholsona »Bijela kuća u Sutton Vany«. Neobičnom brigom gg. generalnog ravnatelja Jugoslavenske banke dra. Nikole Kostrenčića i počasnog člana Jugoslavenske akademije Ivana Meštrovića, pridonijeli su za nabavu ove slike novčani zavodi, industrijska preduzeća i privatnici ove svote: Prva Hrvatska štedionica 5.000 D, Jugoslavenska udružena banka 5.000, Gradska štedionica 5.000, Opšte jugoslavensko bankarsko d. d. 5.000, Jugoslavenska banka 5.000, Hrvatska sveopća kreditna banka 2.500, Bosanska industrijalna i trgovačka banka 2.500, Filipa Deutscha sinovi 3.000, Drach industrija drva 2.000, S. D. Alexander 2.000, Danica d. d. za kemičku industriju 1.000, Našička tvornica tanina i papirila 3.000, Slaveks d. d. za šumsku industriju 3.000, svega 44.000 dinara. Akademija izriče svim darovateljima najtopliju hvalu! — Galeriju je prošle godine posjetilo 3.828 lica. Stroga ovogodišnja zima bila je uzrokom, da je broj posjetnika bio nešto manji nego ranijih godina. Osim toga pohodilo je galeriju besplatno 55 raznih škola sa 1387 učenika.

Akademija se nalazi u pregovorima sa vlasnikom poznate bečke privatne zbirke slikâ Klarwill za kupnju nekoliko odličnih slika flamskih i nizozemskih majstora 16. i 17. vijeka (Molenaer, Naiveu, Brill, Maes, Floris i Huymans), koji su u našoj galeriji slabo ili nisu nikako zastupani. Ako do te nabavke dode, bit će samo zasluga pokrovitelja Akademije preuzvišenoga gospodina nadbiskupa dra. Antuna Bauera, koji je za tu svrhu poklonio 50.000 dinara, i »Društva prijatelja Strossmayerove galerije slika«, koje je

stavilo na raspoloženje jednako visoku svotu, i obećalo još toliko. Najusrdnija hvala mecenama naše galerije!

»Društvo prijatelja Strossmayerove galerije slikâ«, koje tako časno ulazi u povijest naše Akademije, osnovano je lane, po ugledu na strana takva društva u kulturnom svijetu, kao što su Amis de Louvre u Parizu i Amici di Brera u Milanu. Svrha im je, da i preko onoga, što za galerije čine javne vlasti, tê ustanove pomažu i upotpunjuju darovima ili im uredenje usavršuju. Istu zadaću ima i naše zagrebačko društvo, i ono je u kratko vrijeme svoga života pokazalo zamjerne uspjehe. A kako se društvo živim nastojanjem upravnog odbora, kojemu je na čelu dr. Nikola Kostrenčić, potpredsjednici Oto Stern i dr. Branko Pliverić, tajnik dr. Julije Benešić i blagajnik dr. David Karlović, sada stalo razgranjivati i izvan Zagreba, što možemo očekivati, da će naša galerija, a osobito uz blagonaklonost kraljevske vlade, koja je svoju pomoć ove budžetske godine povisila od 50.000 na 100.000 dinara, sve više zadovoljavati onaj uzvišeni program, koji joj je pri otvaranju galerije 9. novembra 1884. u svome čuvenom govoru dao Strossmayerov genije.

Izveštaj gospodarskoga tajnika dra. Vele Vouka.

Pred godinu dana imao sam prigodu, da s ovoga mjesta izvijestim našu javnost, da se materijalno stanje i gospodarstvo Akademije na nekoj osnovi stabilizira. Naše nastojanje, da se ova stabilizacija što više učvrsti, u prošloj je proračunskoj godini uspjele utoliko, da, i ako se ne može pokazati znatan napredak materijalnog položaja Akademije, opet možemo utvrditi, da nema niti nazatka. Žalim mnogo, što to ne mogu drugačije prikazati i osvijetliti nego brojkama. Današnja glavna godišnja skupština odobrila je zaključne račune za proračunsku godinu 1928/29., a iz ovih računa slobodan sam da iznesem neke samo najznatnije stavke. Evo ih:

Ukupni su prihodi Akademije iznosili	Din 1,334.475·98
u svemu više nego je bilo u proračunu	Din 146.264·98
Rashodi su iznosili ukupno	Din 1,127.877·27
a to je bilo manje nego u proračunu za	Din 60.333·73

Ne može se prema tome prigovoriti gospodarstvu, kada je za prijenos u idući proračun ostala suma od Din 206.598·71. Krivo bi tko mislio, da je ova suma neki suvišak gospodarenja. Faktično je u toj sumi sadržano ovo:

1. Pomoć Ministarstva prosvjete za proslavu 100-godišnjice Franje Račkoga (izdana I. knjiga Korrespondencije Rački-Strossmayer) Din 60.000—
2. Dar preuzv. g. pokrovitelja Akademije dra. A. Bauera za nabavu novih slika za Strossmayerovu galeriju slika » 50.000—

3. Angažovana suma za štampanje djela, koja nisu još dovršena, i to:

a) Prirodoslovna istraživanja sv. 16. »	40.000—
b) Bulletin Akademije »	30.000—
c) Za sagrađeno spremište knjiga i umjetnina »	29.000—
Ukupno Din	209 000—

Prema tome se faktično ukazuje računski manjak od Din 2.401,29

Da su ukupni prihodi iznosili više za Din 146.246,98, ponajveća je zasluga ovogodišnjih mnogih darovatelja.

Na prvome mjestu ide hvala našem pokrovitelju preuzvišenom g. nadbiskupu dr. A. Baueru za prije spomenuti dar od Din 50.000— u svrhu nabave novih slika za galeriju slika. I naše Društvo prijatelja Strossmayerove galerije slika obećalo je Akademiji obilnu pomoć u istu svrhu, pa će naša galerija slika ove godine dobiti vrijedne prinove.

Napose su Akademiji stigli obilni darovi u svrhu akcije za osnutak zbirke starih muslimanskih rukopisnih pomenika naročito iz Bosne i Hercegovine.

Ove su godine darovali:

Industrijalac g. Teslić u Sisku Din	20.000—
Jugoslavenska banka u Zagrebu ponovo »	10.000—
Prva hrvatska štedionica u Zagrebu ponovo »	5.000—
Tvrtka Impex u Zagrebu »	1.000—

Od posebnih darova stigao je samo dar Jugoslavenske eskomptne banke u Zagrebu od Din 2.000.—. — Darovateljima i dobročiniteljima Akademije neka je i na ovom mjestu izrečena najljepša hvala!

Posebnu hvalu duguje naša Akademija Ministarstvu prosvjete, koje je za proslavu prvoga predsjednika Akademije i hrvatskog historika dra. Franje Račkoga odobrilo pomoć od Din 60.000.—. Akademija je tu pomoć već donekle privela svrsi time, što je izdala jednu svesku interesantne i važne historijske korespondencije između Račkog i Strossmayera, dok će se sama proslava održati u najkraće vrijeme.

Na drugom mjestu treba odati i posebnu hvalu odboru zagrebačke samoupravne oblasti, koji je u dva maha znatno potpomogao našu Akademiju u njenom radu. O trošku zagrebačke oblasti izdano je drugo izdanje davno već rasprodane i toliko tražene »Osnove za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu«, koju je napisao dr. Ante Radić. Zagrebačka oblastna samouprava otkupila je nadalje 100 primjeraka »Zbornika kralja Tomislava« za Din 15.000—, a napokon je odobrila još i naknadnu pomoć u iznosu od Din 20.000— za štampanje redovnih publikacija.

Da nije bilo ove pomoći, Akademija bi bila teško pogodena, jer je u državnom budžetu predviđena pomoć iz Naklade školskih knjiga u Zagrebu, odobrena od Ministarskoga savjeta, na žalost izostala. Pomoću zagrebačke oblasne samouprave, kojoj budi na ovom mjestu velika hvala, djelomično je uklonjena budžetska nezgoda za Akademiju.

Dakako, s obzirom na spomenutu nezgodu trebalo je praviti i uštede u rashodima, gdje je god to bilo moguće. Samo se tako budžet mogao uravnotežiti. Mjesto apsolutnih brojaka u rashodima neka mi je dopušteno iznijeti samo relativne brojeve u postocima, i to u poredenju sa prošlom godinom.

Izdano je:	1928./29	1927./28
1. za naučni rad	45%	45%
2. za umjetnost (galeriju slika)	20%	22%
3. za biblioteku i arhiv	9%	10%
4. za uzdržavanje nekretnina	13%	15%
5. za upravne troškove	13%	8%

Prema ovome utrošeno je:

	1926./27.	1927./28.	1928./29.
1. u svrhe i ciljeve Akademije	73%	77%	74%
2. u sredstva za postignuće ciljeva	27%	23%	26%

I ove nam brojke lijepo prikazuju stabilizaciju akademijskog gospodarstva.

Što se tiče zakladne imovine Akademije, to u ovom dijelu gospodarstva nisu nastale nikakve znatne promjene. Osim temeljne zaklade Akademije, kojom upravlja Računovodstvo delegacije Ministarstva financija, ima Akademija 14 glavnica s ukupnom imovinom, što u raznim vrijednosnim papirima, a što u gotovu novcu, u iznosu od Din 731.275'48. Najznatnije su zaklade dra. Grge Tuškana (Din 455.319'48) i zapis Andrije Bakarčića (Din 88.208'96). — Obje ove zaklade imaju služiti u svrhu izdavanja djela za opće obrazovanje. Osim ove imovine Akademija ima i rezervni fond u iznosu od Din 48.257.—. Kako su sve zaklade Akademije određene ponajviše posebnim svrhama, to je Akademija u prihodima budžeta upućena poglavito na državnu pomoć i prihod od svoje nekretnne imovine i od prodaje publikacija. Ova posljednja doseg'a je ove godine iznos od Din 77.066.45, dakle za Din 27.096'45 više nego u proračunu, a prihod od nekretnina (kuće na Trgu kralja Tomislava br. 8, Šenoina ul. br. 4 i 6, Petrinjska ul. 46 i Nadbiskupski trg br. 12) iznosio je u okviru proračuna brutto Din 408.820'60, a netto Din 280.811'19. Glavni je prihod državna pomoć, koja je određena u drž. budžetu. Akademija napose ove godine dužuje hvalu g. ministru financija dru. Stanku Švrljugi i g. ministru prosvjete dru. Boži Maksimoviću, koji su odobrili u drž. proračunu za godinu 1929./30. ukupnu pomoć u iznosu od Din 590.000.—, i to napose:

1. za štampanje redovnih edicija	Din 250.000.—
2. za štampanje Rječnika hrv. ili srp. jezika	» 60.000.—
3. za uzdržavanje Strossmayerove galerije slika	» 100.000.—
4. za periodičke publikacije	» 50.000.—
5. pomoć biblioteci	» 50.000.—
6. pomoć za izgradnju arhiva	» 40.000.—
7. za preuređenje galerija (3. rata)	» 40.000.—

Na osnovu ove vanredno povećane državne subvencije omogućeno je sastaviti proračun Akademije u iznosu od Din 1.344.958.—. Od ove svote utrošiti će se prema odobrenom proračunu samo za štampanje akademjskih publikacija (oko 170 štampanih araka) Din 517.500.—, a sa određenim pomoćima za istraživanja i za honorare iznosi to u svemu 51% ukupnog budžeta. Sam budžet veći je od prošlogodišnjega za Din. 156.747.—, a za to i opet duguje Akademija punu hvalu kraljevskoj vladi, koja je u priznanju rada naše Akademije odobrila potrebne pomoći u državnom budžetu.

Iskrena je želja Akademije, da poboljšica njenih gospodarskih prilika dode u učvršćeni položaj, a to je de facto moguće samo osiguranjem stalnih rentovnih dohodaka. Zato je Akademija, uz veliki trud predsjednika g. dra. Gavre Manojlovića, nastavila akciju za državni beskamatni zajam u svrhu gradnje nove zakladne palače, koji bi dohodak imao našoj Akademiji zajamčiti sigurnu budućnost. Grad Zagreb odstupio je zemljište za tu zgradu na svom najljepšem trgu, a kraljevska vlada, napose g. ministar financija stavio je u izgled početak velike državne pomoći, upravo naknade za gubitke Akademije nakon devalvacije njene temeljne zaklade, koja je bila uložena u državnim papirima, kako je državna uprava zaklade tada i tražila.

Akademija nije izgubila nadu, da će svoju temeljnu glavnici moći na taj način restaurirati — štoviše ona pouzdano očekuje, da će njezine predstavke i molbe biti sa strane najviših mjesta uvažene. Istom tada moći će Akademija, restaurirana i osigurana u materijalnom pogledu, započeti mnogim potrebnim pothvatima na širokoj bazi oko izučavanja historije, jezika, folklore i prirode svoga naroda, kako joj je to stavio u zadaću njen osnivač veliki Strossmayer.

★

Poslije tajničkih izvještaja čitao je izv. pravi član dr. Božidar Širola svoju raspravu »Problemi našega muzičkog folklor«. »

NOVI ČLANOVI

izabrani u glavnoj skupštini 4. maja 1929.

Vladoje Dukat.

Rodio se 10. prosinca 1861. u Zagrebu. Osnovnu školu i prvih šest razreda gimnazije svršio je u Zagrebu, sedmi i osmi razred u Varaždinu, gdje je položio ispit zrelosti god. 1880. Sveučilišne je nauke (filozofiju) učio u Beču (dva semestra) i u Zagrebu (četiri semestra), pa je god. 1884., napravivši učiteljski ispit, osposobljen za srednjoškolskog nastavnika za latinski i grčki jezik. Službovao je najprije kao suplent u gornjogradskoj gimnaziji u Zagrebu (1883./4.), zatim kao pravi učitelj i profesor u gimnaziji u Osijeku (1884.—1888.), u realci u Osijeku (1888.—1891.), u realnoj gimnaziji u Rakovcu (1891.—1893.), pa opet u gimnaziji u Osijeku (1893. do 1904.). God. 1904. pridijeljen je kao pomoćni referent kr. zemaljskoj vladi, odjelu za bogoštovlje i nastavu, u Zagrebu, gdje je službovao do god. 1908., a te je godine imenovan ravnateljem gornjogradske gimnazije (1908.—1919.). Bivši sada ponovo pridijeljen zemaljskoj vladi imenovan je kr. zemaljskim školskim nadzornikom za srednje škole (1923.). Umirovljen je god. 1925.

Bio je saradnik različitih beletrističkih i stručnih časopisa (Vijenac, Život, Nada, Savremenik, Jugoslavenska Njiva, Hrvatski učitelj, Školski vjesnik, Narodna Starina i dr.), za koje je napisao oveći broj članaka literarno-historijskog i kulturno-historijskog, kritičkog i pedagoškog sadržaja, dok je u »Narodnim Novinama« objelodanjivao putopisne, literarne i kulturno-historijske feuilletone. Sav je taj rad bio više popularnog smjera. Čisto naučni rad otpočeo je u »Nastavnom Vjesniku«. Od rasprava štampanih u tom časopisu pominju se ove: O Heronidinim mimijambima (u svesci V.); Bakhilid (VII.); O Vrazovijem pjesničkijem prijevodima s engleskog (IX.); Miltonov »Paradise lost« u kajkavskom prijevodu Krizmanićevu (X.); »Robinson Crusoe« u hrvatskim prijevodima (XI.); Dva latinsko-hrvatska udžbenika XVIII. vijeka (XII.); Dvije tri o »Korijenima latinskoga jezika« (XIV.) i još mnoge druge. Kraj toga izišle su u istom časopisu brojne ocjene i prikazi školskih i naučnih knjiga iz njegova pera.

U »Radu« Jugoslavenske akademije štampane su ove njegove rasprave: Jambrešićev »Lexicon Latinum« (162.); Hrvatske pre-

radbe Grigelyevih »Institutiones Grammaticae« (172.); Život i književni rad Ivana Krizmanića (191.); O našijem humoristima: Antunu Nemčiću, Janku Jurkoviću i Vilimu Korajcu (197.); Književno-prósjetni rad Adama Filipovića Heldentalskoga (203.); Fra Grga Martić i Vilim Korajac (206.); Pater Gregur kapucin (Juraj Malevac), kajkavski književnik 18. vijeka (207.); Dvije tri o književnom radu Požežanina Antuna Nagya (214.); Lovrenčićev »Petrica Kerempuh« (220.); O književnom i naučnom radu Adama Alojzija Baričevića (1756—1806) (224.); Izvodi Belostenčeva »Gazophylacium latino-illyricum« (227.); Rječnik Fausta Vrančića (231.); O kompoziciji i vremima Belostenčeva »Gazophylacium illyrico-latinum« (235.). Osim toga ima nekoliko manjih člančića u »Gradi za povijest književnosti hrvatske«, u »Ljetopisu« i u »Starinama«.

Napose su od njega izišle ove knjige: 1. Čitanka iz englesko-američke i skandinavske književnosti (Svjetska književnost u hrvatskim prijevodima sv. IV.). Zagreb 1903. — 2. Slike iz povijesti engleske književnosti, Zagreb 1904. (Izdanje »Matice Hrvatske«.)

Svaki mu se književni rad odlikuje tim, da je predmet, o kojemu raspravlja, potpuno proučio i da mu nastoji naći mjesto, koje mu u općem razvoju struke pripada, pa da ga precizno i eksaktno prikaže. Ako se više puta dao na izučavanje manje važnih pojava iz književnosti hrvatske, ne može mu se prigovoriti, jer i takove pojave treba jednom da se izuče; a on umije to učiniti osobito zgodnim načinom. Kako je dosada svagda prianjao uz Akademiju, valja očekivati, da će tako raditi i u napredak i svojski promicati njezine ciljeve. Zato predlažem, da se na ispražnjeno mjesto izvanrednog člana historičko-filologičkoga razreda izabere Vladoje Dukat, koji je član dopisnik od 18. marta 1908., dakle pripada među najstarije domaće članove dopisnike.

U Zagrebu, 25. januara 1929.

Dr. August Musić

Dr. Franjo Fancev.

Iz prijedloga akademika dra. A. Musića od 8. marta 1925. (Ljetopis Jugoslav. akademije sv. 40., 1927., str. 129—130), kojim je predložio dra. Franju Fanceva za člana dopisnika, vide se glavni biografijski podaci, pregled i ocjena naučnog rada dra. Franje Fanceva do godine 1924.

Nakon toga vremena imenovan je dr. Franjo Fancev godine 1926. redovnim profesorom za historiju hrvatsko-srpske književnosti na filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje vrši već drugu godinu dekansku dužnost (škol. god. 1927./28. i 1928./29.).

Od godine 1924. štampao je dr. Franjo Fancev pored sitnijih člančića ove radove:

1. Kulturno-literarni rad u Zagrebu za prvih pet vijekova njegove historije (Katalog kulturno-historijske izložbe grada Zagreba str. 11—28).

2. O najstarijem bogoslužju Posavske Hrvatske («Zbornik kralja Tomislava» Jugoslav. akademije str. 509—553).

3. Obredno-liturgijske igre u zagrebačkoj stolnoj crkvi (Narodna Starina, knj. IV, str. 1—16).

4. Kr. sveučilišna knjižnica u Zagrebu (Sveučilište Kraljevine SHS u Zagrebu 1874—1924. Spomenica Akademičkog senata).

5. Novi prilozi za povijest hrvatske crkvene drame (Nastavni Vjesnik, knj. XXXVI, str. 1—21).

6. Prilog za historiju hrvatsko-srpskih književnih veza u 18. vijeku (Nastavni Vjesnik, knj. XXXVI, str. 241—261).

Kako i ovi najnoviji radovi dra. Franje Fanceva pokazuju one dobre osobine, što ih je u predašnjima našao i istakao akademik dr. A. Musić, predlažem Jugoslavenskoj akademiji, da dra. Franju Fanceva izabere za svoga pravoga izvanrednog člana, uvjeren, da će dr. Franjo Fancev u tješnoj naučnoj svezi s Jugoslav. akademijom razviti još jače svoja korisna istraživanja u historiji hrvatske književnosti i jezika.

U Zagrebu, 3. februara 1929.

Dr. Stjepan Ivšić

Vasil N. Zlatarski.

Vasil N. Zlatarski rodio se 14/27. novembra 1866. u Velikom Trnovu. Prve škole svršio je u rodnom mjestu, a onda je pošao na dalje nauke u Rusiju, gdje je najprije svršio prvu klasičnu gimnaziju u Petrogradu, a onda historijsko-filološki fakultet petrogradskoga univerziteta. Ovdje je najviše radio kod profesora Lamanskoga i Vasiljevskoga, pod čijim je nadzorom izradio i svoju prvu raspravu: »Pismata na carigradskija patriarh Nikolaj Mistik do blgarskija car Simeona« (štampana u Zborniku bug. min. prosvj.). Poslije dovršenih nauka u Petrogradu Zlatarski je pošao u Berlin, da se ovdje specijalizira za arheologiju, a onda se vratio u Sofiju, gdje je najprije službovao na srednjoj školi, a od 1. septembra 1897. dalje najprije kao docent na Visokoj školi, a kad je ova 1904. podignuta na univerzitet, kao profesor »bugarske historije i historije balkanskih naroda«. U tom je položaju još i danas.

Zbog svojih naučnih mnogobrojnih radova prof. Zlatarski postao je članom ovih učenih društava: Bugarske akademije nauka (od novembra 1900.), Ruskog arheol. instituta u Carigradu (od januara 1899.), Moskovskoga arheol. društva (od novembra 1899.), Historijskoga društva moskovskoga univerziteta (od marta 1904.), Petrogradske akademije nauka (od decembra 1911.), Češke akademije nauka (od novembra 1911.), Fino-ugorskoga društva u He-

singsforsu (od decembra 1921.) i School of Slavonic Studies londonskoga univerziteta. Osim toga Harkovski univerzitet ga je učinio g. 1907. honoris causa doktorom slavenske filologije.

Prof. Zlatarski najvažniji je predstavnik bugarske historijske nauke. U »Sborniku«, što su mu ga u čast 60-godišnjice života izdali kolege i daci, navodi se od 1894. do 1925. god. 127 naučnih radova, a taj je broj danas daleko veći. Najglavnije je njegovo djelo »Istorija na blgarskata država prêz Srêdnniitê vêkove«, što ga izdaje Bugarska akademija, a od kojega su dosada izišla dva toma, obuhvaćajući historiju prvoga bugarskoga carstva do 1018. (Sofija 1918., 1927.). Kako se prof. Zlatarski u tom djelu mnogo obazire i na historiju Hrvata i Srba, i to s punim naučnim razumijevanjem problema, rad je njegov od značaja i za našu narodnu historiju. Zato predlažem prof. Zlatarskoga za člana dopisnika u historičko-filološkiem razredu.

U Zagrebu, 15. januara 1929.

Dr. Ferdo Šišić

Hugo Werk.

Hugo Werk rodio se g. 1874. u Šibeniku. Svršio je pravni fakultet u Gracu, gdje je i promoviran na doktora prava. Poslije je bio advokatom, ali je služio također kao sudac. Sada je advokat u Zagrebu.

Radio je naučno i literarno u ob'asti prava, sociologije i izvanjske politike. Od njegovih radova navodim: Ovrha na nepokretni imetak (Mjesečnik 1904.); Pljenidba kao prvi stepen ovrhe na pokretne tjelesne stvari (Mjes. 1917); Sistem austrijskog ovršnog reda, dva sveska, 1904. i 1907.; Cenni etnografico-storico-politici sulla Dalmazia, 1919. Razni sastavci pravne i političke prirode po domaćim i stranim časopisima, osobito u »Mjesečniku Pravničkog društva« u Zagrebu, »Arhivu za pravne i društvene nauke« u Beogradu, u tršćanskom »Pravnom vesniku«, »Novoj Evropi« u Zagrebu, u berlinskom »Ostrechtu« i u milanskoj »Rivista Italo Jugoslava«, — Uređivao je u krilu Narodnoga Vijeća u Zagrebu godine 1919.—1920. politički tjednik »L' Adriatico Jugoslavo« za sve vrijeme njegova izlaženja.

Na osnovu svega predlažem, da dr. Hugo Werk bude izabran za člana dopisnika u razredu filozofičko-juridičkom.

U Zagrebu, 2. marta 1929.

Dr. Marko Kostrenčić

Vladimir Becić.

Rodio se u Zagrebu 1. juna 1886. Maturirao u Zagrebu 1904. god. Svršio umjetničku akademiju u Münchenu. Iza toga boravio na studijama u Parizu. Bio je kao dobrovoljac na solunskom frontu

pridijeljen regentu Aleksandru. Tamo je izradio veliki broj slika i portreta, među ostalim i regenta Aleksandra u ratnoj opremi. Prigodom izložbe tih radova u Parizu napisao je Rostand osobito pohvalnu ocjenu Becićevih radova. Becić je profesor umjetničke akademije u Zagrebu od god. 1923. i kustos moderne galerije slika društva umjetnosti »Strossmayer«.

Njegovi su radovi nabavljeni za više galerija; za Strossmayerovu galerija slika, za Narodnu galeriju u Beogradu i modernu galeriju u Zagrebu.

Izlagao je u domovini i u inozemstvu uvijek s uspjehom, a osobito u Parizu, Münchenu, Londonu, Zürichu, Varšavi i u Americi u više gradova.

Njegove slike, koje imaju za temu poljski rad i seljački dom, vrlo su tražene. Naslikao je veliku sliku za parisku izložbu »Jugoslavenski plesovi«, koja je imala osobiti uspjeh. Izradio je dvije velike slike za glavnu dvoranu Hrvatske poljodjelske banke u Zagrebu; zatim više portreta i žaner-slika, koje su stekle vrlo dobre ocjene i priznanje stručnjakâ.

Predlažem Vladimira Becića za člana dopisnika u umjetničkom razredu.

U Zagrebu, 31. januara 1929.

Robert Frangeš

Maksimilijan Vanka.

Rodio se 11. maja 1889. u Zagrebu. Maturirao u Zagrebu na realnoj gimnaziji god. 1906. Svršio umjetničku akademiju u Zagrebu g. 1910. Bio na akademiji u Bruxellesu u specijalnoj školi za komponiranje kod prof. Jean d' Elville. Tu je dobio zlatnu kolajnu. U Bruxellesu je samostalno radio dvije godine. God. 1920. postao je profesor na umjetničkoj akademiji u Zagrebu, gdje i sada djeluje.

Vanka je izlagao u mnogim izložbama u domovini i inozemstvu, tako u Parizu, Münchenu, Bruxellesu, Zürichu, Varšavi. Njegovi su radovi nabavljeni za Strossmayerovu galeriju slika u Zagrebu, za galeriju slika u Beogradu, za modernu galeriju u Zagrebu.

Glavno mu je djelo ciklus slika iz naših narodnih običaja, kojima je i u inozemstvu polučio osobiti uspjeh. To su poimence slike: »Iz našeg hrvatskog Zagorja«, »Lijepa Jela tri vijenca plela«, »Proštenjari«, »Nevjesta«, »Majke« i t. d.

Vanka je osobiti akvarelista, te je u toj umjetnosti stekao vanredne uspjehe, osobito krajobrazima, kakav je veliki akvarel »Prosjaci«. Izradio je mnoge portrete, a osobito se traže njegovi crteži sa sangvinom. Vanka je u umjetničkim krugovima cijenjen kao jedan od najboljih.

Predlažem, da se Maksimilijan Vanka izabere za člana dopisnika u umjetničkom razredu.

U Zagrebu, 31. januara 1929.

Robert Frangeš

Josip Vancaš-Požeški.

Josip pl. Vancaš-Požeški, građevni nadsavjetnik, građ. direktor u m., rođen je 22. ožujka 1859. u Šoprunu od oca Antuna i majke Marije, rod. Griller. Osnovnu školu i realku svršio je u Zagrebu (god. 1876.), visoku tehničku školu (1876—81.) i akademiju umjetnosti u Beču (1882—83.). Jednu godinu građevne prakse proveo je kod arhitekata Heilmmera i Fellnera u Beču. U praznicima prakticirao je kod arh. Janka Grahora u Zagrebu. Državni ispit u tehnici za arhitekturu položio je koncem jula 1881. s odlikom. Po više puta prošao je veći dio Italije i Njemačke, zatim je studirao razne građevine u Dalmaciji, Bosni, Austriji i Ugarskoj.

Bio je ovlaštení civilni arhitekt u Sarajevu (1890.), direktor bos. građ. društva I. B. Schmarda i drug. profesor crtanja, akvareliranja i arhitekture u srednjoj tehničkoj školi i preparandiji u Sarajevu (1898—1908.), direktor bos.-herc. građevnog dion. društva u Sarajevu (1898.—1918.). Umirovljen je 1918. Djelovao je kao juror na milenijskoj izložbi u Budimpešti (1900.), bio je član ocjenjivačkih porota u Osijeku (u natječajima za gradsku vijećnicu, kazalište i filijalu Prve hrv. štedionice), u Zagrebu (za regulaciju Kaptola, palaču zemaljske vlade i hotel Esplanade) i u Sarajevu (za vatrogasnu kasarnu i sabornicu). Vodio je vrhovni nadzor kod gradnje hotela Esplanade u Zagrebu (1923.—25.).

Osnovao je i sagradio stolnu crkvu u Sarajevu (1884—89.), palaču zemaljske vlade (1884—85.), četiri dalje katoličke crkve (Ćirila i Metoda, sv. Trojstva, Marijinu i franjevačku sv. Ante), Gazi Isabegovu banju, Ajaš-pašin dvor, hotel Europu, veliki broj najamnih kuća, dvije škole i t. d., sve u Sarajevu. U Bosni i Hercegovini još mnogo crkve (u Kr. Sutjeskoj, Bosanskom Brodu, Žepču, Konjicu i t. d.), banke i privatne kuće. U Osijeku palaču grofa Normanna, u Zagrebu Prvu hrvatsku štedionicu, u Ljubljani hotel Union i dvije banke, u Šent Vidu velike biskupske zavode sa gimnazijom i još mnoge crkve u Sloveniji (Radeče kod Zidanog Mosta, Prečna, Bled po Schmidtu, Šmarje i t. d.), Hrvatskoj i Slavoniji (župnu crkvu u Krapini, zvonik u Senju, obnovu crkve u Desiniću i t. d.).

Kroz više nego dva decenija Vancaš je svoje projekte iznosio u tada običajnim italijanskim, odnosno njemačkim slogovima, dok nije spoznao, da treba punu pažnju posvetiti domaćem načinu gradnje, kakov je u Bosni prije austrijske okupacije već postojao. Tad je marljivo snimao i crtao bosanske građevine i ornamente, u čemu ga je podupiralo nekoliko kolega. God. 1911. iznio je u bos.-herc.

saboru prijedlog za čuvanje spomenutih bosanskih građevina i umjetno-obrtničkih radnja, te je i napisao više novinskih članaka o bosanskom slogu i o njegovoj upotrebi kod modernih gradnja. I sam je zasnovao i izveo više građevina u tom smjeru (bankovne zgrade u Šamcu, Derventi, Bihaću i Banjoj Luci, više najamnih i privatnih kuća u Sarajevu i Banjoj Luci, bosanski paviljon na mile-nijskoj izložbi u Budimpešti, projekt za gradsku vijećnicu u Tuzli i t. d.).

Od Vancaša je tehnički dio u dje'lu »Stolna crkva u Djakovu«, što ga je izdala Jugoslavenska akademija, tehn. dio u »Spomenici stolne crkve u Sarajevu«, arhitektonski dio u djelu »Zavodi u Šent Vidu«. Publikacije građevina od njega izvedenih izašle su u raznim stručnim časopisima (»Vijesti društva ing. i arhitekta u Zagrebu«, »Zeitschrift des öst. Ing. u. Architektenvereines« i »Bau-techniker« u Beču). Saradnik je listova u Sarajevu (»Hrvatski dnevnik« i »Bosnische Post«) i u Zagrebu (»Novosti«, »Morgen«, »Morgenblatt«, »Hrvatski Zmaj« i t. d.).

Držao je i predavanja u društvu »Braća Hrvatskog Zmaja« o kupeljima u Bosni, o stolnoj crkvi u Sarajevu, o glazbi i pjevanju i o pozorištu u Sarajevu. U »Udruženju jugosl. inž. i arh.« u Zagrebu održao je 12. prosinca 1928. vrlo zanimljivo predavanje o bosanskom narodnom građevnom slogu sa mnogo projiciranih slika.

Vancaš je po svome vrlo opsežnom i uspješnom stručnom djelovanju došao i do utjecaja i uvaženosti u javnom životu Bosne i Hercegovine. Tako je bio narodni poslanik u bos.-herc. saboru (1910—15.), predsjednik stranke »Hrvatska katolička udruga« (1910—13.), pročelnik građevinskog odbora u zem. saboru i u gradskom vijeću, gradski zastupnik, pa podnačelnik, a iza toga savjetnik vladinog povjerenika za Sarajevo (1915—18.).

Vancašev vanredno obilni rad na polju umjetnog graditeljstva u našoj domovini, njegova visoka umjetnička kultura, naročito njegovo živo zauzimanje i rad za domaću tradicionalnu umjetnost u Bosni opravdavaju ovaj prijedlog: da ga Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti primi za dopisnoga člana umjetničkoga razreda.

U Zagrebu, 1. februara 1929.

Arh. Martin Pilar

GOVOR

u proslavu stogodišnjice rođenja

Lava Nikolajeviča Tolstoja.

*Govorio u javnoj sjednici Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti
16. oktobra 1928. pravi član*

dr. T. Maretić.

I.

Naša je akademija pred 18 godina učinila poštu L. N. Tolstoju tim, što se nekoliko dana nakon njegove smrti sastala u javnu sjednicu, na koju je došao priličan broj zagrebačke obrazovane publike, i u njoj sam ja izrekao svečani govor u spomen Tolstoju. Poslije je taj moj govor štampan u 25. knjizi »Ljetopisa« Jugoslavenske akademije. A kako se ove godine pred mjesec dana navršilo 100 godina od rođenja Tolstojeva, nije htjela naša akademija propustiti tu prigodu, a da i opet ne počasti uspomenu slavnoga i svemu prosvijetljenom svijetu poznatoga pisca i moralnog propovjednika. — Zato je prošavšega ljeta, dva mjeseca prije navršene stogodišnjice Tolstojeve, akademija mene pozvala, da i ovom prigodom izrečem besjedu o Tolstoju. Ja kao veliki štovalac Tolstojeva genija i kao mnogogodišnji znalac njegova rada nijesam mogao, da se pozivu akademije ne odazovem, — i tako me evo pred Vama, ugledna gospodo, da se zajedno s Vama poklonim duhu pisca »Rata i Mira«, »Uskrsnuća«, »Carstva Božjega«.

Ja ću se u današnjemu svome govoru, kao i u onome pred 18 godina ograničiti samo na propovjednički ili blagovjesnički rad Tolstojev, i to zato, što držim, da je taj njegov rad i najznatniji i najzanimljiviji i što onaj, koji toga Tolstojeva rada ne poznaje, ne može razumjeti njegovih beletrističkih radova, što su izišli na svijet poslije g. 1880., t. j. poslije krize ili prijeloma u njegovu naziranju na svijet, kad je od otmjenoga svjetovnog čovjeka postao blagovjesnik novoga morala i gotovo asket. Da sam uzeo u pretres i beletristički rad Tolstojev i njegov život, onda ovo ne bi više bila prigodna besjeda ili »essai«, nego rasprava ili čak knjiga, a to napisati nije nikako bila moja namjera.

Sastavljajući ovu besjedu htio sam, da bude sasvim nova, da se ona ne može držati za pogrijevke one prve moje besjede o Tolstoju iz g. 1910.; iz te starije besjede uzeo sam u ovu sadašnju samo ono i samo onoliko, što mi se i koliko mi se činilo prijeko nužno za nutarnju svezu u mojem razlaganju. Ova se današnja moja besjeda razlikuje od one starije tim, što je ona pretežno ocjena ili kritika Tolstojeva propovjedničkog rada, a starija je besjeda bila pretežno reterat o tome radu.

II.

Ne treba da čovjek bude filozof ili duboki kakav mislilac, nije nužno, da bude veliki talent ili genij, pak da uvidi, da na svijetu ima vrlo mnogo zla, od koga stradaju i ginu i pojedinci i narodi, pa i čitavo ljudstvo. Sarao ljudi moralno i umno tupi i lakoumni, kojim i sredstva dopuštaju, te plivaju u lastima i slastima, mogu ne vidjeti te očevidne i preočevidne činjenice i govoriti: »ah, kako je lijep i ugodan ovaj svijet i život! ni raj ne može biti ljepši i ugodniji!«

Tri su izvora zlu i nevoljama: 1. priroda, 2. slučaj, 3. ljudi (jedan drugome). Priroda neumorno vrebna na jadne ljude, kako će im što više napakostiti svojom vodom, vatrom, sušom, zimom, potresima, gromovima, ciklonima, vulkanskim provalama, grabežljivim i otrovnim životinjama, bacilima i stotinama svakojakih bolesti. Često i prečesto donosi ljudma bijedu i nevolju i samu smrt slučaj, t. j. nepredvideni događaj: ko je siguran, da ga ne će pregaziti kola, automobil, da ne će gdje god nesretno pasti i osakaćiti se, da ne će nastradati na željeznici, na ladi, da ne će živ izgorjeti u teatru i t. d.? Iako su zla, što ih donosi priroda i slučaj, veoma mnoga i velika, te od njih svaki dan mnogo hiljada ljudi gube zdravlje, a često i život u najstrašnijim mukama, ali ljudi se s tim zlima nekako mire, jer drže, da su neizbježna, da tako mora biti. Najteže podnose ljudi zla trećega izvora, t. j. ona, što ih ljudi ljudma, što ih narodi narodima nanose, jer drže, da tih zala ne bi moralo biti na svijetu, kad bi ljudi bili drukčiji, t. j. bolji, pošteniji, pravedniji, milostiviji, kad niko nikem ne bi činio ono, što ne bi htio da njemu drugi čini. Ali budući da su ljudi sasvim protivnih svojstva, t. j. pakosni su, nepošteni, nepravedni, nemilostivi i čine drugima ono, što ne bi radi, da njima čine drugi, zato uvelike stradaju ljudi jedni od drugih, i to slabi od jakih, bezazleni od lukavih, poštenu od nepoštenih, savjesni od nesavjesnih i t. d. Ljudi se štite od zala prvih dviju vrsta, kako znadu, a napose od zala treće vrste štite se vjerom (t. j. njezinim prijateljima i obećanjima), javnim mnijenjem i kaznenim zakonikom, ali svagdašnje žalosno iskustvo dokazuje, da ta sredstva slabo zaprečuju zločinstva i pakosti, t. j. pored svega toga vrlo mnogo ih se svaki dan čini. Uzroci su tome, što su mnogi zločinci i drugi rćavi ljudi izgubili vjera ili

ako je nijesu izgubili, a oni znadu vjersku svoju savjest ućutkati kojekakvim petljanijama, a napokon dobro kaže narodna poslovice: ne boji se svaka šušta Boga, nego batine; javno je mnijenje nepostojano i prevrtljivo, te što ono danas kudi, sutra hvali i obrnuto, a nevaljali ljudi štite se od njega bezobrazlukom i cinizmom: kazneni napokon zakon dostiže samo one krivice, koje se mogu dokazati, zato zlikovci nastoje, da tajno čine svoje nevaljalštine i zločinstva ili tako prepredeno, da im se krivica ne može dokazati. Osim toga često za vrlo krupna zločinstva nema ni tužitelja ni sudije. Tako na pr. zna se za mnogoga državnika, ministra ili parlamentarca, za mnogoga vojnoga ili uopće državnog nabavljča da je državu prevario i grdno okrao; pa ipak takvi rđakovići obično mirno uživaju plodove svojih lupeština, a ako katkad i budu povučeni na sud, masno plaćeni advokati znadu ih obraniti i dokazati, da su njihovi štitećenici svoj imutak stekli poštenim načinom. A traljavo i kukavno javno mnijenje iz početka ga'ami, kad čuje za takva nedjela, ali pomało se umiri, sve zaboravi — i nikom ništa.

Kad su ljudi tako zli i opaki, nije čudo, da ih Tolstoj sa stajališta svoga morala vrlo često grdi i psuje, kako su prevarljivi, lažljivi, bludni, licemjerni, pedli, lakoni, krvožedni, bestidni, bezdušni. Čitajući čovjek u Tolstojevim djelima, kako on šiba ljudske poroke i nevaljalštine, sjeća se Šopenhauera, koji je oštro žigosao ljude kao stvorenja kukavna i podla, dostojna preziranja i gnušanja. I ako se Šopenhauer i Tolstoj slažu u negativnoj ocjeni ljudskih sklonosti, strasti i slabosti, ali ima znatne razlike među tom dvojicom velikih pisaca: Šopenhauer je misantrop i pesimist, on žigoše ljude bez namjere, da ih popravlja, pa on ih i ne popravlja, jer drži, da se ne mogu popraviti, t. j. da oni moraju biti onakovi, kakovi su, a to stoji u potpunom skladu s njegovim filozofičkim nazorom, koji glasi: što god se na svijetu događa, sve se s apsolutnom nuždom mora dogoditi, i to upravo onako, kako se događa, a to s drugim riječma znači, da čovjek nema slobodne volje, nego sve, što on čini, on to bezuvjetno mora učiniti. — Tolstoj je u svome prosuđivanju ljudi filantrop i optimist, t. j. on ljude psuje s namjerom, da ih popravlja, jer on drži, da se ljudi mogu popraviti, da mogu promijeniti svoju ćud i svoj karakter. Lav Nikolajević stoga drži, da je to moguće, jer po njegovu filozofičkom nazoru ljudska je volja slobodna. Zato se on protivi onima, koji drže, da ljudska volja nije slobodna, i kaže, da je to mišljenje metafizičko licemjerje (vidi Царство Божіе, 1895, str. 398 i d.). Ja znam vrlo dobro, da je pitanje o slobodi ili neslobodi naše volje vrlo težak i zamršen problem, koji učene ljude i filozofe muči već preko 2.000 godina, i još se nijesu složili, ali se čini, da u naše vrijeme pretežni dio mjerodavnih pisaca prihvaća tezu o neslobodi naše volje. Tu tezu prihvaćam i ja, jer mi ona pomaže razumjeti, zašto je pretežni dio ljudskih čina zao: to je zato, jer je priroda u čovjeku suviše

razvila nagon samoodržanja (otud lakomost, krađa, proždrljivost), isto je tako suviše razvila spolni nagon (otud svi mogući bludni grijesi) i neke antisocijalne nagone, na pr. bezobzirnost, prevarljivost, podmuklost, a premalo je razvila u njemu socijalne i altruističke nagone. Zato eto ponajveći dio ljudi čini više zla nego dobra, jer ih je priroda takove stvorila i nagoni ih, t. j. upravlja njihovom volju na zlo.

Ako dakle ljudska volja nije slabodna, onda je dakako sav trud Tolstojev, pa i trud sviju popravljča svijeta Sisifov posao; niko svijeta — uzevši ga u cjelini — nē popravī, jer ljudi, kako Šopenhauer pravo miš'i, moraju biti onakovi, kakovi su. Ovo se čini vrlo beznadno i bezutješno, ali ne treba očajati, jer što vrijedi za prošlost i za sadašnjost ljudskoga roda, ne mora vrijediti za budućnost; može se dogoditi, da se u razvitku ljudstva stvore pomalo takvi faktori, koji će na čud i na volju i pojedinih ljudi i čitavih naroda tako povoljno djelovati, da će im čini biti bolji i moralniji, nego su danas.

Još treba da istaknem jednu razliku između Šopenhauera i Tolstoja. Prvi od tih pisaca o umnim sposobnostima goleme većine ljudi (možda preko 99%) ima vrlo malo mnijenje; ta je golema većina po Šopenhauerovu mišljenju budalasta, nedotupavna, ograničena, sve same šuplje i plitke glave, koje ne vide dalje od svoga momentanog interesa, ali u tome znadu biti za čudo domišljati i lukavi. Ukratko rekavši: velika i prevelika ta množina ljudi nije ni za što drugo, nego da jede i pije i da se rasplođuje, eda kukavno ljudsko pleme ne bi izumrlo. Zato Šopenhauer ljude iz dna duše prezire. Drukčiji je Tolstoj; on ne nalazi, da su ljudi onako blebati, kako uzima Šopenhauer; on njih ne prezire, nego ih žali i nastoji urazumiti ih, da se dozovu i poprave.

III.

Lav Nikolajević, kako je poznato, potpuno je raskrstio sa svim kršćanskim crkvama i s drugim objavljenim vjerama (t. j. s jevrejskom i s islamom), te je njihove svete knjige proglasio djelima ljudskim bez Božjega nadahnuća; samo je zadržao vjeru u jedinoga Boga (ali sasvim odbacivši dogmat kršćanski o sv. Trojici), za kojega kaže, da je njegova volja, da ljudi žive moralno i među sobom u ljubavi. Ovdje nastaju dva pitanja: 1. zašto je Tolstoj zadržao vjeru u jedinoga Boga, a sve je druge dogmate odbacio (osim dogmata o besmrtnosti duše)? — i 2. otkle on zna, da je volja jedinoga Boga, da ljudi žive moralno i u međusobnoj ljubavi? Kad je i gdje je Bog tu svoju volju objavio ljudma?

Na prvo pitanje lako je odgovoriti: vrhovno i neizmijerno biće, koje zovemo Bogom, Tolstoju je za njegovu moralku isto onako nužno, kako je nužno svima učiteljima morala u objavljenim vjerama, koji drže, da bez Boga nema temelja nikakva moralka. Tol-

stoj u svojim djelima često apelira na r a z u m dovikujući ljudma: držite se razuma, nemojte mu se protiviti, pa ne ćete zalutati; razum je čovjeku ono, što je onome, koji se nalazi u kakvom tamniku, žižak, što ga drži u ruci, on ne može izići na polje bez žiška; kazati čovjeku, da se ne drži razuma, to je isto kao onome, koji je u tamniku, kazati, neka ugasi žižak i bez njega neka nastoji izići iz tmine. (О разумѣ и религији, 1895. str. 4). Razum na pr. čovjeku kaže: ne varaj nikoga, jer je varanje podlost, i ako ti druge ljude varaš, tim daješ njima pravo, da i oni tebe varaju. Ako dakle čovjek sluša glas razuma, ne će nikad nikoga varati.

Ali Tolstoj kao uman čovjek dobro je znao, da je razum u ljudi različan, što jednoga čovjeka razum odobrava, to drugoga razum odbacuje: Petrovič je na pr. poslušan glasu svoga razuma, te je uvjereni i oduševljeni monarhist, a Pavlovič je isto tako poslušan glasu svoga razuma te je vatreni republikanac. Ko može tu odlučiti, koji od njih dvojice ima pravo? Vrlo često u onome, što ljudi kažu da im razum prihvaća ili odbacuje, nije to djelo čistoga razuma, nego odlučuju simpatije ili antipatije više ili manje očevidne ili tajne, sakrite u ispodsviješću (u onome, što njemački filozofi zovu Unterbewusstsein). Vidi se dakle, da razum ne može biti siguran temelj morala, koji bi vrijedio za sve ljude. Tolstoj nije htio to da prizna, nego je mučke uzeo za temelj moralu Boga.

Teži je odgovor na drugo postavljeno pitanje: svete knjige objavljenih vjera (Stari i Novi Zavjet, Koran) kazuju, kako je Bog očitovao ljudma svoju volju, a drugih nikakvih pisanih dokumenata nema, u kojima bi bilo zabilježeno što god o tome, kako je Bog svoju volju svijetu otkrio. Kad Tolstoj sve svete knjige objavljenih vjera proglašuje za ljudska, od Boga nenadahnuta djela, onda s pravom treba njega pitati: o t k l e t i, L a v e N i k o l a j e v i ć u, z n a š, da je Božja volja, da ljudi čine ono, što ti propovijedaš? Reci, gdje je i kada je Bog tu svoju volju očitovao. Na ta pitanja nema odgovora u Tolstojevim djelima, t. j. nema pravoga odgovora, nego samo nešto, što je iz daleka nalik na odgovor i ne može da nas zadovolji. On u svojoj knjižici Мысли о Богѣ 1900. kaže da on Boga i njegovu volju osjeća u sebi i izvan sebe, ali taj odgovor malo vrijedi, jer što ko osjeća, to je suviše subjektivno, jedan osjeća ovo, drugi ono. Da navedem samo jedan primjer: veliki inkvizitor Torkvemada je iamačno bio vrlo religiozan čovjek i on je Boga u sebi osjećao bar onako kao Tolstoj; i volju je Božju Torkvemada u sebi osjećao, ali to je osjećanje bilo sasvim protivno osjećanju Tolstojevu: Torkvemada je osjećao, da mu Bog nalaže, neka žive pali heretike, i što ih više spali, to će bolje biti. Kako je Tolstojevo osjećanje volje Božje dijametralno protivno Torkvemadinu osjećanju!

IV.

Rekao sam naprijed, da je Tolstoj odbacio sve kršćanske dogmate osim vjere u jednoga Boga i u besmrtnost duše. O njegovoj vjeri u Boga rečeno je dosta, a sad nekoliko riječi da kažem o njegovoj vjeri u besmrtnost duše. On u svome odgovoru ruskom sinodu, koji ga je g. 1901. izopćio iz pravoslavne crkve, kaže, da priznaje »zagrobni« život (a to je isto što besmrtnost duše), priznaje, da je tjelesna smrt rođenje na nov život, da svako dobro djelo na ovom svijetu povećava pravo blago vječnoga života, a svaki zao čin da to blago umanjuje. Malo drukčije govori on o tome u knjižici »O razumu, vjeri i molitvi« (1901) na str. 13: »znamo, da ima zagrobni život i da se život na ovome svijetu ne svršuje smrću, ali kakav će biti zagrobni život, to nam nije dato znati, a i ne treba da znamo«. Besmrtnost duše i »zagrobni« život priznaje Tolstoj i na nekoliko mjesta u svome djelu *Кругъ чина*. Sve su te njegove misli maglovite i mistične, a što je glavno, on nigdje ne kaže, otkle on zna, da ima »zagrobni« život i da je duša besmrtna. Valja dodati, da se Tolstoj do ovih misli dokopao tek 20 godina nakon svoje krize. Prvih godina nakon krize on nije držao, da ima »zagrobni« život za svakoga čovjeka i da je duša svakoga čovjeka besmrtna, nego je samo razlikovao prolazni zemaljski život i život vječni; prvi život stoji u tome, kad se čovjek stara samo za se i živi samo za se, i taj se život svršuje tjelesnom smrću; drugi život stoji u služenju čovječanstvu i vječan je. Te misli o dva života Tolstoj opširno razlaže u VIII. i IX. glavi svoje početkom 1884. godine napisane knjige *Въ чемъ моя вѣра?* i dokazuje, da je isto takva dva života razlikovao i Isus Hrist. U glavnome iste misli, ali vrlo razvučeno iznosi Tolstoj i u svojoj 1891. godine štampanoj knjizi *О жизни*. Sve je to dokazivanje i umovanje Tolstojevo vrlo nejasno i mutno i prisiljeno, i ja mislim, da ne može nikoga uvjeriti. Valjda je s vremenom i on sam uvidio, da pišući tako o dva života mlati praznu slamu, te je g. 1901. svoje misli o besmrtnosti duše i o »zagrobnom« životu aforistički stisnuo.

V.

Tolstoj vrlo često u svojim djelima priznaje, da je sav njegov moralni nauk osnovan na gorskoj propovijedi Isusa Hrista, kako je zapisata u Matejevu jevanđelju, gl. 5—7. Najobilnije on je to razložio u pomenutoj knjizi *Въ чемъ моя вѣра?* Za Hrista on često kaže da je čovjek i ništa drugo nego čovjek, ali da je taj čovjek volju Božju najjasnije shvatio i izrekao; vrlo odrešito kaže to Tolstoj u svome odgovoru ruskom sinodu (str. 6) i u pomenutom djelu »O razumu, volji i molitvi« (str. 13). Iz rečene Hristove propovijedi uzeo je Tolstoj i postavio za osnovu svojoj mo-

ralci ovih 6 nauka: ne srdite se jedan na drugoga, ne činite preljuba ni bluda, ne zaklinjite se, ne vraćajte zlo za zlo, ne sudite drugim ljudima i ljubite neprijatelje (ne samo svoje lične, nego i narodne). Kako pojedine ove nauke shvaća Tolstoj, to je ukratko, ali u dovoljnoj mjeri razloženo u pomenutom mojem govoru iz g. 1910.

Lav je Nikolajević dostojan velike hvale i slave, što je pomenutih 6 Hristovih nauka uzeo za temelj svoje moralke te zaključke, što iz njih izlaze, izveo beskompromisno i bez ikakvoga kolebanja, kako to nikad nije učinio nijedan ni crkveni ni neckrveni pisac. To je sasvim iskreno moje priznanje, ali ja se ipak ne ustežem izreći ovdje moju sumnju o pravilnosti Tolstojeva shvaćanja jednoga od Hristovih nauka. Što Hrist kaže: »ljubite neprijatelje svoje« (mat. 5, 44), tu Tolstoj misli i dokazuje, da riječ »neprijatelj« ne znači ličnoga neprijatelja, nego čovjeka tudega, neprijateljskog naroda, i otud izvodi on zamašni zaključak, da ne smijemo mrziti na druge narode ni s njima vojevati, nego da ih imamo ljubiti kao svoj narod. Ja ipak mislim, da se navedene Hristove riječi protežu na naše lične neprijatelje, koji nam o zlu rade; na to me mišljenje navodi ono, što na pomenutom mjestu u gorskoj propovijedi odmah dolazi iza riječi: »ljubite neprijatelje svoje«, a to su ove riječi: »blagosiljajte one, koji vas kunu, činite dobro onima, koji na vas mrze, i molite se Bogu za one, koji vas gone«. Držim, da se tu mogu misliti samo lični neprijatelji, jer vrlo mnogi ljudi nemaju nikakvih neprijatelja među ljudima drugoga naroda, nego ponajviše, i to najljućih neprijatelja ima čovjek među svojim sunarodnicima. Na ovaj moj prigovor mogao bi odgovoriti Tolstoj ili drugi ko: »dobro, imaš pravo, ali da je Hrist zabranio mržnju na druge narode i ratovanje s njima, to se može sigurno izvesti i iz njegova nauka: ne protivite se zlu, — dakle ne branite se od naroda, koji vam pakosti; a ako je tako, onda je još mnogo manje dopušteno napadati na drugi narod. Rat dakle ni ofenzivni ni defenzivni nije dopušten onome, ko hoće da živi po nauku Hristovu«.

Još imam jednu zamjerku da učinim Tolstoju s obzirom na gorsku propovijed Hristovu. Ako je Hrist — po Tolstojevu uvjerenju — volju Božju shvatio bolje i jasnije nego iko drugi na svijetu, onda je iz njegove gorske propovijedi trebalo uzeti još jedan nauk, i to onaj, što ga nalazimo u Mateja 6, 25—34: »Ne brinite se za život svoj, šta ćete jesti ili šta ćete piti, ni za tijelo svoje, u što ćete se obući. . . Pogledajte na ptice nebeske, kako ne siju niti žanju ni sabiraju u žitnice, pa otac vaš nebeski hrani ih. . . I za odijelo što se brinete? Pogledajte na liljane u polju, kako rastu, ne trude se niti predu. Ali ja vam kažem, da ni Solomun u svojoj slavi ne obuče se kao jedan od njih. A kad travu po polju, koja danas jest, a sutra se upeć baca, Bog tako odijeva, a kamoli vas, malovjerni? Ne brinite se dakle govoreći: šta ćemo jesti ili šta ćemo piti ili čim ćemo se obući? Jer sve ovo neznabošci ištu, a zna i otac vaš ne-

beski, da vama treba sve ovo, nego ištite najprije carstva Božjega i pravde njegove, i ovo će vam se sve dodati. Ne brinite se dakle za sutra, jer sutra brinuće se za se.« — Smisao tih riječi Hristovih potpuno je jasan, t. j. ne treba se brinuti za sutrašnji dan, ni šta ćemo jesti ni šta ćemo piti ni čim ćemo se obući; a to s drugim riječma znači: ne treba raditi, ne treba kopati ni orati ni sijati ni kositi ni šiti ni presti ni tkati ni kovati i t. d.; sve, što nam je potrebno, Bog će nam dati. Lav se Nikolajević žacao povući konsekvencije iz toga dije'a gorske propovijedi, pa ga nije uzeo u svoju moralku, ali ja mislim, kad ga nije uzeo, da je treba'o reći, zašto nije to učinio, a to, koliko ja znam, Tolstoj nigdje ne kaže. Osobito bi zanimljivo bilo znati, kako on dovodi u sklad navedeni nauk Hristov o neradu i o nebrizi za sutrašnji dan sa činjenicom, da su Hristovi učenici bili ribari (a ribolov je svakako rad i znači brigu za hranu), a apostol Pavle je i u vrijeme svoga apostolstva bio zanatom ćilimar (vidi djela ap. 18, 3). Tolstoj nikad ne osuđuje rad, kojim ljudi pribavljaju sebi hranu i odjeću, dakle rad ratarski i zanatlijski, pače hvali ga, gdje god mu se daje prilika, a poznato je, da je poslije svoje krize i sam radio ratarske i obučarske poslove. Ali ima jedna druga vrsta ljudskih poslova, koju on sasvim osuđuje, jer je ne samo za život nepotrebna, nego što je još gore, mnogi od tih poslova kvare ljude, a oni, koji ih rade, nijesu drugo nego paraziti, jer se za taj svoj nepotrebn i štetonosni rad daju dobro hraniti od radnoga naroda. Ovamo ide najveći dio učenjaka i uopće književnika i umjetnika. Osobito ima Tolstoj zub na ljude od nauke, jer oni ponajviše pišu o predmetima, koje nije vrijedno ni potrebno znati ili koji se ne mogu znati. A pjesnici, pripovjedači, slikari i drugi umjetnici ponajviše rade samo za rasonodu bogatih i besposlenih ljudi, a vrlo rijetko nastoje da ljude moralno oplemene.

VI.

U svome govoru o Tolstoju iz g. 1910. ja sam ukratko razložio, da je i zašto je Tolstoj veliki protivnik crkve i države, i to bez izuzetka svake crkve i države, a sad ću onome, što sam onda o tim velikim društvima rekao, nešto da dodam, što mi se čini potrebno. — Crkva se u teoriji, istina, može odvajati od vjere, tako na pr. katolička crkva nije isto, što katolička vjera, ali u praksi, t. j. u običnom životu, ne odvajaju ljudi crkvu od vjere jer je crkva čuvarica i nosilica vjere, i jednu bez druge ne mogu skoro ni pomisliti. To lijepo dokazuje činjenica, što gotovo nije moguće ljubiti ili mrziti crkvu, a da se ujedno ne ljubi ili ne mrzi i njezina vjera, — i obratno.

Tolstoju je u svakoj vjeri moral sve, a svi dogmati osim dogmata o Bogu i o besmrtnosti duše njemu su ništa za' o ih odbacuje kao izmišljotine dotičnih crkava. A crkvi su njeni dogmati ne samo vrlo važni, nego su joj po Tolstojevju mišljenju mnogo važniji od

moralna. Tako je eto Lav Nikolajević postao veliki protivnik i crkve i vjere te obara jednu i drugu.

Mislim, da bi dobro bilo, da je on u svojim napadajima na crkvu i na vjeru bio umjereniji. Vara se Tolstoj, ako misli, ča je već došlo vrijeme, kad bi narodi mogli biti bez vjere. Ja sam naprije rekao, da vjera slabo zaprečuje zločinstva, ali nijesam rekao, da ih ne zaprečuje ni malo; kad bi dakle svi ljudi izgubili vjeru, onda bi na svijetu bilo još više zlikovaca, nego ih ima. Tolstojeve knjige ne dolaze u ruke nižih narodnih slojeva, ne mogu ih dakle ni sablazniti, ali one dolaze u ruke poluobrazovanih i poluknjiževnih ljudi i u njihovim umovima mogu one načiniti veliku zbrku, osobito ako su to mladi ljudi, kojih karakter i nazor o svijetu još nije očvrstao. Takovi ljudi načitavši se Tolstojevih knjiga, u kojima on obara crkve, mogu lako izgubiti kompas i posrtati u svojim odnosajima prema drugim ljudma, a bome i padati u svakojake zloće, jer nijesu svi ljudi ni Tolstoji ni Šopenhaueri ni Spenceri, da bi i bez vjere mogli živjeti moralno. Obarači vjere imali bi promisliti, da nije mudro ni probitačno nešto potrebno uništavati, dok se ne zna, što će se na mjesto toga postaviti, a oni doista to ne znaju, i niko drugi ne zna, što bi moglo svim slojevima naroda, dakle i obrazovanim, nadomjestiti vjeru te ih poticati na dobro i odvraćati od zla bar u onolikoj mjeri, u kolikoj to čine vjera i crkva. A da i pode za rukom naći kakav surogat za oduzetu vjeru, nikad ne će nikakav surogat moći biti ono, što je nekim, doduše rijetkim, ljudma vjera, t. j. izvor najveće sreće i blaženstva. To su ljudi, koji iskreno i nepokolebljivo sve vjeruju, što ih njihova vjera uči i prema tome žive kao na pr. Francisko Asiski. Njih ne može ništa pokolebati, makar se šta dogodilo, oni u svakom događaju kažu: »to je Božja volja, Bog zna, što radi, njegovi su putovi slabom umu čovječjem nedokučljivi: nadam se, da će on po svome velikom milosrđu mene nakon ovoga jadnoga zemaljskog života primiti u svoje carstvo nebesko«. Zadovoljan, sretan i blažen, kao što su ti ljudi, ne može biti niko, makar bio najmoćniji vladalac na svijetu, makar bio kako bogat, slavan, kako učen, makar kakav umjetnik i t. d. Ima mnogo ljudi, koji kažu, da je vjera hipnoza, — »pa dobro, neka bude — reći će pravo religiozan čovjek — ali ako hipnoza mene čini sretna i blažena, ja je blagosiljam i blagosiljaću je, dok sam živ: uostalom niko na svijetu ne može meni dokazati, da je ono, što ja vjerujem, hipnoza, — za mene je ono najpotpunija realnost«.

VII.

Kad se uzme na um, da među Hristove nauke ide i nauk o ljubavi bližnjega (t. j. »ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe«, mat. 19, 19 i 22, 39), onda se samo sobom razumiije, da je taj nauk Tolstoj prihvatio i da izvodi iz njega sve konsekvencije kao i iz nauka

sadržanih u gorskoj propovijedi. A kad je tako, onda je sasvim jasno, da Tolstoj mora biti protivnik države, jer država sa svojim sudovima, policijom, žandarmerijom i vojskom neprestano čini svakojaka nasilja i ni malo ne misli držati se Hristova nauka: »ne protivi se zlu«, nego je uvijek spremna iz svih sila odbijati silom sve, što drži da je zlo za nju, pače i sama čini zlo ljudma, kadgod misli, da joj je to korisno. Zato on u svojim djelima, gdje god mu se prilika daje, nagovara ljude, da državu ukinu. Ali i u tom nagovaranju on je konsekventan sam sa sobom, t. j. on kaže ljudma: ukinite državu, ali ne silom, jer se sila ne smije nikome činiti, dakle ni državi, nego je ukinite pasivnim otporom, t. j. ne plaćajte poreza, ne idite u vojsku, ne budite sudije ni drugi činovnici, kojih je rad više ili manje skopčan s nasiljem, pa budite uvjereni, da država mora onaj dan propasti, kad ostane bez novaca, bez vojnika i činovnika; a kad države nestane, onda će ljudi biti slobodni i sretni i sami će se upravljati i među sobom mirnim načinom uređivati svoje poslove i međusobne nesuglasice.

U ovom Tolstojevu pozivanju ljudi, da državu ukinu, ima nekoliko velikih pogrešaka, koje sasvim obaraju i uništavaju njegovo umovanje, a te pogreške izlaze otud, što je on sasvim smetnuo s uma neke važne činjenice.

Smetnuo je s uma najprije, da Hrist nigdje ne nagovara ljude, da državu ukinu, a apostol Pavle u svojoj poslanici Rimljanima upravo nalaže vjernicima, da se pokoravaju vlastima, pišući: »Svaka duša da se pokorava vlastima, koje vladaju, jer nema vlasti da nije od Boga, a što su vlasti, od Boga su postavljene. Koji se suproti vlasti, suproti se naredbi Božjoj« (rimlj. 13. 1—2). Tu apostol govori, istina, o vladi, a ne o državi, ali se njegove riječi protežu i na državu, jer ne može biti vlade bez države. Slično govori i apostol Petar u svojoj prvoj poslanici (2, 13—14).

Drugo zaboravlja Tolstoj, da bez države žive i da su živjeli samo divlji narodi i najniži varvari, a čim kod kojeg naroda sine zora kulture, odmah se počne razvijati i država. Pjesnici mogu govoriti o nekom zlatnom doba, kad su ljudi živjeli bez zakona i bez države, u miru i bratskoj slozi i zadovoljstvu. Tako govori na pr. Ovid u prvoj knjizi svojih »Metamorfoza«, ali to je pjesnička fantazija bez realnog temelja. Nije ni malo vjerojatno, da bi narodi, koji su nekoliko stotina ili hiljada godina živjeli u državi, odbacili državno uredenje i predali se anarhiji, pa ako bi se kojim čudom to u kojem narodu dogodilo, zacijelo bi anarhija bila kratkog vijeka, jer bi sami oni, koji su državu oborili (t. j. anarhisti), ugrabili vlast nad drugim ljudima, ako ni za što drugo, a ono zato, da štite anarhiju od njezinih protivnika, a tih bi jamačno bilo vrlo mnogo. U tom, što bi sami anarhisti ugrabili vlast, ležao bi zametak nove države. Pravo Tolstoj veli u svome odgovoru ruskom sinodu (str. 11): »pošto sam ja nakon velike duševne borbe izišao iz crkve,

ja se ne mogu više u nju vratiti, kao što se ne može ptica, koja već leti, vratiti u ljusku onoga jajeta, iz kojega je izišla«. Tako ja kažem, da se ni narodi iz mnogovjekovnoga državnog stanja ne mogu više vratiti u stanje bezdržavno.

Ja sebi mogu predstaviti samo jedan uvjet, pod kojim bi se država mogla oboriti, a to je: kad bi svi ljudi i kad bi golemu većina ljudi u kojoj državi bili onako moralni, kako hoće Tolstoj, onda bi država sama od sebe pala i ljudi bi sami među sobom svoje odnošaje uredili, da bi svi bili zadovoljni i osjećali, da žive u zlatno doba. Ali kad je takovih ljudi na svijetu tako malo, da se gotovo može reći, da ih uopće nema, nego su u pretežnoj većini zli i budalasti, zato se ne može ni misliti, da bi se ljudi, dok su takovi, mogli sami upravljati. Tolstojev dakle optimizam, koji sam spomenuo naprijed u II. glavi, kud i kamo je pretjeran, kad drži, da bi sadašnji ljudi mogli biti bez države, a uza to sretni i zadovoljni.

Što on kaže, da državu treba rušiti pasivnim otporom, na to ja primjećujem, da dok ljudi, koji to pokušavaju, ima onako malo kao bijelih vrana, da država ima uvijek izobila snage, da takav otpor skrši; ko ne će da ide u vojsku, kad je pozvan, državna će ga vlast zatvoriti u tamnicu, a u vrijeme rata ubiće ga; ko ne će da plati poreze, državna će je vlast sama uzeti, a on ako je čovjek konsekventan, ne će se služiti državnim ustanovama, koje se osnivaju i uzdržavaju iz državnog budžeta, a budžet je sastavljen iz poreza, što ih državljani plaćaju; takove su ustanove: pošta, škola, ceste, mostovi, brzojavi, željeznice, sudovi. A ima li koga, ko će se iz načela i iz prkosa moći ustegnuti od porabe tih predmeta i ustanova? Država, istina, ne može nikoga siliti, da bude činovnik, ali vrlo mnoge ljude sili na to glad i nužda. Da je sve to tako, to priznaje sam Tolstoj u svojoj knjizi *Работство нашего времени* (str. 72—76), ali dodaje, da je dužnost svakoga poštenog i iskrenog čovjeka po mogućnosti ustezati se od svakoga podupiranja države i sudjelovanja u njezinim nasiljima; takav čovjek, veli Tolstoj treba da kaže: »što će otud izići, ne znam, ali mislim, da ništa zla ne može izići iz toga, ako se budem držao onoga, što mi kaže moja savjest«. Ja i opet kažem, da pasivni otpor pojedinaca ne može protiv države ništa opraviti: ona može mirno spavati, dok takovih pojedinaca dolazi možda 1 na 100.0000 ili na milion.

Država je, istina, uredenje skopčano s velikim mnoštvom muka i nevolja ljudstva, ali treba uzeti na um, da je to uredenje zato zlo, što su zli ljudi, koji državu sačinjavaju, t. j. država ne može biti bolja, negoli su ljudi, od kojih je ona sastavljena, kao što ne može dobra hljeba biti od loša i pokvarena brašna. Kad bi svi državljani u velikoj većini, i još bolje, kad bi svi oni bili pametni, poštenu, pravedni, istiniti, stidljivi, onda bi država bez sumnje bila društvo, u kojem bi bilo milina živjeti. Ali dok državu sačinjavaju u go-

lepoj većini ljudi protivnih svojstava, t. j. buda'osti, nepošteni, nepravedni, lažljivi, bestidni, ne može država biti bolja.

Državu ne treba rušiti ni aktivnim nasiljem ni pasivnim otporom, jer joj, dok su ljudi ovakovi, kakovi su, nije moguće glave doći, nego državu treba popravljati. A ko državu hoće da popravi, treba najprije da popravi državljane. Zato bi državnici i politici u prvom redu imali nastojati, da ljude poprave u moralnom i umnom pogledu, ali oni na to i ne misle, jer su to ponajviše ljudi, koje bi same trebalo i još kako popravljati: njima je na umu samo interes države ili što je gore, interes stranke, kojoj pripadaju, ili što je najgore, njihov lični interes. Jedni su i drugi, s vrlo rijetkim izuzecima, ljudi ili nikakva morala ili sasna labava i bez savjesti. Pokojni talijanski državnik Giolitti sam je bio takav čovjek, te je jednoč bez ikakvog žapanja javno rekao: »u državnim poslovima savjest ne igra nikakve uloge«. Mnogo drastičnije izriče to Tolstoj u knjižici **Единое на потребу**, gdje kaže (na str. 19), da među državniciima i upravljačima države ne samo nema moralnih ljudi, nego ni ljudi, koji nijesu posve nemoralni: »moralan, krepostan državnik isto je tako nutarnje protivurjeđe kao moralna prostitutka ili uzdržljiv pijanac ili krotki razbojnik«.

Recimo, da je vrlo pretjerano, što tu Tolstoj kaže, ali činjenica ostaje, da su državljani zli, dakle moraju biti zli i državnici i politici, jer oni svi izlaze iz naroda, a onda dakako ne može ni država biti dobra; neka se najprije moralno poprave državljani, onda će bolji biti i državnici i politici, a i sama država. Svako nastojanje oko popravka države nije drugo nego *circulus vitiosus*, dok se prije ne poprave državljani; ovamo idu na pr. promjene forme vladavine, reforme ustava, izbornog prava, načina glasovanja (tajno ili javno) i t. d.

VIII.

Ako čovjek hoće makar sasna ukratko da govori o Tolstojevu propovjedničkom radu, nikako ne može da se ne osvrne na njegovu borbu protiv rata. I prije Tolstoja i u njegovo vrijeme bilo je dosta pisaca u Evropi i u Americi, koji su pisali protiv rata dokazujući sve njegovo varvarstvo i ludost, ali niko nije o tom predmetu pisao vatrenije i umnije i opširnije od Tolstoja; on u svojim djelima ustaje protiv rata, gdje god uhvati priliku, a najviše govori o tom predmetu u pomenutoj knjizi **Царство Божје**, koja pripada među najslavnija njegova djela. Ja ne mogu i ne ću da ovdje iznosim njegove argumente protiv rata, jer bih tim daleko premašio opseg, koji sam namijenio ovoj svojoj besjedi; zato ću se stegnuti na najnužnije.

Kad čovjek stane razmatrati suštinu rata, otkriva u njemu toliko varvarstva i divljaštva, toliko ludosti i laži, toliko bruke

sramote nedostojne ljudstva, koje hoće da se zove prosvijećeno, da ne može, da ga iz dna duše ne osuđuje i ne proklinje. Sasvim drukčije misle o ratu mnogi državnici i politici, osobito visoki oficiri, a i gdje koji vladari, među koje osobito ide bivši car Vilhelm II. Ti ljudi drže i dokazuju, da je rat ne samo potreban, nego da pored svih svojih strahota, kojih ni oni ne poriču (jer ih poricati ne mogu), ima blagotvorne posljedice za napredak čovječanstva, za kulturu, za trgovinu i t. d. Svi su ti dokazi sofizmi, koje čovjeku zdrava razuma i znalcu historije različitih naroda i njihovih ratova nije teško pobiti, kako je to u svojoj knjizi *La federazione Europea* (1895, u njemačkom prijevodu: *Die Föderation Europas* 1901) opširno i vrlo lijepo dokazao ruski sociolog I. Novikov. Taj je pisac neprijatelj rata isto onako kao i Tolstoj, samo što ga on motri i pobija sa stajališta sociološkog i nacionalnoekonomskog, a ne sa stajališta moralnoga i humanog kao Lav Nikolajević.

Novikov dokazuje, da je jedini put i način, kako se evropsko čovječanstvo može za sva vremena izbaviti ratne aveti, ako se sve sadašnje evropske države sjedine u *federativni državni savez*, dakle u »Sjedinjene evropske države« poput »Sjedinjenih država« u sjevernoj Americi. Pisac dokazuje, da je to ne samo poželjno, nego i moguće. I Tolstoju je pala na um ta ideja (to svoj prilici mimo Novikova), ali on je odbacuje, jer misli, da se ne može oživotvoriti kao ni ideja o mirovnom sudu i o razoružavanju. Evo njegovih riječi o tome u knjižici: »Dozovite se« (*Одумайтесь!* 1904, str. 23): »Osnovati svjetsku monarhiju ili republiku evropskih država nije moguće, jer različni narodi nikad ne će htjeti sjediniti se u jednu državu. Možda da se osnuju međunarodna sudilišta za rješavanje međunarodnih razmirica? Ali ko će prisiliti, da se pokori odluci sudilišta onaj parac, koji ima milione oružanih vojnika? Ta niko ne će i ne može da počne razoružavati se.«

Je li federacija evropskih država moguća ili nije i hoće li kada biti moguća, to ja ne znam, ali mislim, ako se ikad i osnuju »Sjedinjene evropske države«, da to ne će biti sasvim siguran prestanak rata, jer znam, da je u »Sjedinjenim državama« sjeverne Amerike na početku 60-ih godina prošloga vijeka bjesnio ljuti građanski rat, u kojem su mnoge i mnoge hiljade ljudi isto onako stradale i ginule kao u ratu između dvije neprijateljske države.

Najsigurnije sredstvo, koje bi odmah rat ukinulo, bilo bi ono, što sam ga u gl. VII. naveo, gdje sam govorio o ukinuću države, t. j. kao što bi država postala nepotrebna, kad bi se svi državljani moralno popravili, tako bi u istom slučaju nestalo i rata. Ali kad se tome ne možemo nadati, treba da se upitamo, ima li kakve vjerojatnosti, da će ratovi prestati i prije moralnog popravka ljudi?

Ja mislim, da te vjerojatnosti ima. Zna se, kako rat nastaje: nekoliko ljudi, koji stoje na čelu države, imaju potpunu vlast u ru-

kama, da u danome momentu prisile sve za to sposobne ljude, da se oružaju i izidu na bojno polje i tamo kolju isto tako od svoje vlade prisiljene ljude druge države i da se dadu od njih klati. Vlade svih država sile svoje državljane na međusobno klanje ni malo ih ne pitajući, je li to njima od volje ili nije, pristaju li na to ili ne pristaju, jer je državno uređenje takovo, da je to pitanje sasvim zališno. Meni je u vrijeme svjetskoga rata srce pucalo od žalosti, kad sam gledao naše regemente, kako zagrebačkim ulicama uz pratnju muzike maširaju na kolodvor, otkle će ih željeznica odvesti na bojište; maširaju tobože junački, a niko ne vidi, kako je tim mladim ljudma oko srca misleći na svoje mile i drage, koje su ostavili, da ih možda nikad više ne vide. Nehotice je i meni i drugima pri tom prizoru dolazila na pamet poredba sa stokom, koju mesari gone na klaonicu; kako mesari ne pitaju stoke, je li joj ili nije od volje dati se klati, tako ni car Franc Jozef ni njegovi doglavnici nijesu pitali one momke, pristaju li oni ili ne pristaju na to, da kolju i da budu klani, a jao i pomagaj onome, koji bi se usudio pisnuti, da mu to nije od volje! Ima li koga, ko ne vidi, da je to najveći zulum, kad državne siledžije ne dadu čovjeku, da odluči u najvažnijem za svakoga pitanju, t. j. o svome životu i smrti? Gdje je tu naša slavna sloboda? Ali i tom će zulumu prije ili poslije kucnuti posljednji čas, a to će biti onda, kad borba za slobodu, koja u evropskim državama otima već nekoliko decenija sve više mah, tako osili, da će državljani jednoglasno zagrmjeti na svoje vlade: »mi zahtijevamo, da o ratu ne odučujete vi, nego sa v narod, i to tajnim glasovanjem, sav narod, muško i žensko počevši od 20. godine, dakle ne samo ljudi sposobni za rat, nego i njihovi oci i matere, žene, braća i sestre, sinovi i kćeri; pa ako rezultat glasovanja bude za rat, neka se ratuje, a ako glasovači za rat ostanu u manjini, rata ne može i ne smije biti.« Kad narodi tu slobodu postignu, rat će biti za sva vremena pokopan, jer nema sumnje, da bi golema većina glasovača odbacila rat. Nijesam prorok te ne mogu reći, kad će narodi tu samoodluku izvojštiti, ali da će to vrijeme prije ili poslije doći, to mislim da je sigurno.

Mogao bi ko prigovoriti Tolstoju, da nema pravo, što osuđuje rat, jer rata ne osuđuje nigdje ni Isus Hrist ni apostoli. Na to Tolstoj vrlo dobro odgovara u knjizi *Въ чемъ моя вѣра* (str. 91): Hrist, koji je učio ljude, da ljube jedan drugoga i da opraštaju onima, koji im kakvo zlo učine, nije držao za potrebno, da ih odvraća od ratovanja, kao što otac, koji navraća sina, da bude pošten, da niko ga ne vrijeđa i da sve svoje s drugima dijeli, ne će misliti, da je nužno zabraniti mu, da ne ubija ljude na cesti.

IX.

Ponajg'avniji izvor ratovanja među narodima je po Tolstojevu mišljenju, koje on u svojim djelima često izriče, patriotizam, t. j. želja sreće i veličine svome narodu na uštrb drugih naroda; vidi o tome malo više u mojoj besjedi iz g. 1910, str. 87—90. Sasvim je dakle razumljivo, da Tolstoj osuđujući rat mora osuđivati i patriotizam; zato on nagovara ljude, da se ostanu patriotizma, jer je on ostatak varvarskih vremena.

Ako se čovjek malo dublje zamisli u suštinu patriotizma, mora doći do zaključka, da je patriotizam — kolektivni egoizam, pa ako je lični egoizam svojstvo, koje treba kuditi, onda ni kolektivni egoizam ne može biti hvale vrijedno svojstvo. Ali kako su ljudi i narodi zli i pokvareni, patriotizam je nužno zlo, jer kad bi u kojem narodu patriotizma sasvim nestalo, onda bi ga drugi narod dotle tlačio i gnjavio, dok ga ne bi istrijebio i tako bi zulumčarski narod postao jači i silovitiji na štetu drugih naroda. Patriotizam će onda postati nepotreban i moći će se odbaciti, kad se ljudi u moralu tako visoko dignu, da će moći biti bez države te se sami vladati i upravljati (vidi u gl. VII), a kad ne bude država, ne će biti ni razmirica među narodima, pa će i patriotizam postati zališan. Ali do toga će vremena mnogo vode Savom i Dunavom proteći, i narodi se ne će moći odreći patriotizma; samo bi bilo željeti, da im patriotizam bude umjeren, da se ne izrodi u šovinizam, koji se prema umjerenom patriotizmu odnosi onako, kako se odnosi pijanstvo prema umjerenom piću. U šovinizam između drugoga ide iskrivljivanje, idealiziranje i obožavanje historije svoga naroda, kako čine pretjerano rodoljubni i nesavjesni historici, osobite oni, koji pišu za široku publiku i za škole. Tim se uzgaja u narodu lažni patriotski ponos, jer u istinitoj historiji, bilo makar kojega naroda, slabo ima što za pohvalu, za idealiziranje i obožavanje, nego je ona ponajviše popis zločinstvâ, bezumlja i nesreće ljudstva, kako pravo kaže Gibbon u svojoj historiji propasti rimskoga carstva. Ali šoviniistički historici dobro znadu, da mundus vult decipi, pa prema tome pišu i zato bivaju hvaljeni i slavljani.

X.

Dobro je poznato, da je Tolstoj bio veliki posjednik i bogataš, kojemu su bila pristupna sva dobra ovoga svijeta, da on nije nikad iskusio nužde i oskudice, bijede i nevolje. Do konca svoga života on je ostao na svome imanju, nije ga prodao i novce razdijelio među sirotinju, kako je ono Isus Hrist svjetovao bogatoga mladića (u Mateja 19, 21): »Ako hoćeš savršen da budeš, idi, prodaj sve, što imaš, i podaj siromasima, i imaćeš blago na nebu, pa hajde za mnom.« Tolstoj je, istina, poslije svoje vjerske i moralne krize živio vrlo jednostavno i umiერeno, bio je blag i milostiv prema seljacima svoje

okoline i gotovo se poseljačio, ali svojih dobara nije dao iz ruku. Već za života njegova to su ljudi njemu zamjerali nalazeći u tom protivurječje između njegova moralnog propovijedanja i njegova života. Dobro je Lav Nikolajević znao, da mu se to predbacuje, pa u jednome svome članku odgovara onima, koji ga poradi toga prekoravaju, veleći, da sam uviđa, kako mu je život rdav, kako je on čovjek nevaljao, kako uvijek o tome misli i hoće da se izvuče iz svih sablazni života, ali ne zna, kako bi to učinio; koji ga kore poradi njegove nedosljednosti, neka ga pouče, kako valja to da učini; neka ga psuju, što je nevaljalac, ali neka ne govore, da je njegov nauk nevaljao; nauk je njegov dobar, ali život je njegov zao (vidi u knjizi M. Bogdanovičke Лав Толстой, Загреб 1928, str. 265—267 i 649). Nije li to vrlo nalik na ono, što kršćanski sveštenici rdava života govore ljudma: »ne gledajte, što mi činimo, nego slušajte i držite ono, što vam govorimo«. Da je Tolstoj poslije svoje krize postupio po savjetu Isusa Hrista bogatome mladiću, bio bi on čovjek idealan, kojemu bi se svijet morao diviti, a ovako teško je i njegovim štovateljima braniti ga od njegovih napadača, koji ga kore poradi protivurječja između teorije i prakse. U svojoj knjizi *Неужели это такъ надо?* str. 15, kaže Tolstoj, da je veliki zemljišni posjed plod grabeža i otimačine i nasilja jakih i oružanih nad slabima i neoružanima. On je dakle morao sebi reći: tvoji praoci, Lave Nikolajeviću, isto takvim načinima stekli su svoja velika dobra i tebi ih ostavili. — Tvoja je dakle dužnost vratiti ih seljačkome narodu, od koga su oteta. Ali toga glasa svoje savjesti nije Tolstoj poslušao, kako bogati mladić nije poslušao Hrista. — Svojim protivurječjem između teorije i prakse Tolstoj je donekle nalik na rimskoga filozofa Seneku, koji je živio i umr-o u golemom bogatstvu, a znao je druge ljude mudro i lijepo svjetovati, kako treba da budu uzdržljivi, malim zadovoljni, da ustrpljivo podnose oskudicu i da sve zemaljsko preziru.

Protivurječje u Tolstoja je i to, što je on jamačno plaćao državi poreze od svoga imanja i jamačno se vozio u državnim željeznicama i služio se državnim poštom i brzopjavom, a on kao propovjednik pasivnog otpora protiv države (vidi u gl. VII) ne bi imao to da čini.

XI.

Sudbina je Lavu Nikolajeviću bila vrlo milostiva, što mu nije dala doživjeti užasni svjetski rat, a osobito boljševičku vladu. Da mu je to bilo sudeno doživjeti, on bi očajao gledajući, šta radi poživinčeno čovječanstvo i po svoj prilici bi od tuge umr-o stideći se, što je čovjek i žaleći, što se na svijet rodio.

Veliku nepravdu čine Tolstoju oni, koji njega čine bar od česti odgovorna za rusku boljševičku revoluciju, koja je svojim grozo-

čama bacila Rusiju u bezdanu, kojoj u svjetskoj historiji nema pametara. Neprijatelji Tolstojevi govore, da je on tu katastrofu Rusije bar donekle skrivio svojim propovijedanjem, da državu treba uništiti. Kad bi ti ljudi bili pravedni, morali bi uzeti na um, da Tolstoj svuda, gdje govori o rušenju države, najodlučnije pobija revolucionarce, koji silom obaraju državu ili bolje govoreći vladu, koja stoji na čelu države; on dopušta i želi samo pasivni otpor u borbi s državom, a nipošto aktivni, koji ne može biti bez nasilja i krvi (vidi u gl. VII). Boljševici dakle, koji su počinili nebrojena krvološtva i zvjerstva, ne mogu biti učnici Tolstojevi.

Ja sam u II. gl. rekao, da je i zašto je Tolstojev trud oko pravka ljudi Sisifov posao. On se latio preteškoga posla, kojemu bi jedva moglo odoljeti nekoliko hiljada onakovih propovjednika, kakav je on bio, pa da stotinu godina razasuti po svemu kulturnom svijetu propovijedaju i **knjige pišu**. Sasvim je dakle prirodno, da je sav Tolstojev trud ostao »glas onoga, koji viče u pustinji«.

Rekoh, da se on latio preteškoga posla, jer držim, da nije u naše vrijeme moguće napisati takvu moralku, koja se u više ili u manje točaka ne bi kosila sa zahtjevima našega kulturnog života, t. j. u svakoj moralki, makar kako bila plemenita i uzvišena, mora biti koncesijâ tim zahtjevima, dakle protivurječja, ako ne će da bude sasvim nepledna.

Tolstoj je ipak pored sviju pogrešaka u svojem dokazivanju i pored protivurječja između teorije i prakse dokazao, da je čovjek neobična maš i neobične volje i energije i da pripada među najveće učitelje i najbolje prijatelje čovječanstva. On doduše nije imao uspjeha, već mu je sav trud ostao pokušaj, ali treba da se sjetimo riječi rimskog pjesnika: in magnis et voluisse sat est. Za to valja, da mu ovaj skup zagrebačkih intelektualaca iz srca klikne: Slava ti, Lave Nikolajeviču, slava!

KNJIŽEVNA OBZNANA.

Речник српскохрватског и немачког језика. Други део: српскохрватско-немачки. Израдили Dr. phil. Светомир Ристић и Јован Кангрга. Београд. Издавачка књижевница Рајковића и Ђуковића. 1928. (*Wörterbuch der serbokroatischen und deutschen Sprache von Dr. phil. Swetomir Ristitsch* und Jowan Kangrga. Belgrad. Verlagsbuchhandlung Rajković und Ćuković. 1928). Str. X i 1260.*

Napisao pravi član

Dr. T. Maretić.

Primljeno u sjednici historičko-filološkoga razreda Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 16. maja 1929.

Vrlo sam se obradovao, kad sam prošle godine doznao, da se u Beogradu štampa novi veliki rječnik današnjega našeg jezika. Mislio sam: napokon ćemo dobiti vrlo potrebnu knjigu, jer svi dojakošnji rječnici našega jezika veoma su nepotpuni. Rječnik živoga makar kojeg jezika ne može nikad biti sasvim potpun, ali dobar veliki rječnik može se potpunosti prilično približiti. Zato sam jedva čekao, da što prije izide na svijet novi rječnik, da bismo se mogli pred drugom narodima podičiti: evo vam rječnika, u kojemu ćete moći vidjeti sve bogatstvo današnjega hrvatskog ili srpskog jezika.

Dugo željkovana knjiga dode napokon u Zagreb, i ja je ončas kupih, premda je vrlo skupa (ukoričena stoji 330 D), i stadoh je odmah ovdje ondje prebirati; ali jedva probavih dvije ure u tome poslu, a moja radost i moje nade okrenuše se u ogorčenje, jer se uvjerih, da je ovo tako loša knjiga, da ne bi nikakve štete bilo, kad ne bi nikad svijeta ugledala. Ovo su djelo gg. pisci namijenili za praktičnu porabu širokih narodnih slojeva, da bude, štono Rusi kažu, »nastolna« (настољная) knjiga učeniku i učitelju, piscu i trgovcu i činovniku i umjetniku i liječniku; zato ne bi smjelo biti, da u njoj sve vrve pogreške i nedostaci, jer onda ona čini više zla nego dobra, t. j. krivo i naopako poučava one, koji u njoj traže pouke misleći, da je u tako debeloj knjižurini sve suho zlato. Malo je ljudi,

* Zašto »Ristitsch«, a ne »Ristić«, kako je malo dalje Raiković, Ćuković?

koji tako poznaju svoj jezik, da mogu svuda razabrati, što je u takvom rječniku dobro, što li zlo.

Rječnik gg. Ristića i Kangrge zato je djelo rdavo, jer su se oni bez temeljne spremne dali na vrlo teški posao, t. j. nijesu svestrano i temeljito izučili oba jezika, kojima su htjeli napisati rječnik; zato su na svijet pustili djelo, koje ne može nijedan valjan znalac našega jezika pohvaliti. Ako se kome čini, da su ove moje riječi suviše oštre, ja mu odgovaram: *facta loquuntur*.

Pisci su se u vrlo obilnoj mjeri služili Vukovim rječnikom: isto su se tako obilno služili i Popovićevim srpskonjemačkim rječnikom, ali iz ovoga drugog uzimali su riječi i dobre i loše bez razbora i opreznosti: samo one, koje su im se činile sasna nepouzdana, izostavljali su. Mnogo su se pomagali Ivekovićevim rječnikom, iz kojega su uzimali ne samo pojedine riječi, nego su iz njega u svoj rječnik prenijeli mnoštvo citata iz prijevoda sv. pisma Daničićeva, pomanje iz Vukova, a iz drugih dobrim jezikom pisanih djela naše književnosti nijesu uzeli nikakvog citata. Teško se domisliti, zašto su pisci tako radili: u praktičnom rječniku, kao što je njihov, nije trebalo nikakvih citata, dakle ni iz Daničićeva ni iz Vukova sv. pisma, a kad su našli za dobro otud donositi citate, nije trebalo ograničiti se na te dvije knjige. Po svoj prilici tako su mislili i gg. Ristić i Kangrga, ali su se bojali, da bi se obujam njihove knjige suviše raširio, a i onako je vrlo velika, možda prevelika. — Osim iz navedena tri rječnika još su pisci uzimali riječi i iz velikoga rječnika naše akademije, ali ogodno, t. j. mnogo riječi iz toga djela, koje bi za njihov rječnik zgodne bile, nijesu uzeli, a zašto nijesu, to samo oni znadu. Napokon su se pisci pomalo služili i malim džepnim hrvatskonjemačkim rječnicima, iz kojih su uzeli podosta riječi, koje su načinili zagrebački književnici (osobito Šulek), a Srbi ih nijesu ili nikako upotrebljavali ili sasna slabo. Evo nekoliko takovih zagrebačkih kovanica, što su ušle i u rječnik Ristića i Kangrge: *berivo*, *bitisati* (dasein, existieren) pored *bitisanje*, *proračun*, *samostan*, *tvar*, *zlorabiti*, *znanost*, *znanstven*; ušla je i zagrebačka riječ *značaj*, ali joj nije dato značenje, u kojem je upotrebljavaju Hrvati (t. j. Charakter), nego značenje, u kojem je upotrebljavaju Srbi (t. j. Bedeutung).

Nekoliko riječi najnovijeg jezika ušlo je iz književnosti i iz svakidašnjega govora neposredno u ovaj rječnik, t. j. nijesu uzete i nijesu mogle biti uzete iz drugih rječnika (jer ih u njima nema); takove su: *boljševik* (*boljševički*, *boljševizam*), *čajanka*, *podmornica*, *uspinjača*, *železničar*.

Nijesu dobro učinili pisci rječnika, što se ni malo nijesu obazreli na neke radnje, u kojima se nalazi popis dobrih narodnih riječi iz

različnih krajeva; mnoge od tih riječi dobro bi došle njihov rječniku. Takove su radnje: M. Rešetar, *Der štokavische Dialekt*. 1907. — D. Preradović, riječi iz Srijema (u »Letopisu matice srpske«, knj. 184). — I. Kasumović, riječi iz Like (u »Nastavnom Vjesniku«, knj. XII). A mogli su s velikom koristi upotrebiti i *Etnografski Zbornik* kr. srpske akademije.*

Mislim, da mi se ne će zamjeriti, ako spomenem, da pisci nijesu upotrebili ni moje knjige »Jezični savjetnik« (1924), a ne bi im na odmet bilo, da su se i njom ovdje ondje poslužili.

*

Pisci su s rječnikom živoga našega današnjeg jezika združili rječnik tuđih, međunarodnih riječi, i to u tako obilnoj mjeri, da onome, koji ima njihov rječnik, nije potreban osobiti kakav »Fremdwörterbuch«. U principa ne može se tome drugo prigovoriti, nego da je to rječnik Ristića i Kangrge učinilo mnogo većim, negoli bi inače bio. Kad su već pisci odlučili umijeti u svoje djelo i tuđe, međunarodne riječi, onda je taj posao trebalo izvršiti tako, da svi upotrebljavači njihova djela imaju od toga što veću korist. Mora se uzeti na um, da ima veliko mnoštvo obrazovanih ljudi u našem narodu, koji za mnoge i mnoge međunarodne riječi ne znaju, iz kojega su upravo jezika, dali iz grčkoga, iz latinskoga, iz francuskoga ili engleskoga ili talijanskoga; zato bi vrlo dobro bilo, da je to kod svake međunarodne riječi naznačeno kraticom, na pr. *grč.*, *lat.*, *franc.* Isto bi tako dobro bilo, da su kod svake od takovih riječi metnuli u zagrade ukratko našim jezikom, šta ona upravo znači, jer što koristi mnogim ljudma, ako znadu na pr. da se *epigram* kaže njemački *Epigramm*, — *legija* da se kaže *Legion* i t. d.? Zato je trebalo reći, da *epigram* upravo znači: natpis, a *legija*: regimenta ili batalijon u staroj rimskoj vojsci i t. d. To su pisci kod mnogih međunarodnih riječi učinili, na pr. kod *argumenat*, *bestijalnost*, *bigamija*, *blokada*, *budoar*, *gobelin*, *gotika*, *drakonski*, *eklektičar*, *ekskomunikacija*, *epilog*, *identičan*, *kleptoman*, *kleptomanija* i t. d. Ali mnoge međunarodne riječi nijesu protumačene, nego se samo veli, kako se koja kaže njemački: takove su na pr. *antipod*, *bakterija*, *blamirati*, *brn-hije*, *buđzet*, *vulkan*, *legalan*, *legenda*, *litografija*, *mobilizacija*, *monrhija*, *mumija*, *nostalgija*, *oaza* i t. d.

Praktički rječnici živih današnjih jezika obično u dodatku na kraju donose lična i geografska imena. Rječnik Ristića i Kangrge naša lična imena izostavlja sasvim (na pr. *Miloje*, *Radovan*, *Stojan*, *Milica* i t. d.), a imena drugih naroda ponajviše (na pr. *Vilhelm*, *Karlo*, *Ferdinand*, *Katarina* i t. d.), rijetko ih donosi (na pr. *Ale-*

* U tom se zborniku nalazi na pr. *slatka pečenica* (iz Hercegovine) za njem. *Lungenbraten* (knj. 10, str. 74).

ksandar, Maksim). Geografska su imena pomiješali pisci među druge riječi, ali u tom su poslu nejednako postupali. Imena tuđih zemalja navode se neka (na pr. *Brazilija, Carigrad, Epir*), a nekih nema (na pr. *Volga, Napulj, Sicilija*). Isto je tako i s našim geogr. imenima: njih najviše nema (na pr. *Drava, Zadar, Zemun, Mostar, Senj, Fruška gora* i t. d.), ali gdje koja su uzeta (na pr. *Dubrovnik, Zagreb, Morava, Prizren, Toplica, Trebinje, Cetinje*). Čemu ta nedosljednost? Najpametnije bi bilo i konsekvantno bi se dalo provesti, da su uzeta samo ona geogr. imena (i strana i naša), koja drukčije zovu Hrvati i Srbi, a drukčije Nijemci i drugi narodi, na pr. *Beč* (Wien), *Dunav* (Donau), *Dubrovnik* (Ragusa), *Zagreb* (Agram), *Zemun* (Semlin), *Laba* (Elbe), *Misir* (Ägypten), *Napulj* (Neapel), *Nizozemska* (Niederlande), *Rim* (Rom) i t. d. A gdje nema nikakve razlike, ona bi geogr. imena trebalo sasvim izostaviti, na pr. *Alpe* (ne znam, zašto naš rječnik piše »Alpi« kao imenicu muškoga roda), *Berlin, Lena, Palestina, Ural* i t. d.

Kad sam spomenuo geogr. imena, treba još da navedem ovaj »curiosum«: Nekih imena nema u rječniku nikako, t. j. nema ih u obliku nominativa sing., ali se od tih imena navode izvedene riječi (imenice i pridjevi). Tako na pr. nema imena *Varadin*, ali ima pridjev *varadinski*, nema *Nil*, ali ima *nilski*, — nema *Niš*, ali ima *niški, Nišlija*, — nema *Novi Sad*, ali ima *novosadski, Novosadanin*, — nema *Požarevac*, ali ima *požarevački*, — nema *Smederevo*, ali ima *smederevski, Smederevac*, — nema *Šabac*, ali ima *šabački, Šapčanin* i t. d. Na te je primjere nalik: pridjev *Celziosov* ima, a imenice *Celzios* nema! Čovjek se uzalud pita, kako je to, da piscima nije palo na um: ako je potrebno, da u rječniku bude pridjev *nilski*, da onda treba da bude u njemu i *Nil*; a ako ne treba da bude *Nil*, onda neka se i *nilski* odbaci. Njihov postupak nije mnogo pametniji, negoli bi bio, da su na pr. uzeli izvedene riječi *voden, gradski, dobrota*, a osnovne riječi *voda, grad, dobar* da su izostavili.

Ne mogu se načuditi našim leksikografima, što ih je navelo, te su uz naše riječi punim šakama natrpali golemo mnoštvo dijaletičkih njemačkih riječi, koje se u običnom književnom njemačkom jeziku ne nalaze nikad ili se nalaze vrlo rijetko, te su sasvim neobične i nepoznate ne samo onim Hrvatima i Srbima, koji dobro znadu njemački i mnogo čitaju njemačke knjige i novine, nego su zacijelo neobične i svakome Nijemcu, ako slučajno nije iz onoga kraja, u kojemu se ova ili ona dijalektička riječ govori. Za takav postupak mislim da se ne može navesti nikakav opravdan razlog. Zar ne bi bilo mnogo i mnogo bolje, da su za tumačenje srpskohrvatskih riječi pisci upotrebili samo obične književne njemačke riječi, a dijalektizme da su ostavili za one vrlo rijetke slučajeve, gdje nema ili nikakve ili nema zgodne riječi u književnom njemačkom jeziku? Ovim svojim

postupkom vrlo će zlo gg. Ristić i Kangrga poslužiti onim Hrvatima i Srbima, koji nijesu, koliko treba, vješti njemačkom jeziku, pa će s pomoću njihova rječnika htjeti da štogod njemački napišu. Takvi će ljudi na pr. mjesto *Bettler* upotrebiti *Geiler* ili *Pracher*, jer tako nalaze (pored *Bettler*) zabilježeno u našem najnovijem velikom rječniku (uz našu riječ *bogoradnik*), — mjesto *Bergbewohner* upotrijebiće *Berger* ili *Bergler* ili *Gebirger* ili *Gebirgler*, što sve ima naš rječnik uz riječ *brdanin*, — mjesto *plappern* ili *schwätzen* napisaće *schwafeln*, *dämeln*, *quackeln*, jer te njem. glagole ima naš rječnik uz *benetati* i t. d. Ne će li takvi jadnici biti smiješni pred onima, koji dobro umiju njemački pisati i govoriti? A ko će biti tome kriv nego gg. Ristić i Kangrga? Ja bih mogao napuniti nekoliko strana ove književne obznave, kad bih iz njihova rječnika htio navesti dobru trećinu ili možda četvrtinu njihovih njemačkih dijalektizama, ali ja ću se stegnuti, pa ću navesti samo još nekoliko primjera.

Kod riječi *beknuti* prevodi se rečenica *nije znao da bekne*: er wusste weder *gicks* noch *gacks*, — kod *bitanga* ima *Schlankef*, *Schliffel* (pored *Hudler*, *Taugenichts*, *Vagabund*), — kod *bančiti* (t. j. pijančiti) ima: *schwuddern*, *schwiemeln* (pored *zehen*), — kod *zuckati* (t. j. šaputati) ima *düderlen* (pored *munkeln*), — kod *naljati se* (t. j. napiti se): *knüllen*, *sich dudeldick*, *knüppeldick* (betrinken), — kod *udžera* (t. j. rdava koliba): *Kabuse*, *Kabache*, *Koben*, *Gelerch*, *Gelarr* (pored *bauälliges Haus*), — kod *ušljiskati* (t. j. uprljati): *beklunkern*, *ušljiskati se*, *sich beklunkern*, *sich einen Hammel holen* i t. d., i t. d.

Vrlo je neobično kod riječi *gosa*: ona je *gosa* u kući, sie ist die *Menschin* im Hause, — a zlo je provedeno *cvrca* (t. j. prostak): *drei Käse hoher Mensch* (t. j. čovječuljak).

Ne može se odobriti, što se vrlo često bez ikakve potrebe uz koju našu riječ navodi po šest ili više njemačkih riječi, a dosta bi bilo uzeti dvije ili tri ili najviše četiri, sve je drugo balast. Tako na pr. kod *bednik* nalazimo deset sinonima: *Elender*, *Armer*, *elender Kerl*, *armer Schlucker*, *Jämmerling*, *Ärmling*, *Armseliger*, *Dürftiger*, *Hascher*, *armer Tropf*; — isto je toliko sinonima kod *buda-laština*: *Narrheit*, *Torheit*, *Albernheit*, *ein dummer Streich*, *Narretei*, *Narrensposse*, *Narrenteiding*, *Fratze*, *Faxe*, *dummes Zeug*; — kod *brbljanje* ima ih jedanaest: *Schwätzen*, *Schwätzerei*, *Geschwätz*, *Plauderei*, *Geplauder*, *Schmackerei*, *Geschmack*, *Klatscherei*, *Geklatsch*, *Gewäsch*, *Getratsch*; kod *mrzovoljan* ih je također suviše: *misslaunig*, *misslaunisch*, *übellaunisch*, *übellaunig*, *missmutig*, *grimmig-verdrossen*, *unwirsch*, *verdriesslich*, *mürrisch*, *flämisch*. Istini za volju moram dodati, da ovakih primjera nema mnogo, ali ih ima dosta sa pet šest sinonima, i to više u prvoj polovini rječnika nego u drugoj. Samo jedan primjer: kod *prgav* nalazimo: *brau-*

sicht, brauseköpfig, aufbrausend, hitzköpfig, hitzig, jährzornig. Uzalud se čovjek domišlja, da odgovori na pitanje: čemu to?

★

Kako ne razumijem, zašto je u rječnik unesena velika množina neobičnih i nerazumljivih njemačkih dijalektizama, isto tako ne razumijem, zašto su vrlo mnoge naše uzrečice i poslovice neobično prevedene, pa im je tim smisao u prijevodu iskrivljen i potamnjen. Kakav je taj njihov posao, neka pokažu ovi primjeri (a moglo bi ih se navesti još mnogo više):

kod *blago*: tu ti deda blago zakopao: da liegt ein Musikant begraben.

kod *Bog*: lako mu je, kad mu je Bog njak: wer den Papst zum Vetter hat, kann leicht Kardinal werden.

kod *bula*: biti u buli (ne razumije se, šta to upravo znači, a njemački prijevod ne pomaže razumjeti): weniger haben, ein Defizit haben.

kod *dostižan*: Bog je spor, ali dostižan: Gottes Mühlen mahlen langsam, aber sicher.

kod *zub*: to nije ni na jedan zub: das tut keiner Laus im Auge weh; das trägt die Mücke auf dem Schwanz.

kod *japundže*: posle kiše japundže: nach den Tode eine Weinsuppe; den Brunnen zudecken, wenn das Kind hineingefallen ist.

kod *klin*: novo sito o klinu visi: neue Besen kehren gut. Naša je poslovice sasvim krivo prevedena; ona — po Vukovu tumačenju — upravo znači: »kad je ko u kući nov, na pr. mlada ili sluga, pa ga štede«, a njemački prijevod naših leksikografa sasvim odgovara drugoj našoj poslovice, t. j. *nova metla dobro mete*. Ne treba mnogo mudrosti, da čovjek uvidi, da ta poslovice sasvim drugo znači nego poslovice: *novo sito o klinu visi*.

kod *kola*: slomila se kola na njemu: er musste die Suppe auslöffeln, er hat für alle gebüßt; — sasvim drukčije kod *skrhati*: na njemu su se skrhalo kola: er musste die Zeche bezahlen.

kod *Maksim*: Maksim u Zagreb, Maksim iz Zagreba: fliegt eine Gans auch über den Rhein, sie kommt als Gigack wieder heim. Dali navedenu našu poslovice Srbi gdje govore, nije mi poznato, ali je među Hrvatima posve obična, samo što Hrvati mjesto *Maksim* govore *Martin*: Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba; ako dakle navedene poslovice nema među Srbima, nije trebalo *Martin* promijeniti u *Maksim*.

kod *mrtav*: pre će mrtav ustati: eher soll der Rhein zurückfließen.

kod *muva*: ići kao muva bez glave: mit dem Kopf gegen die Wand rennen.

kod *niti*: on je ideo u tanke niti (t. j. prepao je, u velikoj je nevolji): mit dem steht es Mathäi am letzten.

kod *noga*: noga mu nozi dobra ne misli (t. j. lukav je, zao je): ein boshafter, tückischer Kerl (a gdje je predikat?).

kod *nož*: tup nož kao babini zubi: auf dem Messer kann man bis Bautzen reiten.

kod *nos*: ne zna dalje od nosa: er kann nicht einmal bis drei zählen.

kod *ostati* pod II, 7: ne ostati dužan: für jedes Loch einen Nagel wissen.

kod *podići*: podigla se kuka i motika: Das Volk erhob die Fahne der Empörung; malo je bolje kod riječi *kuka*: podigla se kuka i motika (t. j. ceo narod): Aufstand der Volksmassen (bez predikata).

kod *rumen*: izgledati kao rumena ruža: aussehen wie Milch und Butter.

kod *svetac*: tući nekoga, da sve svece vidi na nebu: einen prügeln, dass er glaubt Ostern und Pfingsten fallen auf einen Tag.

kod *testo*: magla gusta kao testo: ein Nebel so dick, dass man nicht mit dem Säbel durchhauen kann.

kod *ćorav*: to i ćorav vidi: das kann ein Blinder mit dem Stocke fühlen.

kod *uzdati se*: uzdaj se samo u se i u svoje kljuse: wer sich auf andere verlässt, der ist verlassen; isto je tako na njemački prevedena poslovice (kod *češati*): tuda ruka svrab ne češe.

kod *hraniti*: hrani pseto, da te uiede: eine Schlange an seinem Busen nähren.

Sami su sebe pisci natkrilili prijevodima kod riječi *bor* i *muka*: kod prve riječi nalazimo: da se jedna za zelen bor hvatim, i on bi se zelen osušio: regnet's Brei, dann fehlt mir sicher der Löffel, — a kod druge: na muci se poznaju junaci (iz »Gorskoga Vijenca«): in der Not muss sich der Freund bewähren.

Pravde radi valja dodati, da se katkad (ali samo katkad) nalazi i po koji dobar prijevod ove ili one naše uzrečice ili poslovice: na pr. kod *kovač* nalazimo: svaki je svoje sreće kovač: jeder ist seines Glückes Schmied; — kod *sreća*: on ima više sreće nego pameti: er hat mehr Glück als Verstand; — kod *ćorav*: i ćorava koka nade po koje zrno: eine blinde Henne findet wohl auch ein Korn.

Zašto nijesu pisci sve uzrečice i poslovice preveli tako razumno i prirodno? Zašto su se mučili domišljajući se i tražeći po njemačkim knjigama, kako će im prijevod biti što neobičniji i što dalje od smisla onoga, što prevode? Tim dvjema pitanjima može se dodati i treće: je li uopće bilo potrebno uzrečice i poslovice prevoditi? Kad Nijemac, koji uči naš jezik, znade značenje svim riječima u rečenicama, na pr. *to mi nije ni na jedan zub, svaki je svoje sreće kovač*, on će bez osobitoga prijevoda tih rečenica vrlo dobro shvatiti njihov smisao. Najbolje bi dakle bilo uzrečice i poslovice ostaviti onakove, kakove su, t. j. bez prijevoda. A ni čovjeku našincu nijesu ti prijevodi potrebni, jer ako on zna na pr. da se *jedan* kaže niem. *ein*, a

zub da se kaže *Zahn*, on će uzrečicu: *to mi nije ni na jedan zub* vrlo lako znati i sam prevesti na njemački. Kad pomenutih prijevoda ne bi u rječniku bilo, to bi bilo njemu na korist, jer bi se u njemu uštedjelo dosta prostora, pa bi bio manji i — jeftiniji.

*

Priznanje zaslužuju gg. Ristić i Kangrga, što su a k c e n t i m a obilježili sve riječi. Tim se oni razlikuju od svih dojakošnjih praktičkih rječnika, kojih pisci nijesu za akcente ništa inarili (ili su inarili vrlo slabo, kao na pr. D. Popović, koji katkad akcentuje gdjekoju riječ, a golemu množinu riječi ostavlja bez akcenta, kao da su akcenti u našem jeziku stvar, koja ne zaslužuje nikakove pažnje; a znati akcente riječima isto je tako važno i potrebno, kao što je znati rod i deklinaciju imenica, konjugaciju glagola). Ali moje priznanje, što ga ovdje izričem piscima našega rječnika, samo je djelomično; potpuno bi bilo onda, kad bi njihovo akcentovanje bilo bez pogrešaka. Valja mi na žalost izjaviti, da u njihovu akcentovanju ima veliko mnoštvo pogrešaka, ali moram dodati, da je većina riječi dobro akcentovana. Ja ću sada iz svojih bilježaka navesti jedan dio pogrešno akcentovanih riječi; mislim, da nije potrebno uza svaku pogrešnu akcentaciju dodati, kako bi moralo biti, jer čitatelji ove moje obznane, koji mare za akcente našega jezika, dobro znadu, gdje mogu naći, kakav je pravi akcent kojč našoj riječi. Evo ove su riječi (osim mnogih drugih) krivo akcentovane u rječniku Ristića i Kangrge.

bášta (ali bášča je pravo), blágo (adv.), bogobojážljív, bórac, br̄vāl̄j (da je tako, ne bi u gen. moglo biti *br̄vl̄ja*), brigēš, gen. brigēša, búdalast, búkvān, gen. bukvāna, vřstan, vřt, gōra, gospojína, gostionica, gostioničar, gostioničkī, grādskī, dōsuda, dōčetak, drāgović, drenōvača, dižak, željān, žřtva, žřtvenik, žřtovati, zččjī (pored pravilnoga zččjā trava, zččjč žito, zččjī mak), zimōvnik, zlōba, izbēzūmljen, izbēzūmljenōst, izvādēn (od *zvaditi*), jābūčnī, jedīnstven, ključānica, kozālac, lāgodan, lāgodno, lāgodnōst, leksikōn (gen. leksikōna), lēpak, móžar (t. j. *mužar*), mōnāh (gen. monāha), nākresan (berauscht), nestāšica, nōvōst (pored nōvōst), nōgu (gen. du. od *noga*), nōčca, ōrtāk (gen. ortāka), pobōznōst, pōja (gen. sing. od *pōj*), prozbōriti, slūžbovānje (pored slūžbōvati), snāha, tōpljēn (od *topiti*), učtvōst (ali učtiv).

*

Pisci kod svijju gotovo prijedloga razlažu, koje im je značenje u glagolskim složenicama, kao što su na pr. *doznati*, *zapisati* i t. d. To za ovakav rječnik nije potrebno, pa toga nema ni u Ivekovićevu ni u Popovićevu rječniku. Rječnik naše akademije ima to, ali u njemu je potrebno. Pisci su našeg rječnika s te strane prikazali i

prijedloge, koji se u samostalnoj porabi ne nalaze: *pre, pro, raz*. O glagolskim složenicama s prijedlozima *nad* i *pod* ne govore ništa, a *do* je razloženo vrlo kratko. Za prijedlog *po* kažu da se s njim mogu služiti svi glagoli našega jezika, ali to nije istina, jer ima podosta glagola, koji ne mogu biti složeni s prijedlogom *po*, na pr. *vidjeti, grliti, kraljevati, ljutiti, motriti, putovati, čeznuti, čitati* i drugi.

Nedostatak je ovoga rječnika, što uz glagole ne označuje, koji je trenutan, koji li je trajan. To bi bilo bar tako potrebno, kako je naznaka, dali je koji glagol prelazan ili neprelazan, koju naznaku često (ne uvijek) nalazimo. Poznato je, kako Nijemcima veliku muku zadaje učenje slavenskih jezika poradi razlike između trenutnih i trajnih glagola. Dobro bi dakle bilo, kad bi ovaj rječnik, koji je pisan ne samo za Hrvate i Srbe, nego i za Nijemce, uza sve glagole tu razliku naznačivao.

★

Gg. Ristić i Kangrga u predgovoru s ponosom ističu, da je njihov rječnik »do sada najveća riznica reči i značenja našega jezika«; žale, što su morali štedjeti prostor te nijesu mogli biti obilniji u navođenju primjera. Mislim, da nije trebalo ništa žaliti, jer primjera ima i ovako suviše. Oni su vidjeli, da u rječniku jugoslavenske akademije ima veliko mnoštvo primjera, mnogo manje, ali ipak obilno u rječniku Ivekovićevu, ali nijesu dokučili, zašto se u ta dva rječnika navode toliki primjeri. Nijesu opazili, da je u prvom od ta dva rječnika zato onoliko primjera, jer se hoće da se svaka riječ prikaže u svim svojim osobinama s obzirom na glasove, na oblike i na sintaksu, na frazeologiju, na sve nijanse svojih značenja, s obzirom na sve vijekove i na sve krajeve, u kojima koja riječ dolazi. Sve to treba potvrditi primjerima, jer samo primjeri su potpun i siguran dokaz svemu, što se o kojoj riječi kaže. Ivekovićev rječnik nije mogao ni približno biti primjerima tako obilan, jer on nije historički rječnik, da bi u njemu morali biti zastupani svi vijekovi, a nije mu ni svrha bila, da u njemu bude potvrda, t. j. primjera, iz svih krajeva štokavskoga govora. To je u glavnome ortoepeški rječnik novijega književnog jezika, on hoće da prikaže, što je u tom jeziku pravilno i obično; a da bi se njime čitatelji mogli služiti sa što više koristi, sve se potvrđuje primjerima, kojima je svrha da čitatelja upute, kako će koju riječ dobro upotrebiti, ako što uspiše.

Rječnik gg. Ristića i Kangrga nije ni historički ni ortoepeški; njegova je svrha bila, da pribere što veći broj riječi iz današnjega jezika, i to ne samo dobrih, nego i rdavih, samo ako su u običaju. Njemu je sasvim dosta, da onome, koji ga upotrebljava, kaže: to se i to kaže njemački tako i tako, a u njemačkom dijelu, koji još nije izišao na svijet, dosta će biti reći: to se i to kaže srpskohrvatski tako i tako. Primjera u takvom rječniku ne treba drugih nego samo gdje treba istaknuti kakvu osobinu u frazeologiji ili u sintaksi.

Rekao sam, da gg. Ristić i Kangrga nijesu dokučili, zašto se u rječniku naše akademije i u Ivekovićevu navodi tolika množina primjera, pak su mislili, da su primjeri u njima sami sebi svrha, neka ili se uzima, koliko se god hoće, bez obzira, jesu ili nijesu potrebni; a ako se za koju riječ misli, da joj ne treba nikakvog primjera, neka ostane sama »kao suho drvo u planini«.

Da bi se ovo, što sam rekao, razjasnilo, navešću samo nešto malo. Kod riječi *Bog* ima znatan broj sasvim nepotrebnih primjera. Nijemcu, koji dobro zna, da se njemačko *Gott, Mensch, sagen* i t. d. kaže srpskohrvatski *Bog, čovjek, kazati* i t. d., njemu su posve jasni bez ikakvoga tumačenja i prevodenja ovi primjeri, što se u našem rječniku navode uz riječ *Bog*: čovjek kaže, a Bog raspoložbe, — Bog je spor, ali dostižan, — kad Bog da jaganjaca, da i trave, — kako Bog hoće, — budi Bog s nama, — ako Bog da, — ne daj, Bože, — to Bog zna, — u ime Boga, — neka ga Bog dugo poživi i t. d. Ti su primjeri tako nepotrebnii kao svijeća u po podne, ako sunce sja. Zadržati bi se imali samo ovi primjeri poradi frazeologije: do zla Boga rdav (žalostan, len), — to je Bogu plakati, — Bog i šeširdžija. Riječ *Bog* ima 53 retka, a kad bi se svi nepotrebnii primjeri izostavili, bilo bi 7—8 redaka. Isto su tako uz riječ *vreme* uzeti bez ikakve potrebe primjeri: vreme i prostor, — vreme teče, — zub vremena, — vreme je novac, — zima je vreme zabava, koncerata, — vreme pre i posle događaja, — vreme od kosovske bitke, — sad je vreme, da se radi, — vreme, koje sam tamo proveo, — vreme je da počnemo i t. d. Sve bi se to ne samo bez ikakve štete, nego s velikim dobitkom za rječnik moglo izostaviti i tako uštedjeti oko 60 redaka. Zadržati bi se imalo ono, što je pod I, 16. 17. 19. i pod II (t. j. *vreme* u značenju: rok, menstruacija, vrijeme u sprezanju glagola i u značenju njem. *Wetter, Witterung*).

Takvoga balasta ima u našem rječniku kod veoma mnogo riječi, i ja mislim zacijelo, kad bi se sav taj balast odbacio, da bi rječnik obuhvatao bar 20—25 tabaka manje.

Ako bi ko rekao, da ja nemam pravo, što se protivim gomilanju primjera u ovom rječniku, ja bih odgovorio s pitanjem: ako su svi primjeri kod *Bog* i kod *vrijeme* potrebni, zašto nema ni cigloga primjera kod vrlo mnogo drugih riječi, na pr. kod *breme, vir, dvorište, ratobran, skupocen, tvrdovati* i t. d.? Čemu ta nejednakost? Sličnu smo nejednakost već vidjeli naprijed, gdje je bio govor o geografskim imenima.

U rječniku, o kojem govorimo, ima dosta i drugoga balasta. Tako na pr. gdje su pisci mislili, da se svaki Nijemac ne će lako domisliti, kako prema kojemu obliku deklinacije ili konjugacije glasi nominativ sing. ili muški rod ili pozitiv ili infinitiv, tamo oni taj oblik meću u rječnik kao osobitu riječ i upućuju na dotični nom. sing. ili muški rod ili pozitiv ili inf. Primjeri: *vošca* (gen. sing. od *vozac*), *drozgovi* (nom. plur. od *drozak*), *gola* (fem. od *go*), *broj* (imper. od

brojiti), *voščah* (impfkt od *voštiti*), *vrū* (3. lice plur. od *vreti*), *zovem* (prez. od *zvati*), *jedem* (prez. od *jesti*), *kunem* (prez. od *kleti*), *ludi* (kompar. od *lud*), *mrtva*, *mrtvo* (fem. i neutr. od *mrtav*) i t. d. Ja mislim, da to nije potrebno, jer nijedan Nijemac ne će iz ovoga rječnika početi da uči naš jezik; prije nego stane ovaj ili drugi slični rječnik upotrebljavati, svaki će Nijemac proučiti koju gramatiku našega jezika, iz koje će doznati, da je od *vozac* gen. sing. *vosca*, da je od *jesti*, *kleti* prez. *jedem*, *kunem*, t. j. dosta je da u rječniku na svome mjestu stoje oni glavni oblici, jer i onako uz njih se moraju navesti i drugi, dakle uz *vozac* gen. *vosca*, uz *kleti* prez. *kunem* i t. d. Ali ako ko u ovoj točki drukčije misli od mene, prosto mu bilo; ne ću se poradi toga ni s kim prepirati.

Balast je i to, što su naši leksikografi u svoj rječnik unijeli kojekakve riječi, kojih niko u običnom životu ne govori i ne piše; to su riječi, koje se nalaze samo u zagonetkama, u pripjevima narodnih pjesama, u igrama i kojekakvi kalamburi. Takve su riječi na pr. *lekurda*, *halan*, *ciciban*, *šajko*, *šeremet*, — *kojadiko*, *ododoljeno*, *sarum*, — *maglac*, *rogļac*, *štaglac*, — *jeguba*, *motikva*, *porebarac*, *porebruša* i t. d. Vuk je mogao takve riječi unijeti u svoj rječnik, jer on je mislio, da sve, što narod govori, ide u njegov rječnik, — ali šta će takve riječi u rječniku gg. Ristića i Kangrge? Nijemac ih u živom govoru nikad ne će čuti ni naći u knjigama i novinama. Isto je tako sasvim nepotrebna riječ *ušato*, koju u jednoj narodnoj pjesmi upotrebljava Turčin mjesto *uho*, upotrebljava je poradi stihla i slika. U istoj pjesmi Turčin upotrebljava i riječi *čelato*, *glavato*, *grlato* mjesto *čelo*, *glava*, *grlo*, dakle kad je uzeta riječ *ušato*, trebalo je uzeti i te tri riječi, kao što ih je (zajedno s *ušato*) uzeo u svoj rječnik Iveković, ali to nije učinjeno. Naši leksikografi one pjesme (koju Iveković citira) nijesu jamačno ni vidjeli, nego su riječ *ušato* uzeli iz Ivekovićeva rječnika, a riječi *čelato*, *glavato*, *grlato* nijesu htjeli uzeti, jer su im se činile sasvim nepotrebne, ali onda nijesu imali da uzmu ni riječ *ušato*, koja je isto tako sasvim zališna.

Ne znam, a i teško se domisliti, zašto su iz našega akademickog rječnika uzete čakavske riječi *jazik* (t. j. jezik) i *jaruh* (poznajanje). Isto je tako nejasno, zašto se uz neke njemačke riječi bilježi njihov izgovor, na pr. kod *mray* kaže se, da se Ameise izgovara »amajze«, — kod *vosak* i kod *rasti* da se riječi *Wachs*, *wachsen* izgovaraju »vaks«, »vaks(e)«; kod *ostati* kaže se, da se *unter uns* izgovara »unterüns«. To ni malo nije potrebno, jer oni Hrvati i Srbi, koji se budu služili ovim rječnikom, znadu dobro, kako se one i druge njemačke riječi izgovaraju. A ako su pisci rječnika mislili, da neki Hrvati i Srbi to ne znaju, onda je u predgovoru ili u pristupu knjige trebalo navesti izgovor njemačkih slova.

Mnogo ima u ovom rječniku riječi, koje nikako ne idu u nj, nego im je mjesto u kakvom enciklopedičkom rječniku. Evo nekoliko primjera takvoga balasta: *Abderiti*, *Arhimed*, *arhont*, *Bajron* (t. j.

Byron), Brama (t. j. Brahma), bramanac, budizam, budistički, Gordijev čvor, Gregorijanski kalendar, edil, Zevs, zendavesta, Zulukafri, jarac (lat. aries, njem. Mauerbrecher, Sturmbock), kvestor, pretor, Tantal, tetanus i t. d. Vrlo bi lako bilo navesti veliko mnoštvo drugih riječi i imena, koja bi s i s t i m p r a v o m mogla biti u ovom rječniku, a nema ih. Tako na pr. može se pitati: kad su u rječniku *Arhimed*, *Bajron*, *Zevs*, *Tantal*, *zendavesta*, — zašto nema u njemu: *Demosten*, *Šekspir*, *Posidon*, *Sisif*, *pentateuh* i t. d.? Želio bih znati, kako bi na to pitanje odgovorili gg. Ristić i Kangrga, kako bi opravdali novi taj dokaz njihove nedosljednosti.

*

Prekoriti treba pisce ovoga djela, što ima znatan broj riječi u našem jeziku, koje nijesu imale časti, da uđu u njihov rječnik, t. j. da budu zabilježene u njemu na svome mjestu po azbučnom redu. Tri su kategorije takovih riječi.

U prvu kategoriju idu neke sasvim obične riječi, koje su slučajno ili bolje reći nepažnjom izostale. Takove su: *apateka*, *apatekar*, *bācati* (t. j. bockati, — ali nom. verb. *bācānje* ima), *bena* (t. j. budala, — ali *benav*, *benast* ima), *božičovati* ili *božičevati*, *voljanj* (Bog — *voljani* Bože), *mūka* (t. j. brašno). Ovamo idu i onake riječi, koje se doduše nalaze na svome mjestu, ali im nije navedeno koje posve obično značenje; tako na pr. kod *bečar* nema značenja njem. *Landstreicher*, — kod *bojati se* nema značenja njem. *vermuten*, na pr. bojim se, doći će, — kod *britva* nema značenja *Rasiermesser*, — kod *govor* nema značenja *Mundart*, — kod *izvornost* nema značenja *Originalität*. Izostala je i riječ *veža* (t. j. *Hausilar*), koju Hrvati u pismu i u govoru mnogo upotrebljavaju (uzeli su je iz slovenskog jezika, ali to ne može biti razlog, da ne uđu u ovaki rječnik).

U drugu kategoriju idu riječi, za koje se kod drugih riječi kaže: *vidi*, a kad tamo, dotične riječi nema na svome mjestu! Tako na pr. kod šaljive riječi *bokalistika* stoji: v. (t. j. *vidi*) *čuturologija* (također šaljiva riječ), — kod *dikan* kaže se: v. *špiritulja*, — kod *klato*: v. *roga*, — kod *kresavica* i kod *palidrvce*: v. *žičica*, — kod *prošuvati*: v. *projemčiti*, — kod *rumenča*: v. *rumendža*, — kod *ham*: v. *halam*, a riječi *čuturologija*, *špiritulja*, *roga*, *žičica*, *rumendža*, *halam* uzalud ćemo tražiti na svome mjestu, nema ih! Za neke od takovih riječi uopće se iz ovoga rječnika ne može doznati, šta znače, takove su: *prošuvati* i *projemčiti*, *ham* i *halam* (drugo je *hām*, t. j. *Pferdegesschirr*). Za *rumenča* i *rumendža* zna se, šta znači, jer u rječniku ima *romenča* (t. j. *kupfernes Wassergefäss*), ali je kod *rumenča* trebalo reći: »v. *romenča*«, a to nije rečeno. Sasvim je tamna riječ *bukuriku*, za koju se kaže da se ne sklanja i dodaje se: »v. *čivutin*«, ali kod *čivutin* nema ništa, što bi nam pomoglo doznati značenje riječi *bukuriku*.

U treću kategoriju stavljam riječi, kojih nema na svome mjestu, a pisci ih upotrebljavaju u svojim tumačenjima drugih riječi. Takove su riječi: *izboj* (kod *rad*), *klišče* (kod *sapun*), *našljeskati se* (kod *dornuti se*, — ali *našljiškati se* ima), *okagača* (kod *tetiva* pod 4), *prozreti* (prozre mu se uši, *durchscheinend sein*, kod *prozirati*), *ćatom* (kod *prolaziti* pod I, 5), *čenak* (kod *jedinjak*). Kod riječi *muva* (t. j. muha) navode se imena triju osobitih muha: *dubrara*, *peckara*, *sirara*, a nijednoga od tih imena nema na svome mjestu.

Ja znam dobro, da se ovakovih primjera navedenih na svome mjestu riječi nalazi podosta i u Vukovu rječniku (u izdanju g. 1852), ali Vuku se to dogodilo po slabosti ljudskoj, — a u ovom rječniku ti su primjeri znak i dokaz velike nepažnje.

★

Sada ću da navedem popis pojedinih riječi, kojima se makar s koje strane može što prigovoriti, t. j. može im se naći pogreška okrupna ili vrlo krupna. Sasvim sitnih pogrešaka nijesam htio navoditi, jer krupnijih ima preko jago. Popis ovaj ni izdaleka nije potpun, nego je samo mali izvadak iz mojih bilježaka, što sam ih načinio pregledajući ovaj rječnik. Mislim, da je dosta i onoliko, koliko navodim, da bi se vidjelo, kakvo je djelo, o kojemu govorim.

s. v. (t. j. sub voce, kod riječi) *aber* (t. j. glas) ima primjer: on nosi *abrove*; oblik *abrove* ne može biti prema nom. sing. *aber*, nego prema *abar* (gen. sing. *abra*), a toga nominativa nema na svome mjestu (ali ima *habar*, gen. *habra* pored *haber*).

abzovina je riječ uzeta iz našega akademičkog rječnika, u kojemu se kaže, da se nalazi samo u dva stara rječnika, dakle je *abzovina* arhaizam, kojemu nema mjesta u rječniku današnjega živog jezika.

amišan, *amišnost* trebalo je napisati *hamišan*, *hamišnost* i metnuti slovo *h*, jer je iz mađarskoga *hamis* (t. j. laživ); osim toga je trebalo još metnuti značenje: prevarljiv, podmukao.

s v. *ametimice*, *ametice* nije dobro, što se meće značenje: schlechtweg, schlechterdings.

s. v. *baba* kaže se pod 6, da se govori mjesto *žena* »naročito u Hrvatskoj«; ali ta se finoća govori i u drugim krajevima.

s. v. *bagar* (t. j. grimiz) nije zabilježeno, kako je u gen., dali *bagara* ili *bagra*.

s. v. *bakonja* kaže se: hochbetagter, grosses Ansehen geniesender Herr; — riječ *hochbetagter* je tu posve zališna, jer *bakonja* ne mora biti starac.

s. v. *besneti* (t. j. bješneti) dobro je, što se kaže, da znači: wüthen, toben, ali je posve krivo, što se meću i značenja: wirtschaften, hausen, kojih pomenuti naš glagol nikako i nikad nema.

s. v. *bezdan* ne zna se, čemu je pored značenja Abgrund, Untiefe, bodenlose Tiefe metnuto i značenje: ewige Tiefe.

s. v. *bezjak* nalazi se na prvome mjestu značenje Schöps, kojega riječ *bezjak* nikad nema.

s. v. *beznačajan* samo su značenja: bedeutungslos, nichtssagend, a izostalo je značenje: charakterlos, u kojemu pridjev *beznačajan* upotrebljavaju Hrvati; vidi dalje riječ *značaj*.

s. v. *bezočan*, *bezočnik*, *bezočnost* nijesu dobro metnuta značenja: ruchlos, verrucht, Ruchloser, Ruchlosigkeit, jer te njemačke riječi znače: bezbožan, bezbožnik, bezbožnost, a pomenute srpsko-hrvatske riječi ne znače to, već: bezobrazan, bezobraznik, bezobraznost.

bezck, augenlos, uzeto iz akademičkoga našeg rječnika, u kojemu je ta riječ potvrđena samo Stulićevim rječnikom, dakle nema joj mjesta u rječniku današnjega živog jezika.

s. v. *bezribica* kaže se, da je to »zajedničko ime za sitniju ribu«, Grossfischmangel, što je uzeto iz Popovićeva rječnika, u kojemu stoji: kleine Fische, a to je krivo rečeno, jer riječ *bezribica*, ako se gdje govori, jamačno znači: nestašica ribe (i velike i male).

s. v. *bina* nalazimo značenja: 1. Bühne, Schaubühne, 2. Gebäude. Trebalo je uzeti na um, da je riječ *bina* u značenju pod 1. uzeta iz njemačkog jezika, a u značenju pod 2. iz turskoga; trebalo je dakle *bina* uzeti kao dvije različne riječi i razdvojiti ih: 1. bina, 2. bina.

bistar; tome se pridjevu rastavljaju značenja: 1. u pravom smislu (klar, hell, lauter), 2. u prenesenom smislu na pr. bistra glava, bistar um, bistro oko, pa je tu još uzeto i: *bistra voda*, što nije u prenesenom smislu, nego u pravome.

s. v. *blago* ima pod 2.: »Vieh (pecunia)«; ne znam, zašto je tu uzeta latinska riječ pecunia, pa još da je dobro uzeta, ni po jada, ali riječ pecunia nikad ne znači njem. Vieh, nego Vermögen, Geld, trebalo ju je dakle metnuti pod 1, gdje se kaže: Schatz, Hab und Gut.

blagovesti, Mariä Verkündigung; zašto nije uzet običniji sing. *blagovest*?

s. v. *boginje*, Blattern ima i sing. *boginja*, koje se nikad i nigdje ne govori u tome značenju.

s. v. *bogomolja* nalazimo pored drugih značenja i značenje: Kloster, što bogomolja nikad ne znači.

s. v. *bogznakako* stoji: primiti što bogznakako rado, etwas mit Kussband annehmen; jesu li pisci rječnika ikad igdje čitali ili čuli *Kussband* mjesto *Handkuss*?

bolesnost, Krankhaftigkeit; uzeto iz rječnika naše akademije, u kojem se kaže, da se nalazi samo u Stulićevu rječniku i da je »riječ posve nepouzdana«, a naši su je leksikografi ipak uzeli u svoj rječnik.

bolest; kaže se, da ta riječ osim Krankheit znači i »Sucht (za čim, nach etwas)«, — a s. v. *bolestan* ima: bolestan za čim, nach etwas krank. Mislim zacijelo, da su navedena značenja sasvim krivo postavljena, i ako u akademičkom našem rječniku ima u jednom primjeru iz narodne pjesme: bolujem za njim, t. j. ginem od želje.

bombast kaže se, da je pridjev i da znači njem. bombastisch!

s v. *bora* kaže se, da znači isto što *bor* i da se nalazi u pjesmama, — a doista se nalazi samo u jednoj narodnoj pjesmi i iz nje u akademičkom i u Ivekovićevu rječniku.

bračica, Leserin, Pflückerin, uzeto iz akad. rječnika, u koji je ušlo iz Bjelostjenčeva; ima doduše u akad. rječniku jedan primjer iz Kavanjina, ali se kaže: »kao da je pogriješka mjesto *bračica*«; u boljem izdanju Kavanjina (iz god. 1913) doista stoji *bračica* i znači: braća (kao deminutiv)! Ostaje samo Bjelostjenčev rječnik; vidi se dakle, da se stara kajkavska riječ nije imala uzeti u rječnik današnjega štokavskog jezika.

s. v. *brada* kaže se, da znači: Kinn i Bart, a za *Bart* se dodaje, da je rjeđe od značenja *Kinn*; svaki će Hrvat i Srbin reći, da su oba značenja jednako obična i da za značenje *Bart* nema druge riječi osim *brada* (riječi *keser* i *kvasilo* govore se vrlo rijetko i samo u šali).

s. v. *branič* kaže se, da osim Beschirmer znači također: Verteidigung, Abwehr; nije istina, da branič može to značiti.

s. v. *brat* kaže se, da ima i značenje njemačke partikule *ja* te se navodi primjer: što ne izadeš? — pada, brate, kiša, t. j. warum gehst du nicht aus? — es regnet ja. Zar tako? zar nije i tu riječ *brat* uzeta u značeni *Bruder*, kao kad se kaže na pr. nemoj mu, brate, vjerovati!

bratko mjesto *brat* vrlo je rijetka riječ, kojoj akad. rječnik navodi samo dvije potvrde, a u obje govori je drugi Slavenin misleći, da bi tako rekao Hrvat ili Srbin. Riječi dakle *bratko* nikako nema u našem jeziku i ne može joj biti mjesta u rječniku današnjega živog jezika.

bratnjev njesto *bratov* nalazi se po svjedočanstvu akad. rječnika samo u jednoj narodnoj pjesmi; nije dakle trebalo uzeti je.

bravati kaže Vuk da znači: ići bez pameti kao ovca, a gg. Ristić i Kangrga postavljaju posve krivo značenje: in Schafmarsch gehen; imaju još i značenje: schafig (*sic!*) gehen, a šta bi to imalo značiti, nije mi poznato.

brežljebović, t. j. čovjek, koji nema hljeba; riječ je uzeta iz akad. rječnika, a zaboravljeno je okrenuti je prema svojstvu istočnoga govora u *breshlebović*.

s. v. *brina* kaže se »v. stremen«, a kod *stremen* se postavlja značenje: Bügel, Steigbügel; to je grdna pogreška, jer u Vukovu

rječniku (izd. 1898), otkle je riječ *brina* uzeta, kaže se, da znači isto što: strmen (t. j. strmo mjesto, strmac).

s. v. *brzoplet* stoji značenja: vorlaut, vorwitzig, nasenweise, ali Vuk kaže, da *brzoplet* nije pridjev, nego imenica sa značenjem: čovjek, koji ne pazi, šta radi, nego sve naprečac. Prema tome nije dobro kazano značenje ni riječi *brzopletost*, t. j. Vorlautheit, Vorwitzigkeit, Naseweisheit.

s. v. *bukara* stoji Holzbecher, ali iz akad. rječnika se vidi, da bukara ne mora biti drvena.

s. v. *bula* nalazimo istu pogrešku kao kod naprijed navedene riječi *bina*; pisci rječnika nijesu uzeli na um, da je *bula* u značenju: Turkinja iz turskoga jezika, a u značenju: pečat da je iz latinskoga, dakle su to dvije sasvim različne riječi, pa ih je trebalo rastaviti: 1. *ĭbula*, 2. *bula*. Ne može se razumjeti: biti u *buli*, weniger haben, ein Defizit haben.

burma je gladak prsten, a nije Trauring (to krivo značenje uzeto je iz Popovićevega rječnika).

vinkolozic, t. j. Vinko Lozić (tako je trebalo pisati), govori se u šali mjesto *vino*; toga značenja nema u našem rječniku, nego je mjesto njega posve krivo značenje: Weinzecher, Weintrinker.

s. v. *vuna*, Wolle ima pod 2: in tausend Ängsten-Sein; — to pristaje ovamo kao »šaka na oko«, što kažu Nijemci.

godišnjica nije Jahresseelenmesse, Jahrestotenmesse, nego je, kako Vuk kaže: Totenmahl (ein Jahr nach dem Tode).

godište kaže naš rječnik da znači isto što godišnje doba: proleće, leto, zima, Jahreszeit, ali to nije istina.

s. v. *grada* pod 5. stavlja se značenje, koje je sasvim nepouzvano: zdrava, jaka ličnost. Kernmann, Kernweib.

dosuljati se, heranglitschen, heranrutschen; mora biti: *došnjati se*, kako je u akad. rječniku, a naši su leksikografi to krivo pročitali.

s. v. *dragović*: dragoviću moj, spöttisch anredend, mein Lieber; nije istina, da je spöttisch.

dragulja Edelstein, Kleinod; mislim, da niko ne govori i ne piše *dragulja*, nego se govori i piše *draguli*, čega u našem rječniku nema.

dikelja, t. j. momčina; mora biti *dikela*.

etikecija, Etikette, Hofsitte; mislim, da tako niko ne govori i ne piše.

živalj (gen. življa) ne znači Bevölkerung, Bewohner (m. pl.), nego Element, a to je značenje u našem rječniku izostalo.

živež, Nahrungsmittel; dodaje se još značenje: Haustiere, Geflügel, kojega riječ *živež* nema.

životinjizam, Bestialität, Tierschaft; ala lijepa i originalna riječ, da je milota!

zetovski nije samo des Eidams, des Schwiegersohnes, nego je i: der Eidame, der Schwiegersöhne; u istom smislu treba popraviti i pridjeve *knezovski*, *kumovski*.

zimzelen nije muškoga roda, nego ženskoga.

zločestarija, t. j. nevaljalstvo, uzeto iz Ivekovičeva rječnika, a u njemu je samo jedna potvrda, i to iz staroga jednog rukopisa.

zmajòglav, Drachenkopf; ako se ta riječ gdje govori, jamačno je pridjev i znači: drachenköpfig; ispor. *zmijoglav*, schlangenköpfig.

značaj, Bedeutung; zašto nije stavljeno i značenje Charakter, koje je u Hrvata jedino obično? To je trebalo učiniti već i stoga, što uz pridjev *značajan* stoji ne samo: bedeutsam, nego i: charakteristisch.

s. v. *zornica* zabilježeno je značenje kao i u Vuka, t. j. Frühmesse, — ali *zornica* nije svaka misa, koja se čita rano u jutru, nego samo rana misa u vrijeme adventa.

izbijati pod 6: ne izbivati, hocken, lange verweilen s primjekom: taj ne izbija po ceo dan iz kuće, der hockt den ganzen Tag im Hause. Značenje nije sasvim dobro rečeno, a još je veća pogreška, što je uzeto *izbijati* mjesto *izbivati*, a to su dva i postanjem i značenjem posve različna glagola, ne smiju se dakle zamjenjivati.

iždrati, ižderemo; gdje su, voljani Bože, pisci čuli ili čitali inf. *iždrati* mjesto *ižderati*?

iždrljati je pogreška mjesto *izdrljati*.

iskamdžiti, t. j. iskamčiti; zašto je uzeto -dž-, ne može se znati.

java, Wirklichkeit, Realität; nije dobro, jer imenica *java* nalazi se samo kano lokativ sing. u adverbu *najavi* (t. j. u budnom stanju).

s. v. *klimalica*, Kopfnicken, to je sasna nepotpuno; trebalo je prevesti na njemački prema Vukovu tumačenju: »klimalica, kad u mjesecu juliju konji klimaju glavom te se brane od muha, koje im u nos navaljuju«; *klimalica* je dakle vrijeme, kad konji klimaju glavom, a nije samo klimanje.

klinčorba je riječ, koja se nalazi samo u jednoj narodnoj priči, kako je navodi Vuk u svome rječniku; pisci ovoga rječnika nijesu valjada te priče pročitali, inače ne bi riječi *klinčorba* postavili značenje: Einbrennsuppe, falsche Suppe.

s. v. *kod* kaže se pod 3. vrlo maglovito, da znači »zaključivanje na osnovu poređenja i odnosa«, a dodaje se primjer, koji onu definiciju ni malo ne objašnjava: kod novaca gladovati, bei dem Gelde hungern.

s. v. *kodeks* čitamo, da je to »zbirka zakona i naredaba«, trebalo je dodati, da *kodeks* može značiti i dragocjeni stari rukopis.

kozevina, t. j. kozje meso, uzeto iz akad. rječnika, koji za tu riječ ima potvrdu samo iz Stuličeva rječnika; riječ je dakle nepozvana, i nije trebalo unositi je u rječnik današnjega živog jezika.

s. v. *kozlič* pod 2. stoji: tera baba kozliče, Luftspiegelung, Fata Morgana, — uzeto iz Popovićevega rječnika; čudno je i neobično, da čitava rečenica služi mjesto imenice (kao *vrstelezi, pustibabakouju-krv*). Vrlo sumnjivo.

s. v. *kozoš* nalazimo: matori kozoš, Sünder; Vuk piše: matori kozoš! reče se staru čovjeku (koji dakle ne mora biti Sünder).

labušina, Speckwanst; te riječi nema u jeziku, a u rječnik je dospjela tako, što su pisci Vukovo *babušina* krivo pročitali *labušina*; tome se treba čuditi, jer su u ćirilici slova б и л tako različna, da se ne mogu zamjenjivati, a i tome se treba čuditi, što je i riječ *babušina* uzeta u rječnik (sa značenjem Weichenfleisch).

lajna, Menschenkot (kaže se, da je n. pl., t. j. neutrum plurala); mora biti *lajno*.

s. v. *laloka* postavljaaju se četiri značenja: 1. vilica, 2. nepci, 3. usna, 4. desni. U akad. rječniku i u Ivekovićevu samo je značenje pod 1, u Popovićevu je samo: grosse dicke Lippen, što je pogreška, — značenja pod 2. i 4. nema ni akad. rječnik ni Ivekovićev ni Popovićev, a Vukov uopće nema riječi *laloka*.

s. v. *leđa* pored značenja Rücken ima i Rückhalt, ali Rückhalt se kaže *zaleđe*, kako rječnik ima na svome mjestu.

s. v. *leto* stoje značenja Spätsommer i Hochsommer, a to ne može biti, jer je Hochsommer drugo nego Spätsommer.

ludirati, t. j. ludovati (uzeto iz Popovićevega rječnika); vidi dalje u ovom popisu *naludirati se*.

ljuškati, wiegeln, uzeto iz akad. rječnika, ali tu je samo jedan primjer (iz K. Lazarevića), u kojem bi mogla biti štamparska pogreška mjesto *ljuljuškati*. Naš rječnik ima i *uljuškati, uljuškivati*, što je nepouzdana.

s. v. *ljutun* stoji: »v. šipak«; *ljutun* nema akad. rječnik, nego *ljutunac*, a Vukov, Popovićev i Ivekovićev nemaju ni *ljutun* ni *ljutunac*, dakle je *ljutun* sasna nepouzdana riječ.

Madžaron nije Stockungar, nego se otprije u Hrvatskoj tako zvao čovjek, koji je bio pristalica madžarske politike.

mojemum (t. j. majmun) uzeto je iz akad. rječnika, ali u njemu je *mojemun* s potvrđama samo iz starijeg jezika.

momak pod 3: Junggeselle, Hagestolz; isto i s. v. *ostati* pod 1. g.; drugi rječnici nemaju toga značenja, nije dakle pouzdano.

momentalan (momentalna), momentan, augenblicklich, pogreška mjesto *momentan*; ni drugi jezici nemaju u ovoj riječi -al-: lat. momentaneus, njem. momentan, franc. momentané, tal. momentaneo. Pisci su se jamačno prevarili po *monumentalan*, gdje je -al- zakonito.

muzenica, Melkschaf, uzeto iz Ivekovićeva rječnika, ali u akad. rječniku kaže se, da se *muzenica* govori za krave, koze i ovce.

s. v. *muž* pod 2. navodi se značenje: junak, Held, što nije pouzdano.

nakonče, nakonjče, kleiner Hochzeitsjunge; trebalo je potpuno reći prema tumačenju u Vukovu rječniku: »muško dijete, što se po običaju da djevojci na konja, kad je svatovi dovedu pred mladoženjinu kuću«.

naludirati se, t. j. naludovati se. Strašna riječ, dostojna društva glagola ludirati, koji je naprijed naveden.

s. v. *nepce* nalazi se i *nepci*, nepaca, Gaumen; oblik za genitiv plur. *nepaca* sasvim je pogrešan, mora glasiiti *nebaca*.

s. v. *nesavremen* ima: nesavremena istorija, Geschichte der Vorwelt, to je zlo prevedeno, moralo bi biti: nicht zeitgemässe Geschichte.

nesvidljiv, nesvidljivost, ungfällig, Ungefälligkeit, uzeto iz akad. rječnika, koji te dvije riječi ima samo iz starijega jezika, i to sa značenjima: nepopravljiv, nepopravljivost. Ne zna se, zašto su značenja promijenjena.

obetovati, geloben, verheissen; u današnjem jeziku nema toga glagola, a akad. rječnik nema ga ni iz starijega jezika, ali ima iz novijega *obetati*, toga opet nema u rječniku Ristića i Kangrge.

omladinac nije junger Mann, nego je član negdašnje »omladine« u Srijemu, u Bačkoj i Banatu.

omora je riječ, koje u jeziku nema, a naš je rječnik ima u značenju: šuma; vidi tu riječ u akad. rječniku.

s. v. *osa*, t. j. Wespe, ima i značenje: Achse (t. j. osovina), što je sasvim nepouzđano.

očas, t. j. odmah; pogreška mjesto *ovčas*, koje je izostalo.

polje pod 2. b.: Land, ići u polje, auf's Land gehen, živeti u polju, auf dem Lande leben; mislim, da niko ne govori i ne piše.

s. v. *povrveti*: povrve mu krv u lice, das Blut schoss ihm in's Gesicht; jamačno pogreška, jer *vrjeti* znači: wimmeln, a krv ne vrvi, nego curi, udara.

primčiv, primčivost, empfänglich, Empfänglichkeit, uzeto iz Popovićeva rječnika, a u ovaj je ušlo iz ruskoga jezika; nije potrebno, kad ima *primljiv, primljivost* (empfänglich, Empfänglichkeit), što nije iz ruskoga jezika.

s. v. *pričestiti* pod 2.: nisam se ni pričestio (t. j. ništa nisam jec), ich habe nicht einmal gekostet; sumnjam, da se gdje govori. Pod 3. piše kod *pričestiti*: eine andere Frau zum ersten Mal erkennen; ima li koga, ko to razumije?

s. v. *prineti*: ne možeš mu ni prineti, poneo se, er trägt die Nase zu hoch, — ne će ni da čuje, er lässt sich dies nicht einmal erwähnen, — ne može da razume, shvati, man kann es ihm gar nicht beibringen. Blaženi, koji to razumiju, ja ne razumijem.

s. v. *prinos* pod 3: prinos od njive, Tracht eines Ackers, — prinos od žetve, Ertrag der Felder, Ernte; to je izmudrovano iz Daničićeva primjera uzetoga iz Ivekovićeva rječnika (s. v. *prinos*): Kajin prinese Gospodu prinos od roda zemaljskoga, ali tu *prinos* ne

znači Ertrag, nego Opfer, t. j. Kajin prinese Gospodu žrtvu od roda zemaljskoga, a ne: prinese dohodak od roda zemaljskoga.

s. v. *proširiti* ima lapsus calami: proširiti, erweitern, cev, kaput, imanje: ein Rohr, ein Zimmer, ein Grundstück erweitern; dakle *kaput* je Zimmer!

prožmati (prožmem), pogrešan je infinitivni oblik uzet iz Popovićeva rječnika, ali ima i pravilno *prožeti* (durchdringen).

s. v. *prpošiti se, prpuškati se* stoji samo: sich stauben, ali to je premalo, trebalo je reći, kako je u Vuku: sich im Sande wälzen (von Hühnern).

razdrljiti, Hals und Brust unanständig entblößen; riječ *unanständig* je zališna.

s. v. *sapreti* (saprem) stoji: v. sprati, to je pogreška, ier *sprati* znači: oprati, i ako to značenje nije tome glagolu na svome mjestu zabilježeno.

s. v. *sedšte* pod 2. stoje zajedno, jedno do drugoga ova dva značenja: Gesäss, Residenz, kao da su te riječi jedna s drugom sinonimi. Vidi se, da u ovom rječniku ima i humora.

skrozirati, 1. durch und durch stechen, durch und durch schies-sen, 2. gehörig mischen. Užasna riječ (kao i *ludirati*).

s. v. *služba* pod 7. ima: v. plata; ne može se znati, što to znači; po svoj prilici je kod *plata* prvobitno stajala poslovice: kakva služba, takva plata, pa je poslije brisana, a ono »v. plata« kod *služba* je ostalo.

suljevina, Fristgeld, uzeto iz Popovića, ali Popović u oba dijela svoga rječnika riječi *suljevina* (koja je inače tamna postanja) postavlja značenje: *Trittgeld*, koje su naši pisci krivo pročitali *Frist-geld* i to unijeli u svoj rječnik.

s. v. *tesan* ima rečenica: krojač mi je sašio tesno odelo, der Schneider hat mir den Rock zu knapp gemacht; zar se *odelo* kaže njemački *Rock*?

s. v. *trun* stoji, da može biti i ženskoga roda, t. j. genitiv sing. *truni*. Ne vjerujem.

čuvik, Hügel, Kuppelhügel, uzeto iz akad. rječnika, a u taj je rječnik ušlo iz knjige: Пат Србије са Типском. 1879. To je upravo v i a s t i o ime nekakvom brdu, i tadašnji obrađivač akad. rječnika (M. Valjavac) nije imao pravo postaviti značenje: »vršak brdski, zaošiljast brežuljak«, osim toga je u drugom primjeru krivo napisao slovo *č* mjesto *Ć*. Tako su gg. Ristić i Kangrga zavedeni u bludnju, i ja ih poradi toga ne prekoravam, jer njihova dužnost nije bila kontrolirati istinitost onoga, što su našli u akad. rječniku.

s. v. *ubrziti*: ubrziću ja tebe, ih mache es dir schon heiss; nije dobro prevedeno; trebalo je reći prema Vukovu latinskom tumačenju: faciam te celerem.

uzvišenost, Excellenz (uzeto iz Popovićevega rječnika); ne govori se u tom značenju *uzvišenost*, nego *preuzvišenost*, kako se ne govori *uzvišeni* gospodin, nego *preuzvišeni*.

unezveriti se, verstörtes Aussehen bekommen, wild umherblicken, verstört stutzen; ima i imenica *unezverenost*, Verstörtheit, Stutzigkeit. Glagol *unezveriti se* uzet je iz Popovićevega rječnika, u kojemu je to pogreška mjesto *uzveriti se*, koje ima Popović u njemačkosrpskom dijelu svoga rječnika s. v. *scheu*: *uzveriti se*, *scheu* blicken; *uzveriti se* ima i naš rječnik na svome mjestu pored *uzverati se*. Otkle je u Popovićev rječnik ušlo -ne- (*unezveriti se*) ne znam, ali je svakako pogreška; ispor. u Vuka: *zvjerati*, umherblicken, *uzvjerati se*, *scheu* um sich schauen.

frena je riječ uzeta iz akademičkog rječnika i iz Popovićevega, ali u obadva je *frenja*, i kaže se, da znači neku vrstu jele; naš rječnik piše: *frena*, v. *omora*, a za riječ *omora* kaže da znači: šuma.

s. v. *hrid*, Felsen trebalo je reći, da može biti ne samo muškoga roda, nego i ženskoga.

crvić, 1. Würmchen, 2. Mädchen; značenje pod 2. uzeto je iz Popovićevega rječnika, ali krivo; Popović za *crvić* pored *Würmchen* ima sinonimnu riječ *Made*, koja znači: crvić na pr. u siru; a naši su leksiografi bez potrebe *Made* promijenili u *Mädchen*, koja riječ može, istina, biti deminutiv prema *Made*, ali od hiljadu ljudi jamačno će 999 pomisliti, da *Mädchen* znači »djevojka«, dakle da *crvić* može imati značenje »djevojka«.

crvuljak, Wurmfortsatz; uzeto iz Jovanović-Batutove medicinske terminologije, u koju je pomenuta riječ s navedenim značenjem ušla iz opisne anatomije A. Švarca; ali sam Jovanović-Batut kaže: nije pouzdano.

s. v. *cuki* i *šibe* ne kaže se, da se upotrebljava samo za pse, nego kod *cuki* kaže se: »v. šibe«, a kod *šibe* samo: fort! marsch!

čakarast, očiju razne boje, mit verschiedenfarbigen Augen, uzeto iz Popovićevega rječnika, u kojemu je: »čakrast (ne *čakarast*), mit Augen von ungleicher Farbe«. U akad. rječniku kaže se za pridjeve *čakar* i *čakarast* da su uzeti iz turskoga jezika, u kojemu *čakyr* znači: plavook, a to je sasvim drugo nego: mit verschiedenfarbigen Augen. Još dodajem, da se pridjevi *čakar* i *čakarast* nalaze samo u jednoj knjizi narodnih pjesama, nije dakle *čakarast* trebalo uzimati u rječnik, a kad je već uzeto, moralo mu se dati pravo značenje.

čalarnik, Simulant, uzeto iz akademičkog našeg rječnika, a u nj je ušlo iz Bjelostjenčeva bez potrebe; što će stara kajkavska riječ u rječniku današnjega štokavskog govora?

džolap (t. j. noga) nije muškoga roda, nego ženskoga.

šampion, Meister; današnja francuska riječ champion znači samo: borac.

Šokac, Serbe römisch-katholischer Konfession; šokac ne mora biti, i ponajviše nije Srbin!

U našem rječniku ima vrlo mnogo sumnjivih riječi, t. j. takovih, za koje se može misliti da ih ili uopće nema u živom govoru i u književnosti, ili da nemaju onoga značenja, koje im se postavlja. Popis sumnjivih riječi, što ga ovdje donosim, opet je samo mali izvadak iz mojih bilježaka. I u Popovićevu rječniku ima priličan broj sumnjivih riječi; one između takvih riječi, koje su ušle iz Popovićevega rječnika u ovaj, o kojem govorim, ne ću, poradi štednje prostora, ovdje navoditi (jer se ova kritika i onako više oteгла, negoli sam mislio, kad sam je počeo pisati). Neke od riječi ovoga popisa mogle bi stajati u popisu, koji je pred ovim, — i obrnuto; mislim, da od te nedosljednosti ne će nikoga glava zaboljeti. A sada evo popisa sumnjivih riječi u našem rječniku.

beskućnik (liederlicher Mensch), — *beskućnica* (liederliches Frauenzimmer), — *beskućništvo* (Liederlichkeit), — *Bečlika* (mjesto: Bečlijka, Wienerin), — *beščedan* (unkeusch, unzüchtig), — *beščednost* (Unkeuschheit, Unzüchtigkeit), — *blžnajiv*, *blžnjaživ* (zwillinggebährend), — *bogato* (bogato se najesti, sich gehörig satt essen), — *bora* (Bora, Nordostwind), — *boš* (boš posla, Getue), — *branje* (Eiterung), — *brati* (eitern), — *burian* (Schlemmer), — *buzdovan* (Dummkopf, Flegel, Lümmel), — *busati se* (sich brüsten), — *izblebetanje* (das Ausplaudern), — *izborenje* (Erkämpfung, Erfechtung), — *jajara* (kradljivac jaja, Eierdieb), — *lav* (osvajач žena, Fraueneroberer), — *mudonja* (bejahrte, hochangestellte Person, Notabilität), — *mužanski* (mannhaft), — *mužanstvo* (Mannhaftigkeit), — *mjka* (Zeugungsglied), — *nesavetan* (unrätlich, unratsam), — *nesavetnost* (Unrätlichkeit), — *novovremski* (neumodisch), — *nōna* (Nonne), — *njokalica* (Schmauze), — *nošče* (t. j. nosić i nožić), — *orculja* (Fell), — *predavnik* (t. j. izdajnik), — *pričljiv* (redsprähig), — *pričljivost* (Redsprähigkeit), — *prištaiv* (voller Hauteitergeschwür), — *prošetati* (spazieren führen, ona je prošetala dete, sie hat eine Weile das Kind spazieren geführt), — *radinja* (Handarbeiterin, fleissige Arbeiterin), — *raskid* (m., nisam od raskida, ich halte mit), — *sapaj* (Querbalken), — *skroziti se* (videti se skroz: skrozi ti se košulja), — *ukućiti* (konoplju, t. j. počupane i u snopove vezane konoplje složiti u kupu, da se tako suše, den Hanf trocken lassen), — *upucati* (totschiessen, niederschiessen), — *uraskorak* (ići s kim, mit einem nicht gleichen Schritt halten), — *hladovina* (len čovek, Bärenhäuter, možda je načinjeno prema *hladolež*, t. j. lienivac), — *crvljivac* i *crvljivko* (Stinkfauler), — *čakmak* (uže, koje vezuje karku za brod, Mastseil, Takelseil), — *štamparac* (Typograph), — *štamparuša* (Pressvergehen).

★

U našem rječniku ima sva sila riječi, kojih nema ni u jednom rječniku, što su se njima gg. Ristić i Kangrga služili, a opet se ne može na brzu ruku reći, da su sumnjive, pače ima dosta među njima

bez sumnje dobrih i lijepih riječi, samo bi filolog želio znati, otkle su koju pisci rječnika uzeli. Tu filološku radoznalost mogli su oni lako zadovoljiti i bez citata i bez navođenja knjiga i strana. Dosta bi bilo naznačivati, otkle je koja riječ uzeta, kraticama, te bi na pr. *herc.*, *šum.*, značilo, da je riječ iz Hercegovine, iz Šumadije; — *mil.*, *njeg.*, značilo bi, da je dotičnu riječ upotrebljavao Milićević ili Njegoš i t. d. A koje je riječi sam načinio jedan ili drugi od naših leksikografa, to se moglo naznačiti početnim slovima njihovih prezimena: R ili K. To bi za ovaki rječnik bilo sasvim dosta, a potrošak prostora bio bi minimalan ili upravo nikakav. A pogotovu bi takvo naznačivanje bilo potrebno u rječniku, kakav je ovaj, t. j. u kojemu filolog nalazi veliko mnoštvo koječega, što je pogrešno i nepouzđano, pa se budi u njega sumnja i kod onoga, što je dobro. Ja ću sada iz mojih bilježaka priopćiti mali popis takvih riječi.

bitva (Büffel, mit dem Schiffskörper fest verbundene Vorrichtung aus Eisen oder Holz zum Festmachen der Seile), — *blataviti* (t. j. blatiti), — *blesav*, *blesavac* (t. j. bena, budala), — *bogatašče* (Reichenkind, mislilo se reći: reichen Eltern Kind), — *božičkovati* (Weihnachten feiern, a božičovati, božičevati nema!), — *bodolistika* (šaljiva riječ, Pokalistik, Kruglehre), — *borac* (Kämpfer, ima i *borac*), — *bris* (Tupfer), — *budalčina* (grosser Nahr), — *buzda* (Knebel, Kolben, Tölpel, Gröbian), — *bulumač* (i bulumać, jelo, piće bez ukusa), — *bučar*, *bučvar* (t. j. bukvik, Buchenwald), — *bušetina* (t. j. bušotina), — *voljakati se* (Liebeleien ergeben sein), — *vrra* (t. j. vreva), — *vremište* (Heidewetter), — *gotačstvo* (glänzendes Elend), — *gomila* (uhvatiti na gomili, bei frischer Tat ertappen, bei fleischlicher Mischung), — *dosunčati se* (sich aussonnen, sich zu Ende sehen), — *droplja* (träges Frauenzimmer), — *dogat* (Dumkopf, Schafskopf), — *đornut* (t. j. ćaknut, udaren, geschossen), — *živ* (pod 3.: živo meso, rohes Fleisch, t. j. presno, sirovo, nekuhano, nepečeno), — *Živko* (na svetog Živka, t. j. nikada, am Sankt-Nimmermehrstage), — *žud* (gen. žudi, Eier), — *zetòvljev* (t. j. zetov), — *zlina* (Bösartigkeit; u Popovića: zlinja), — *izvrđavati* (Flausen machen, Ausflüchte suchen, vorspiegeln), — *izvuković* (einer, der Prügel bekommt), — *jága* (Lämmchen, Lämmlein), — *jašečke* (reitend), — *jedviti* (na jedvite jade, t. j. na jedvine jade, kako je u Vuka), — *klasolovac* (Ämterjäger, Beförderungssüchtiger), — *klač* (Schlachter), — *lagoditi* (behagen, munden: to mi ne lagodi, das behagt mir nicht), — *ljigav* (schlüpfrig), — *ljigavac* (Aal, schlüpfriger Kerl), — *ljigavost* (Schlüpfrigkeit), — *ljige* (f. pl., schlüpfrig-zähe Flüssigkeit), — *molećiv* (bittend, flehend), — *morka* (Perlhuhn), — *mržešljiv* (t. j. mrzovoljan), — *mržešljivost* (t. j. Unlust, Missmut), — *mrklotina* (odveć slabo stvorenje, schwächte, schwache Person), — *mrknjosati* (t. j. spavati), — *mrljaviti* (jesti bez apetita), — *nakoljci* (Pfahlbautenbewohner), — *nakoljački* (adj. poss. od »nakoljci«), — *naleduške* (t. j. naleđaške), — *obamrica* (Scheintod), —

obdanje (Tag, na obdanju, am Tage), — *orosnica* (Regendusche, Spritze), — *osvojiti se* (sich verschwägern, verwandt werden), — *paljevina* (geriebener, durchtriebener Kerl), — *pozadružan* (baš mu žena nije sitna, već pozadružna, seine Frau ist gar nicht klein von Statur und schwächlich, vielmehr ziemlich dimensionirt), — *poljupče* (gen. poljupčeta, dem. od *poljubac*), — *poremetiti* (on je poremetio pameću, er ist gestört), — *pribadača* (Stecknadel, ima i *pribodača* iz Popovićeva rječnika), — *propor* (Hemdschlitz), — *ravničar* (Ebenenbewohner), — *rasteći se* (leck werden, bure se rasklo), — *rastresit* (locker, na pr. rastresito zemljište), — *sedelac* (Einwohner), — *sediljak* (Sitzbein), — *slugeranja* (sluga, augm.), — *steća* (praznična ženska anterija, Sonntagsunterkleid), — *striža* i *strižna* (Schur), — *suknjaroš* (Frauenjäger), — *tancerast* (dünnleibig, dünn), — *stremjenjača* (ušna kost, Knochen des Ohrs), — *topovnjača* (t. j. krupna žena), — *ubor* (Falte), — *cevčiti* (zechen), — *crevonja* (Essgieriger), — *čuk* (Klopfer, Schlegel), — *šajkača* (1. Soldatenmütze, 2. fig. Serbe).

Napose spominjem, da ima mnoštvo imenica na *-avko* i na *-ivko* načinjenih od pridjeva, što se svršuju na *-av* i na *-iv*; evo ih nekoliko: blesavko, bojažljivko, dremljivko, drljavko, dronjavko, zimljivko, lažljivko, ćoravko, ušljivko, šepavko.

*

Žao mi je, vrlo žao, u interesu lijepoga našeg jezika, što je ova moja kritika tako nepovoljna, ali tome nijesam ja kriv, jer kod velikoga broja navedenih i nenavedenih pogrešaka ja nijesam mogao napisati pohvalne ocjene.

Preporučujem gg. Ristiću i Kangrgi, ako misle na svijet izdati i drugi dio svoga rječnika, da dobro uzmu na um Horacijeve riječi: Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam viribus et versate diu, quid ferre recusent, quid valeant umeri.

U Zagrebu, 7. maja 1929.

PRAVILNIK

Odbora za izdavanje knjižnice za opće obrazovanje.

(Prihvaćen u skupnoj sjednici 20. decembra 1928.)

Čl. 1.

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu postavlja u smislu čl. 19. svojih Pravila i § 34. Poslovnika stalni odbor za izdavanje knjižnice za opće obrazovanje.

Čl. 2.

Zadatak je toga odbora, da u ime Jugoslavenske akademije izdaje u knjižnici za opće obrazovanje, koja se stalno nastavlja, niz jednolikih knjižica, koje obrađuju pojedina pitanja općeg interesa iz svih naučnih struka, teoretskih i primijenjenih.

Po svome sadržaju i načinu obrađivanja treba da knjižnica u svojim publikacijama ide za popularnom poukom.

U svome radu odbor treba da ima pred očima namjenu akademijskih zaklada za opće obrazovanje, ali pored toga ima, koliko je to moguće, da se rukovodi načelima trgovačkog poslovanja.

Čl. 3.

Članove odbora bira skupna sjednica između svojih pravih članova, vodeći kod izbora računa o tome, da u odboru bude svaki akademički razred zastupan.

Broj ovako izabranih članova bit će šest, a njihov mandat traje dvije godine.

Članovi, kojima je mandat utnuo, mogu biti ponovo birani.

Čl. 4.

Po potrebi će odbor prizvati i druge stručnjake izvan Akademije kao članove sa savjetodavnim glasom. Ovi se pozivaju ili za koju pojedinačnu stvar, ili da budu stalni članovi sa savjetodavnim glasom, ali ipak najdalje za rok od dvije godine.

Čl. 5.

Poslovna godina odbora pokriva se s proračunskom godinom Jugoslavenske akademije.

Čl. 6.

Sve poslove, koji se odnose na izdavanje knjigâ, vodi i rješava odbor samostalno pod nadzorom Akademije.

U tu svrhu ima odbor krajem svake poslovne godine podnijeti skupnoj sjednici Akademije iscrpan izvještaj o izvršenom radu u minuloj godini i o namjeravanom u budućoj. Nakon povedene rasprave skupna sjednica izvještaj većinom glasova ili prima ili odbacuje. Odbaci li ga, odstupa cijeli odbor, i odmah se biraju novi članovi (čl. 3. al. 4.).

Za ovako izabran odbor važe odredba čl. 14.

Inače može predsjednik Akademije ili sam ili po inicijativi odbora na dnevni red svake skupne sjednice staviti pitanja, koja se tiču odbora.

Čl. 7.

Za troškove oko izdavanja knjižnice stavlja Akademija na raspolaganje odboru ova sredstva:

- a) cijeli svakogodišnji prihod akademijskih zaklada za opće obrazovanje;
- b) sav prihod od utrška knjiga knjižnice za opće obrazovanje;
- c) sve svote, koje bi odboru u tu svrhu ma s koje strane bile doznačene.

Čl. 8.

Krajem svake poslovne godine odbor će po savjetovanju sa gospodarskim tajnikom Akademije, a uzimajući u obzir prihode označene u čl. 7., izraditi detaljan proračun prihoda i rashoda za iduću poslovnu godinu i predati ga Akademiji na ruke gospodarskoga tajnika.

Na toj osnovi sastavit će gospodarski tajnik prijedlog za skupnu sjednicu.

Proračun odbora raspravit će se zajedno s ostalim proračunom Akademije (čl. 25. Pravila).

Čl. 9.

U granicama proračuna, koji bude od glavne skupštine odobren (čl. 25. al. 1. Pravila), raspolaže odbor financijskim sredstvima slobodno i samostalno.

Virmanisanja dopušta na prijedlog odbora skupna sjednica.

Čl. 10.

Prihode odbora prima, a rashode isplaćuje gospodarski tajnik Akademije; on vodi o njima posebne knjige.

Čl. 11.

Gospodarski tajnik izvršit će isplatu za račun odbora, ako je odnosna namira potpisana od pročelnika ili njegova zamjenika, i ako je isplata po proračunu opravdana.

Sporove o tome rješava skupna sjednica Akademije.

Druge okolnosti za isplate gospodarski tajnik nema da prosuđuje i ne nosi za njih odgovornost.

Čl. 12.

Gospodarski će tajnik krajem svake poslovne godine podnijeti posebni zaključni račun odbora (§ 40. Poslovnika Akademije).

Za nadzor nad blagajničkim poslovanjem, koje se odnosi na odbor, važe opća pravila (čl. 23. Pravila i § 39. Poslovnika Akademije).

Čl. 13.

Dok se ne ukaže potreba posebnog administrativnog, kancelarijskog i podvorničkog osoblja, predstojnik će kancelarije (§ 18. al. 1. Poslovnika Akademije) poslove odbora upućivati istovrsnom akademijском osoblju na izvršenje.

Čl. 14.

Po izminuću dviju godina od prvog izbora odbora odredit će se ždrijebom polovina članova, kojima će mandat biti produljen još za iduće dvije godine. Druga polovina članova birat će se u smislu čl. 3. ovoga Pravilnika.

Čl. 15.

Prvi će izabrani odbor sastaviti nacrt Poslovnika za svoj rad i predložiti ga skupnoj sjednici na odobrenje.

SADRŽAJ

	Strana
<i>Pokrovitelj</i>	1
<i>Uprava</i>	1
<i>Odbori</i>	2
<i>Urednici</i>	3
<i>Članovi</i>	4
<i>Pokojnici</i>	9
<i>Izvodi iz razrednih, odborskih i skupnih sjednica u godini 1928. i 1929. do glavne skupštine 4. maja 1929.</i>	17
<i>Glavna skupština 4. maja 1929.</i>	39
Izveštaj gospodarskoga tajnika	39
Izveštaj nadzornoga gospodarskog odbora	43
<i>Srećana sjednica 4. maja 1929.</i>	60
Govor pokrovitelja, nadbiskupa dra. Antuna Bauera	60
Izveštaj književnoga tajnika dra. Dragutina Boranića	63
Izveštaj gospodarskoga tajnika dra. Vale Vouka	71
<i>Novi članovi Izabrani 4. maja 1929. (Vladoje Dukat, Dr. Franjo Fancev, Vasil N. Zlatarski, Hugo Werk, Vladimir Becić, Maksimilijan Vanka, Josip Vancaš-Požeški)</i>	81
<i>Govor dra. Tomislava Maretića u proslavu stogodišnjice rođenja Lava Nikolajevića Tolstoja</i>	82
<i>Književna obznana. Речник српскохрватског и немачког језика. Други део: српскохрватско-немачки. Израдили Dr. phil. Светомир Ристић и Јован Кангрга. Београд. Издавачка књијарница Рајковића и Ђуковића 1928. (Dr. Tomislav Maretić)</i>	99
<i>Pravilnik odbora za izdavanje knjižnice za opće obrazovanje</i>	123

